

ΠΑΝΔΩΡΑ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΔΙΣ ΤΟΥ ΜΗΝΟΣ.

ΣΥΝΤΑΚΤΑΙ { Α. Ρ. ΡΑΓΚΑΒΗΣ,
Κ. ΠΑΠΑΡΡΗΓΟΠΟΥΛΟΣ,
Ν. ΔΡΑΓΟΥΜΗΣ, κλ.

ΤΟΜΟΣ ΕΚΤΟΣ.

ΑΠΟ ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1855 ΜΕΧΡΙΣ ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1856.

ΑΘΗΝΗΣΙ,

ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΠΑΝΔΩΡΑΣ.

ΠΙΝΑΞ

ΤΩΝ

ΕΝ ΤΩ ΤΟΜΩ ΣΤ' ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΠΑΝΩΡΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ.

ΠΙΝΑΞ ΚΑΘ' ἜΛΗΝ.

ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ.

- Οἱ κίνδυνοι τῆς νυκτὸς τοῦ ἁγίου Βαρθολομαίου. ΡΚΑ. ΡΚΒ. 1. 25.
 Ἰσπανικὸν διήγημα. ΡΚΑ, ΡΚΣ, ΡΚΖ, ΡΚΗ. 73, 122, 145, 170.
 Τὰ περίαπτα. ΡΚΘ, ΡΑ, ΡΑΑ, ΡΑΒ, ΡΑΓ, ΡΑΕ, ΡΑΣ, ΡΑΖ, ΡΑΗ, ΡΑΘ. 133, 217, 341, 365, 389, 410, 432, 458, 481, 503.
 Θάνατος Βλέκας. ΡΑΔ, ΡΑΕ, ΡΑΣ, ΡΑΖ, ΡΑΗ, ΡΑΘ, ΡΜ, ΡΜΑ, ΡΜΒ. 363, 387, 411, 435, 459, 483, 507, 531.
 Ρεναίος. ΡΜΓ. 588.
 Ἡ Κρόπητη. ΡΜΔ. 619.

ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑΤΑ.

- Ἡ Θέλια. ΡΚΑ—ΡΑΖ.

ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΚΑΙ ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΑ.

- Περὶ τῆς κατὰ φυλὰς καὶ δήμους διαίρέσεως τοῦ Ἀττικοῦ λαοῦ. ΡΚΑ, ΡΚΒ. 13. 34.
 Κοινωνικὴ καὶ ἠθικὴ κατάστασις τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους ἐπὶ τῶν ἡρωϊκῶν χρόνων. ΡΚΑ, ΡΚΒ, ΡΚΖ. 17. 40. 149.
 Νομίσματα Κερκύρας, Κερκλληγίας καὶ Ζακύνθου. ΡΚΑ. 80.
 Ἀδελφικὴ ἀγάπη. ΡΚΕ. 118.
 Αἱ ὑψηλότεραι τῆς γῆς θέσεις. ΡΚΘ. 210.
 Ε'. ἔτη τῆς κατὰ τὸν μέσον αἰῶνα ἱστορίας τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους. ΡΑ, ΡΑΑ. 222, 345.
 Ἱστορία Καρύστου. ΡΑΑ, ΡΑΒ, ΡΑΓ. 361, 381, 342.
 Ἐκκλησιαστικὴ ἱστορία. ΡΑΑ. 371.
 Ἱστορικὰ περὶ Ἄνδρου. ΡΑΗ. 480.
 Περὶ τῆς ἀρχῆς καὶ διαμορφώσεως τῶν φυλῶν τοῦ ἀρχαίου Ἑλληνικοῦ ἔθνους. ΡΑΗ, ΡΑΘ, ΡΜ, ΡΜΑ. 1, 9, 17, 24.
 Πρώτη Τουρκοκρατικὴ συνθήκη. ΡΜΒ. 563.
 Γεννάδιος Γ. ΡΚΑ. 6.
 Ἀλέξανδρος Β'. ΡΚΕ. 32.

- Κ. Μ. Κούμας. ΡΚΑ. 91.
 Νικόλαος Α'. ΡΚΖ. 159.
 Νεόφυτος Δούκας. ΡΚΗ. 187.
 Ἀλέξανδρος Στούρτζας. ΡΑ. 336.
 Νεόφυτος Βάμβας. ΡΑΑ, ΡΑΒ. 355, 368.
 Λάμπρος Κατσώνης. ΡΑΒ. 375.
 Φαβιέρου. ΡΑΔ. 379.
 Θ. Κολοκοτρώνης. ΡΑΕ. 404.
 Νεϊβούρος ὁ ἱστορικός. ΡΜΒ. 575.
 Α. Φ. Ἐρμάννος. ΡΜΓ. 599.
 Ἰάκωβος Δεσπάρδης. ΡΜΓ. 600.
 Κύριλλος Δούκαρις. ΡΜΓ. 607.

ΦΥΣΙΚΗ.

- Περὶ Σεισμῶν. ΡΑΓ. 348.
 Ἠλεκτρικὸς τηλεγράφος. ΡΜΓ. 610.

ΖΩΟΛΟΓΙΑ.

- Γαλῆ Σματρης. ΡΚΑ. 24.
 Πίθηξ Γορβίλλος. ΡΚΗ. 177.
 Πτηνὰ διάφορα. ΡΚΘ. 208.
 Τίγρις. ΡΑΣ. 428.
 Φάλαινα. ΡΑΘ. 501.

ΤΟΠΩΝ ΚΑΙ ἨΘΩΝ ΠΕΡΙΓΡΑΦΑΙ.

- Γνώμη περὶ Ἑλλάδος. ΡΚΓ, ΡΜΑ. 67, 640.
 Ἰνδικά. ΡΚΕ. 119.
 Κερκοφόροι. ΡΚΘ. 211.
 Τιμωρία Κέβας. ΡΑΒ. 38.
 Περὶ Βιρμάνων. ΡΑΘ, ΡΜΑ. 494, 633.
 Γάμος ἐν Λονδίῳ. ΡΜ, ΡΜΒ. 525, 586.
 Νῆσοι Κανάριοι. ΡΜΑ. 631.
 Λονδίνου πληθυσμὸς. ΡΜΑ. 641.

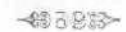
ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΕΙΟΓΡΑΦΙΚΑ.

Πολιτειογραφικαί ειδήσεις περι Ελλάδος. ΡΚΖ, ΡΑ. 162, 340.
Σκέψεις περι του νεωτέρου πολιτισμού. ΡΚΘ. 198.
Διπλωματία. ΡΑ. 339.
Εγκαθιδρυσις των αρχών του Πανεπιστημίου. ΡΑΗ. 145.
Περι εκπαιδύσεως. ΡΚΔ, ΡΚΣ, ΡΑΖ. 82, 125, 442.
Περι γυμναστικής. ΡΚΗ. 178.
Ελληνικόν Εκπαιδευτήριον. ΡΚΗ. 191.
Περι ανατροφής. ΡΚΘ. 213.
Αμαλίειον ὄρφανοτροφείον. ΡΑ, ΡΑΘ, ΡΜΔ. 337, 506.
Δημοσία εκπαίδευσις. ΡΑΓ. 358.
Αναγόμενοι διδάκτορες. ΡΜ. 519.
Συζητήσεις ζητημάτων ἐκ των περι πανεπιστημιακῆς εκπαιδύσεως. ΡΜΒ. 580.
Μία ἐγκύκλιος. ΡΜΒ. 574.
Περι Ἀτμοπλοίας. ΡΜΔ. 628.
Ανέγερσις σχολείου κορασίων ἐν Πειραιῇ. ΡΑΘ. 506.
Περι τῆς μέσης εκπαιδύσεως. ΡΜΔ. 634.
Γνώμαι Δημοσθένους. ΡΜΔ. 639.
Ναυπηγία. ΡΜΔ. 640.

ΠΟΙΗΣΙΣ.

Τὰ κάλανδα. ΡΚΔ. 95.
Άννα και Φλώρος. ΡΚΕ. 97.
Μελαγχολία. ΡΚΣ. 144.
Δημοτικὴ ἀνθολογία. ΡΚΖ, ΡΚΘ, ΡΑΓ. 168, 216, 362.
Ἡ Ἑλληνίς. ΡΜ. 530.
Ἀποχωρισμός. ΡΜΔ. 554.
Σύ. ΡΜΒ. 577.
Τὸ αἰολόχορδον. ΡΜΓ. 609.
Ἡ ἐμφάνισις. ΡΜΓ. 610.
Αἱ τελευταῖαι λέξεις. αὐτ.

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ.

Αρχαιολογικά ἐν Κοπενάγη. ΡΑΔ. 383.
Άγνωστοι ἐπιστολαὶ Φρειδερίκου Β'. ΡΑΕ, ΡΜΔ. 421, 640.
Φυλακτήριον Καρόλου του Μεγάλου. ΡΑΗ. 473.
Τρεῖς ἐπιστολαὶ του 17. αἰῶνος. ΡΑΘ. 492.
Ανακάλυψις χειρογράφων. ΡΚΒ, ΡΑΘ. 49, 497.
Μνημεῖα τῆς Φλωρεντινῆς συνόδου. ΡΑΘ. 493.
Περι οἰκοσήμεων. ΡΜ, ΡΜΒ. 517, 572.
Ἡ ἐπίκρισις του βιβλίου μου. ΡΑΗ. 475.

ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.

Ὁ ποιητικὸς ἀγὼν του 1855. ΡΚΓ. 49.
Τὸ ὕδωρ τῆς Στυγός. ΡΚΗ, ΡΑΖ. 172, 456.
Μεθικολαυρεντιανὴ βιβλιοθήκη. ΡΑΖ. 448.

Περι κυρίων ὀνομάτων ΡΜΔ. 538.
Ποιητικὴ ἀλληλογραφία. ΡΜΔ, ΡΜΒ. 546, 586.
La Grèce et les Capodistrias. ΡΜΕ. 553.
Σιμωνίδεια. ΡΜΒ. 576.
Ἱατρικὴ Μέλισσα. ΡΚΒ, ΡΚΖ. 47, 164.
Φιλοσοφικαὶ Μελέται περι Χριστιανισμοῦ. ΡΚΓ. 72.
Ἱστορία τῆς Ελλάδος Σ. Τρικούπη. ΡΚΓ, ΡΑ. 71, 338.
Ὁ κόσμος κατὰ τὸν μεσαιῶνα. ΡΚΓ. 72.
Περι Ἀρείας Ἀθηνᾶς. ΡΚΔ. 93.
Αρχαιολογικὸν λεξικὸν Σμήθ. αὐτ.
Τὰ περι των ἐν Ἀμερικῇ φρεγατῶν. ΡΚΖ. 166.
Καραμυίνου Ἱστορία ΡΑΒ, ΡΑΘ. 378, 506.
Γ. Ουάσιγκτων ΡΑΒ. 382.
Τὰ Ἑλληνικά Ἰ. Ραγκαβῆ. ΡΑΕ. 407.
Πανελληνίς. ΡΑΖ. 456.
Contes et poemes. αὐτ.
Κυπριακά. αὐτ.
Πολύβιος αὐτ.
Κρίσις περι Πανδώρας. ΡΜΓ, ΡΜΔ. 611, 623.
Σινική φιλολογία. ΡΜΓ. 614.
Ἑρμᾶς πατὴρ Ἑλλήν. ΡΜΔ. 632.
Χρυσόβουλλον Ἀνδρονίκου του πρεσβ. ΡΜΔ. 625.
Διδασκαλία ἀνατολ. γλωσσῶν ἐν Ῥωσσίᾳ. ΡΜΔ. 640.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑ ΚΑΙ ΤΕΧΝΙΚΑ.

Τηλέγραφος. ΡΚΓ. 66.
Ἔργα καλλιτεχνικά. ΡΚΔ. 77.
Τυπογραφία ἐν Κίνα. ΡΚΔ. 89.
Λόγος του Διευθυντοῦ του Πολυτεχνείου. ΡΚΣ. 132.
Σαμουήλ Δυχοβρέτου εἰκόν. ΡΚΖ. 163.
Χριστιανικὴ Ζωγραφία. ΡΑΓ, ΡΑΕ, ΡΑΖ. 353, 406, 454.
Ἑρμογλυφεῖον Ἰ. Κόσσου. ΡΑΕ, ΡΑΣ, ΡΑΖ, ΡΑΗ, ΡΜ, ΡΜΒ, ΡΜΓ. 355, 409, 434, 479, 527, 579, 614.
Βυζαντινὴ ζωγραφικὴ. ΡΑΔ. 375.
Ψυχοθετικὴ κλ. ΡΑΕ. 398.
Μεταξουργία Ἑλληνική. ΡΑΕ. 405.
Ἀθλοθεσία ὑπὲρ των τεχνῶν. ΡΑΗ. 474.
Περι ἀρβένος τινος τέρατος. ΡΜΔ. 546.
Ἑλληνικὴ βιομηχανία. ΡΜΔ. 552.

ΔΙΑΦΟΡΑ.

Ὄνομα Γρίππης. ΡΚΔ. 24.
Ἀπορθέγματα Περσικά. ΡΚΒ. 48.
Κάτοικοι τῆς γῆς. ΡΚΔ, ΡΑ. 91, 340.
Ἑκρηξίς Βεζουβίου. αὐτ.
Ἰσότης. ΡΚΣ. 143.
Ἑμπορικὸν Εκπαιδευτήριον. ΡΚΣ. 144.
Ἰπποβρύχιος Τηλέγραφος. ΡΚΖ. 167.
Βιβλιοθήκη Βιέννης. αὐτ.
Μνημεῖα Βρεττανικά. αὐτ.
Κακόζηλοι συνθέσεις. ΡΚΗ. 192.

Καθαίρεσις Καθηγητοῦ. ΡΚΘ. 215.
Ἀνάκλησις αὐτοῦ. ΡΑΔ. 385.
Ἀπροσδόκητος συνάντησις. ΡΚΘ. 215.
Νεκρολογία. ΡΚΘ. 216.
Σαμαρείται. ΡΑ. 340.
Ἀσθένεια Ἀμπέλων. ΡΑΓ. 359.
Νέον Ἀλφραβητάριον. ΡΑΓ. 360.
Χειρόγραφα Ἑλληνικά. αὐτ.
Ἐλέφαντες. ΡΑΓ. 361.
Ἑλληνικὸν Παιδαγωγεῖον Ἑρμουπόλεως. ΡΑΓ. 362.
Δημοσία Εκπαίδευσις ἐν Ἰνδία. αὐτ.
Ἄγρυπνος Ἀστυνομία. ΡΑΔ. 385.
Πίθος Βύρωνος. αὐτ.

Θάνατος διὰ μαστιγώσεως. ΡΑΔ. 386.
Αρχαιολογικαὶ ἀνακαλύψεις. αὐτ.
Ἀγγίνοια. αὐτ.
Οἱ πέντε ὄνειροι. αὐτ.
Ἰωσήφ ὁ Β'. ΡΜ. 528.
Αρχαιότης τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσης. αὐτ.
Περὶ ἡγήσεως Ἰβν Βατουτάχ. ΡΜ. 529.
Μωάμεθ ὁ Β'. ΡΜΒ. 578.
Πέτρος ὁ Μέγας. αὐτ.
Ἀγγελία Πανδώρας. ΡΜΓ. 618.
Περὶ ἐργῶν θεραπείαι. ΡΜΔ. 642.
Σταυρὸς αἱματόρρυτος. αὐτ.

ΠΙΝΑΞ ΚΑΤ' ΑΛΦΑΒΗΤΟΝ.

Α.

Ἀττικὸν λαὸν διαίρεσις. ΡΚΔ, ΡΚΒ. 13, 34.
Ἀγάπη ἀδελφική. ΡΚΕ. 118.
Ἄνδρου Ἱστορικά. ΡΑΗ. 480.
Ἀλέξανδρος Β'. ΡΚΒ. 32.
Ἀνατροφῆς περί. ΡΚΘ. 213.
Αμαλίειον ὄρφανοτροφείον. ΡΑ, ΡΑΘ, ΡΜΔ. 337, 506, 630.
Ἀτμοπλοίας περί. ΡΜΔ.
Άννα και Φλώρος. ΡΚΔ. 95.
Ἀποχωρισμός. ΡΜΔ. 554.
Αἰολόχορδον. ΡΜΓ. 609.
Ἀνθολογία δημοτικὴ. ΡΚΖ, ΡΚΘ, ΡΑΓ. 168, 216, 362.
Ἀγὼν ποιητικὸς του 1855. ΡΚΓ. 49.
Ἀρείας Ἀθηνᾶς περί. ΡΚΔ. 93.
Αρχιτεκτονική. ΡΑΕ. 402.
Ἀθλοθεσία ὑπὲρ των τεχνῶν. ΡΑΗ. 474.
Ἀμπέλων ἀσθένεια. ΡΑΓ. 360.
Ἀστυνομία ἀγρυπνος. ΡΑΔ. 385.
Ανακαλύψεις ἀρχαιολογικαί. αὐτ. 386.
Ἀγγίνοια. αὐτόθι.
Ἀνδρονίκου του πρεσβυτ. χρυσόβουλλον. ΡΜΔ. 625.
Ἀνατολικαὶ γλώσσαι ἐν Ῥωσσίᾳ. ΡΜΔ. 640.

Β.

Βάμβας Ν. ΡΑΔ, ΡΑΒ. 355, 368.
Βιρμάνων περί. ΡΑΘ, ΡΜΔ. 494, 633.
Βιβλίον ἐπίκρισις. ΡΑΗ. 475.
Βυζαντινὴ ζωγραφικὴ. ΡΑΔ. 375.
Βιομηχανία Ἑλληνική. ΡΜΔ. 552.
Βεζουβίου ἔκρηξις. ΡΑ. 340.

Βιέννης Βιβλιοθήκη. ΡΚΖ. 167.
Βρεττανικὰ μνημεῖα. αὐτόθι.
Βύρωνος πίθος. ΡΑΔ. 385.

Γ.

Γῆς θέσεως αἱ ὑψηλότεραι. ΡΚΘ. 210.
Γεννάδιος Γ. ΡΚΔ. 6.
Γορίλλος πίθηξ. ΡΚΗ. 177.
Γάμος ἐν Λονδίῳ. ΡΜ, ΡΜΒ. 525, 586.
Γυμναστικῆς περί. ΡΚΗ. 178.
Γρίππης ὄνομα. ΡΚΔ. 24.
Γῆς κάτοικοι. ΡΚΔ, ΡΑ. 91, 340.

Δ.

Δούκας Νεόφυτος. ΡΚΗ. 187.
Διπλωματία. ΡΑ. 339.
Διδάκτορες ἀναγόμενοι. ΡΜ. 519.
Διευθυντοῦ πολυτεχνείου λόγος. ΡΚΣ. 132.
Δυχοβρέτου Σ. εἰκόν. ΡΚΖ. 163.
Δημοσθένους γνώμαι. ΡΜΔ. 639.

Ε.

Ἑλληνικοῦ ἔθνους κατάστασις ἐπὶ των ἡρωϊκῶν χρόνων. ΡΚΔ, ΡΚΒ, ΡΚΖ. 17, 40, 149.
Ἑλληνικοῦ ἔθνους Ἱστορία κατὰ τὸν μεσαιῶνα. ΡΑ, ΡΑΔ. 222, 345.
Ἑκκλησιαστικὴ Ἱστορία. ΡΑΔ. 371.
Ἑρμᾶνος Α. Φ. ΡΜΓ. 599.
Ἑλλάδος περί. ΡΚΓ, ΡΜΔ. 67, 640.
Ἑλλάδος πολιτειογραφικαὶ εἰδήσεις. ΡΚΖ, ΡΑ. 162, 360.

Ἐκπαιδύσεως περί. ΡΚΑ, ΡΚΣ, ΡΑΖ. 82, 125, 442.
 Ἐκπαιδευτήρια Ἑλληνικά. ΡΚΣ. 191.
 Ἐκπαιδευσις δημοσία. ΡΑΓ. 388.
 Ἐγκύκλιος μία. ΡΜΒ. 574.
 Ἑλληνίς. ΡΜ. 530.
 Ἐμφάνισις. ΡΜΓ. 610.
 Ἐπιστολαί 17 αἰῶνος. ΡΑΘ. 492.
 Ἐμπαιστική. ΡΑΕ. 403.
 Ἐγκαυστική. αὐτ.
 Ἐκπαιδευτήριον ἐμπορικόν. ΡΚΣ. 144.
 Ἑλληνικά χειρόγραφα. ΡΑΓ. 360.
 Ἐλέφαντες. αὐτ. 361.
 Ἐρμουπόλεως παιδαγωγεῖον. αὐτ. 362.
 Ἑλληνικῆς γλώσσης ἀρχαίους. ΡΜ. 528.
 Ἐκπαιδευσις μέση. ΡΜΑ. 634.
 Ἐρμῆς πατήρ Ἑλλήν. αὐτ. 632.

Z.

Ζακύνθου νομίσματα. ΡΚΑ. 80.
 Ζωγραφία χριστιανική. ΡΑΓ, ΡΑΕ, ΡΑΖ. 359, 406, 454.

Θ.

Θάνατος Βλέκας. ΡΑΑ, ΡΑΕ, ΡΑΣ, ΡΑΖ, ΡΑΗ, ΡΑΘ, ΡΜ, ΡΜΑ, ΡΜΒ. 363, 387, 411, 435, 459, 483, 507, 531.
 Θέαλα. ΡΚΑ-ΡΑΖ.
 Θάνατος ἐκ μαστιγώσεως. ΡΑΑ. 386.
 Θεραπεύει περιεργοί. ΡΜΑ. 642.

I.

Ἰσπανικόν διήγημα. ΡΚΑ, ΡΚΣ, ΡΚΖ, ΡΚΗ. 73, 122, 145, 170.
 Ἰνδικά. ΡΚΕ. 119.
 Ἰσότης. ΡΚΣ. 143.
 Ἰνδῶν δημοσία ἐκπαιδευσις. ΡΑΓ. 362.
 Ἰωσήφ Β'. ΡΜ. 528.
 Ἰὺν Βαπουτάχ περιήγησις. ΡΜ. 529.

K.

Κρύπτει. ΡΜΑ.
 Κερκύρας νομίσματα. ΡΚΑ. 80.
 Κεφαλληνίας νομίσματα. αὐτ.
 Καρύσου ἱστορία. ΡΑΑ, ΡΑΒ, ΡΑΓ. 361, 384, 342.
 Κούμας Κ. ΡΚΑ. 91.
 Κατσώνης Α. ΡΑΒ. 375.
 Κολοκοτρώνης Θ. ΡΑΕ. 401.
 Κερκοφόροι. ΡΚΘ. 211.
 Κέρας τιμωρία. ΡΑΒ. 38.
 Κάλανθα. ΡΚΑ. 95.
 Κοπενάγης ἀρχαιολογικά. ΡΑΑ. 382.
 Καρόλου τοῦ Μεγάλου φυλακτήριον. ΡΑΗ. 473.
 Κύρια ὀνόματα. ΡΜΑ. 538.
 Καραμσίνου ἱστορία. ΡΑΒ, ΡΑΘ. 378, 506.
 Contes et rommes. ΡΑΖ. 456.

Κυπριακά. αὐτ.
 Καλλιτεχνικά ἔργα. ΡΚΑ. 77.
 Κίνας τυπογραφία. ΡΚΑ. 89.
 Κόσσου Ι. Ἐρμουλυρεῖον. ΡΑΕ, ΡΑΣ, ΡΑΖ, ΡΑΗ, ΡΜ, ΡΜΒ, ΡΜΓ. 355, 409, 434, 479, 527, 579, 614.
 Καθηγητοῦ καθαίρεσις. ΡΚΘ. 215.
 Καθηγητοῦ ἀνάκλησις. ΡΑΑ. 385.
 Κονάριοι νῆσοι. ΡΜΑ. 631.

A.

Λεοπάρδης Ι. ΡΜΓ. 600.
 Λούκαρις Κ. αὐτ. 607.
 Λέξεις τελευταῖαι. ΡΜΓ. 610.
 La Grèce et les Capodistrias. ΡΜΑ. 553.
 Λονδίνου πληθυσμός. ΡΜΑ. 641.

M.

Μελαγχολία. ΡΚΣ. 144.
 Μεδικολαυρεντιανή βιβλιοθήκη. ΡΑΖ. 448.
 Μέλισσα Ἰατρική. ΡΚΒ, ΡΚΖ. 471, 164.
 Μεσαιών. ΡΕΖ. 72.
 Μικρογραφία. ΡΑΕ. 401.
 Μεταξουργία ἑλληνική. ΡΑΕ. 405.
 Μωάμεθ Β'. ΡΜΒ. 578.

N.

Νυκτός Ἁγίου Βαρθολομαίου κίνδυνοι. ΡΚΑ, ΡΚΒ, 1, 25.
 Νικόλαος Α'. ΡΚΖ. 159.
 Νεϊβούρος. ΡΜΒ. 575.
 Νεκρολογία. ΡΚΘ. 216.

O.

Οἰκίστημα. ΡΜ, ΡΜΒ. 517, 572.
 Οὐάσιγκτων Γ. ΡΑΒ. 382.
 Ὀνειρα πέντε. ΡΑΑ. 386.

II.

Περίεπτα. ΡΚΘ, ΡΑ, ΡΑΑ, ΡΑΒ, ΡΑΓ, ΡΑΕ, ΡΑΣ, ΡΑΖ, ΡΑΗ, ΡΑΘ. 133, 217, 341, 365, 386, 410, 432, 458, 481, 503.
 Πτηνά. ΡΚΘ. 208.
 Πολιτισμοῦ νεωτέρου περί. ΡΚΘ. 198.
 Πανεπιστημίου ἀρχαί. ΡΑΗ. 145.
 Πανεπιστημιακὴ ἐκπαιδευσις. ΡΜΒ. 580.
 Ποιητικὴ ἀλληλογραφία. ΡΜΑ, ΡΜΒ. 546, 586.
 Πανελληνίς. ΡΑΖ. 456.
 Πολύβιος. αὐτ.
 Πανδώρας περί. ΡΜΓ, ΡΜΑ. 611, 623.
 Περσικὰ ἀποσθῆγματα. ΡΚΒ. 48.
 Πέτρος ὁ μέγας. ΡΜΒ. 578.
 Πανδώρας ἀγγελία. ΡΜΓ. 618.

P.

Ῥεναῖος. ΡΜΓ. 588.
 Ῥαγχαβή Ι. Ἑλληνικά. ΡΑΕ. 407.

Σ.

Στούρζας Ἄλ. ΡΑ. 336.
 Σεισμῶν περί. ΡΑΓ. 348.
 Σμάττης γαλλ. ΡΚΑ. 24.
 Σύ. ΡΜΒ. 577.
 Στυγὸς ὕδωρ. ΡΚΗ, ΡΑΖ. 174, 456.
 Σιμωνίδεια. ΡΜΒ. 576.
 Σμῖθ λεξιπὸν ἀρχαιολογικόν. ΡΚΑ. 93.
 Σχολεῖου κορασίων ἀνέγερσις ἐν Πειραιεῖ. ΡΑΘ. 506.
 Σινική ἀρχαιολογία. ΡΜΓ. 614.
 Συνθέσεις κακόζηλοι. ΡΚΗ. 192.
 Συνάντησις ἀπροσδόκητος. ΡΚΘ. 215.
 Σαμαρεῖται. ΡΑ. 740.
 Σύρου ναυπηγία. ΡΜΑ. 640.
 Σταυρὸς αἱματόρρυθτος. ΡΜΑ. 642.

T.

Τουρκοφραγκικὴ συνθήκη πρώτη. ΡΜΒ. 563.
 Τηλέγραφος ἠλεκτρικός. ΡΜΓ. 610.
 Τίγρις. ΡΑΣ. 428.
 Τρικούπη Σ. Ἑλληνικὴ ἱστορία, ΡΚΓ, ΡΑ, 71, 338.

Τηλέγραφος. ΡΚΓ. 66.
 Τσιχογραφία. ΡΑΕ. 400.
 Τέρας ἄρρεν. ΡΜΑ. 546.
 Τηλέγραφος ὑποβρύχιος. ΡΚΖ. 167.

Υ.

Ἵδρογραφία. ΡΑΕ. 400.

Φ.

Φυλῶν Ἑλληνικοῦ ἔθνους ἀρχὴ καὶ μάρφωσις. ΡΑΗ, ΡΑΘ, ΡΜ, ΡΜΑ. 1, 9, 17, 24.
 Φαβιέρος. ΡΑΑ. 379.
 Φάλαίνα. ΡΑΘ. 501.
 Φρεδερίκου Β' ἐπιστολαί. ΡΑΣ, ΡΜΑ. 424, 640.
 Φλωρεντινῆς συνόδου μνημεῖα. ΡΑΘ. 498.
 Φρεγάται ἐν Ἀμερικῇ. ΡΚΖ. 166.

X.

Χειρογράφων ἀνακάλυψις. ΡΚΒ, ΡΑΘ. 49, 497.
 Χριστιανισμοῦ περί, μελέται. ΡΚΓ. 72.
 Χαλκοπλαστική. ΡΑΕ. 403.

Ψ.

Ψηφοθετική. ΡΑΕ. 398.

ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΕΙΚΟΝΩΝ.

Φυλλάδ. Σελίς.	Ἄρτικείμενον.	Φυλλάδ. Σελίς.	Ἄρτικείμενον.
PKA. 8	Γ. Γεννάδιος.	356	Πλευρά τοῦ μνημείου.
24	Γαλιῆ Συμάττης.	357	Λόρδος Βύρων.
PKB. 32	Ἄλξανδρος Β'.	382	Φαβιέρος.
46	Βελισσάριος.	PAE. 405	Θ. Κολοκοτρώνης.
PKΓ. 66	Τηλέγραφος.	409	Ἄλ. Ἰψηλάντης.
67	Σχήματα Τηλεγράφου.	PAS. 429	Τίγρις.
PKA. 81	Νομίσματα Κερκύρας, Κε- φαλληνίας καὶ Ζακύνθου.	434	Εὐσπλαγγίσι.
92	Κ. Μ. Κούμας.	PAZ. 451	Πρόσφυγες Ἕλληνες παρὰ Μεδίκους.
PKE. 120	Παλάτιον Ἀλλαχάβād.	PAH. 473	Φυλακτήριον Καρόλου τοῦ Μεγάλου.
PKC. 134—135	Σκέψις.	479	Λόρδος Γύλφορντ.
138—139	Ἄγγεϊα ἀρχαία.	PAΘ. 502	Ἄγρα φαλαίνης.
141	Γύψ ἐπὶ θράχου.	503	Κρεουργία φαλαίνης.
PKZ. 160	Νικόλαος Α'.	PM. 518	Οἰκόσημα.
161	Πετρούπολις.	527	Κοραῖς.
PKH. 177	Πίθηξ Γορίλλος.	PMA. 546	Ἀνθρώπινον τέρας.
188	Νεόφυτος Δούκας.	552	Παλάτιον τῆς ἐν Παρισίοις ἐκθέσεως.
PKΘ. 209	Πτηνά.	572	Οἰκόσημα.
212	Κερκοφόροι.	579	Ῥήγας Φεββαῖος.
PA. 336	Ἄλ. Στούρζας.	PMΓ. 608	Κύριλλος Λούκαρις.
339	Σπ. Τρικούπης.	614	Εὐσέβεια.
PAA. 356	Ν. Βάμβας.	633	Βιρμάνοι.
359	Πανεπιστήμιον.	638	Βοῦς Βιρμάνειος.
PAB. 377	Α. Κατσώνης.		Δημοσθένης.
382	Γ. Οὐάτιγκτων.		
PAΓ. 355	Μνημεῖον Ἰπλιζῆ.		

ΠΑΝΔΩΡΑ.

1 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ, 1855.

ΤΟΜΟΣ ΣΤ'.

ΦΥΛΑΚ. 121.

ΟΙ ΚΙΝΔΥΝΟΙ ΤΗΣ ΝΥΚΤΟΣ
ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΒΑΡΘΟΛΟΜΑΙΟΥ.

(1 5 7 2)

(Ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ)

(Συνέχεια. Ἰδε φυλλάδ. PK')

— ο —

Δ'. Η ΣΦΑΓΗ.

Ἠρόδωτος, ἐμπρόθετος μὲν ἀόριστος καὶ πνευμένης, εἶτα ὁμοίως καθαρώτερος ἀποβαίνων, ἐπεκράτει ἐντὸς τοῦ Λούδρου. Κραυγαὶ ἠρηνωδεῖς καὶ φωναὶ ἀπειλητικαὶ ἀντήχουν πανταχόθεν, διακόπτουσαι τὴν κλαγγὴν τῶν ὄπλων καὶ τῶν πανοπλιῶν. Τὰ παράθυρα ἠνεώγησαν καὶ ἐφωτισθήσαν, πληρωθέντα συνάμα πλήθους, μάλιστα δὲ γυναικῶν, ὡσεὶ ἀναμεινυμένων θεαμάτων τινος τὴν παράστασιν. εἰς τοὺς δια-

δρόμους καὶ τὰς στοὰς εἰς τὰς αὐλὰς καὶ εἰς τοὺς μεσαύλους, ἔτρεγον στρατιῶται, γυμνῶν κρατοῦντες τὸ ξίφος καὶ δάδα εἰς τὴν χεῖρα, τινὰ δὲ πυροβολήματα ἐμφορῶν τὴν ἀντίστασιν τῶν θυμάτων, ἅτινα κατεδίωκον μὲν οὕτως, ὅλλ' εἰσέτι δὲν ἐσφαζόν. Τέλος ἡ μεγάλη θύρα ἠνέωξε δίοδον εἰς τὰ θύματα ταῦτα καὶ εἰς τοὺς δημίους αὐτῶν. Οἱ Ἕλβετοὶ τῆς βασιλικῆς φρουρᾶς τοῦ Λουκάου τῆς Ἀνδεγαθίας διετάχθησαν νὰ συλλάβωσιν ὅλους τοὺς εὐπατρίδας τῆς οἰκίας τοῦ Βασιλέως τῆς Ναβαρρας καὶ τῆς τοῦ Πρίγκιπος Κοנדέ. Τοὺς εὐπατρίδας ταύτους ἀφωπλισμένους ὠδήγουν εἰς τὸ Λούδρον πρὸς σφαγὴν. Οἱ Ἕλβετοὶ μετεχειρίσθησαν τὰ ὄπλα τῶν κατὰ τῶν αἰγματοῦτων αὐτῶν, ὅταν διήλθον τὴν ἀκίνητον λιθίην γέφυραν, πρὸς ἣν ὠδήγει ἡ κυρία τοῦ Λούδρου εἰσοδος. Τότε κράζαντες, φωνεῖσθε! φωνεῖσθε! ἐξήλθησαν κατὰ τῶν δυστυχῶν, ἀντιστοιχοῦντων, Χάρις! Β.λεος! καὶ προσπαθοῦντων νὰ ἐκφύγωσιν ἢ νὰ ὑπερασπισθῶσιν ἑαυτοὺς. Εἶτε ἐκ τύχης, εἶτε ἐκ σκεδίου προαποφασισθέντος, ἐδίωκον ταύτους καὶ τοὺς ἐξώθουν, μὲ γυμνὰ τὰ ξίφη, μέτροι τῶν τεσσάρων σωματίων, ἅτινα προὔστατευσαν τὸν Ἰακώβον Σαβεραῖ, πάντοτε ἐξηνητημένον καὶ ἡμιθανῆ ἐκ μείνης,

και αυτότι τούς εξίφιζον, τούς ελόγγιζον, τούς επελέκουζον και τούς επιτολιζαν. Ο Βασιλεύς άπαθής παρίστατο εις τό φρικώδες τούτο θέαμα, όπερ επίτηδες πρό τών οφθαλμών του ήνεγκαν. Η δέ μήτηρ του, ό αδελφός του και οι ενοικοί του διά φωνών και κινήματων παντοίων ενεθάρρυναν τούς φονείς.

— Φονεύετε! φονεύετε! έκραζεν ό Δούξ τής Άνδεγαβίας, χειροκροτών επί τά κτυπήματα, όσα έδλεπε καταφερόμενα. Αύτοι οι ποταποί προδότες και ψεύσται κακούργοι συνώμοττον κατά τού βασιλέως, τού Κυρίου σας!

— Κατώκησαν εν τώ Λούβρω, έλεγεν ή Αίκα τερίνη, δυνατή τή φωνή, όπως άρπάσσει τόν βασιλέα και βασιλεύσασιν άντ' αυτού!

— Ούτω ματαιούται και καταστρέφεται ή συνωμοσία! ύπέλα'εν ό Δούξ τού Νεβέρου. Αύτην ταύτην τήν νύκτα έσκόπουν να εξοντώσασιν τούς καττόλικους!

Οί Έλβετοί, θερμασθέντες ήδη υπό τού οίνου και τού άργυρίου, όπερ διένειμαν αυτοίς, ενεθαρρύνθησαν έτι μάλλον, βλέποντες τό αίμα χινόμενον και μανθάνοντες τήν ύπαρξιν συνωμοσίας κατά τού βασιλέως και τών καττόλικών. Άμοιβαίως ήρέλιζον αλληλους, έπαυξάνοντες τήν μανίαν των και τήν σκληρότητα των, δεικνύοντες τούς νεκρούς και λέγοντες:

— Αύτοι οι ίδιοι ήθέλησαν να μάς ελιβάσασιν ένα φονεύσωμεν τόν βασιλέα, τόν αγαθόν και άγαπητόν ήμών κύριον. . . Φονεύσωμεν, φονεύσωμεν αυτούς μέχρι ενός.

Οί εύπατριδαι, ούς κατέστραζον άνιλεως, άπεσάσθησαν τής κλίνης αυτών, τινές από τής άγάλης τών συζύγων, πολλοί δε μάτην κατέφυγον εις τās αίθουσας τών Κυρίων αυτών, τού βασιλέως τής Ναδαβρίας και τού Πρίγκιπος Κονδέ, οίτινες ήδυνάτουν να τούς βοηθήσασιν. Δέν έδύναντο λοιπόν να προσυλαχθώσι κατά τών κτυπημάτων, άτινα πανταχόθεν κατήρχοντο αυτοίς συγχρόνως και κατέπιπτον διατετριπημένοι κοσκινηδόν από πληγας, ών μία και μόνη ήρκει όπως φέρη τόν θάνατον. Τούλάχιστον στιγμάς οδύνης δέν ύπέστησαν. έξέπνευσαν ήδη, ότι διεσχίζον τό πρόσωπον αυτών ή κατέκοπτον τās χειράς των. Εκείνοι, οίτινες συνηθάνοντο πριν ή θανασίμως κτυπηθίσιν, άνέθετον τώ Θεώ τήν εκδίκησιν των. Οί άρχοντες Βούν, Άγιου-Μαρτίνου και Μπωβάς διδάσκαλος τού βασιλέως τής Ναδαβρίας, όμοι προσήχθησαν ήμίγυμνοι και ένηγκαλισμένοι εξέπνευσαν.

— Ίδου ό λοχαγός Δε-Πίλ! έφώνησεν ό Κάρολος Θ', δεικνύων κύριόν τινα πλουσίως ένδεδυμένον, ούτινος τό υπερήφανον και περιφροούν βλέμμα έκράτει δισταζόντας τούς δολοφόνους.

— Βλέπω, ότι πρέπει να αποθάνω! είπεν ό λοχαγός Δε-Πίλ, έκλύων τόν χρυσώ παρυφασμένον μανδύαν του και ρίπτων αυτόν έφ' ενός στρατιώτου, όν είδε φυλάττοντα ώς σκοπόν υπό τών εξώστην τού βασιλέως. Λάβε, σύντροφε, κράτει αυτόν τόν μανδύαν εις άνάμνησιν τού Ούγκενώτου λοχαγού, ός-

τις τοςον καλώς έρίλευσε τούς καττόλικους πρό τού Σαιντ-Ζάν Ά-Άνζελύ!

Είς λογχοφόρος διατρίψησεν αυτόν διά μεγάλου θόρατος και τόν έρρίψεν επί τών άλλων. Η συμπάθεια τών φονέων παρ' ολίγον συνεκινείτο επί τή παρυσία ώραιών νεανία, όστις προύχρει με βήμα στερεόν εν τώ μέσω δύο λογχοφόρων ή και όστις έχαιρέτητε τόν βασιλέα διά εύγενοϋς όλως έμπιστοσύνης, ώσει άδιαφόρως έδλεπε πάντα τά περι αυτόν γινόμενα. Κάρολος ό Θ', τόν άνεγνώρισε, και κύπτον πρό τών κινκλίδων τώ έκαμε σημείον να πλησιάση. Άλλ' ό νεανίας, ούτινος ή μορφή έδήλου τήν οδύνην και τήν άπαξίωσιν, έδειξε διά τό δακτύλου τόν σωρόν τών νεκρών, όν έμελλε και αυτός να εξογκώση διά τού σώματός του και ύψωσε τās χειράς πρός τόν ουρανόν, οίονει έπιμαρτυρούμενος αυτόν επί τούς φόνους, όσοι διεπράχθησαν, έπειτα δε έφερε πρό τών οφθαλμών του τόν εκ μεταξωτού κυανού, περικέντητον δε χρυσώ, μανδύαν, όν είχε επί τού στήθους. Οί Έλβετοί ύπεχώρησαν βλέποντες τού βασιλέως τό κίνημα, ό θεώρησαν ώς σημείον φειδοϋς τού θυμους τούτου.

— Γκονδρέν, φίλε μου, τώ έφώνησεν ό Κάρολος Θ', σε παρακαλώ να εξομώσης δι' άγάπην μου και να γίνης καττόλικος, καθως και ό κύριός σου, ό βασιλεύς τής Ναδαβρίας!

— Μεγαλειότατε, άπεκρίθη ό νόθος τού Γκονδρένου, βαρών Δε-Παρδαιλλάν, πρός όν ό βασιλεύς άπέυθνε τήν παράκλησιν αυτήν: ίσως εξώμοττον δι' άγάπην σου, αλλά δέν δύναμαι να τό πράξω δι' άγάπην τής έρωμένης μου, ήτις άνήκει εις τήν εκκλησιαν μου και βεβαίως δέν θέλει με νυμφευθί, καττόλικον όντα.

— Φαύλε! ύπέλαθεν ό βασιλεύς όργίλιως, προτιμάς λοιπόν τήν έρωμένην σου άντι τού βασιλέως σου; Είναι λοιπόν τόσον ώραία αυτή ή Άννα Κουρσών;

— Ά! μεγαλειότατε, είναι ή εύγενεστέρα και ώραιότερα κόρη τής Βρεττάνης. . . . Άλλ' εν όνόματι τής δικαιοσύνης πρός τι και τίνος ένεκα οι άπίστοι και φρικώδεις ούτοι φόνου;

— Οί Ούγκενώτοι εξύρναναν τρομεράν συνωμοσίαν όπως μοι αφαιρέσασιν τήν ζωήν και τό στέμμα. Σϋ δέν ήτο συνωμότης, σϋ, Γκονδρέν, όστις πρό ολίγου μετ' εμού έπαίξες τήν σφαίραν; Σπεύσον να εξομώσης, άγαπητόν μου παιδί, άλλως περι ούδενός αποκρίνομαι. . . . Είπέ, δέν είσαι λοιπόν πιστός και καλός καττόλικος;

— Ουδόλω, μεγαλειότατε. Είμι μεμνηστευμένος τή Άννα Κουρσών, και ως ποιούτος μέχρι πυρός, χρείας καλούσης, είμι Καλβινιστής!

Ένώ ταύτα έλεγεν εις λογχοφόρος κατέφερε τή κεφαλή αυτού κτύπημα πελέκως και γονυκλήτισας αυτόν, τεθοροβημένον και τετυφλωμένον από τό αίμα, όπερ έρρεεν εις τούς οφθαλμούς αυτού, τόν εκτύπησεν, έως ότου τόν εξέβαλεν, ως νεκρόν, μόλας τās φωνάς και τās κραυγάς τού Καρόλου Θ'. Ο ήγεμών ούτος, βλέπων, ότι ό Γκονδρέν, άναμιχθείς εις τόν σωρόν τών νεκρών, δέν έδιδε σημείον ζωής,

έκρυψε τό πρόσωπόν του εις τās δύο χειράς του και επί τινας στιγμάς έμεινε βεδυθισμένος εις τήν λύπην του.

Πλείονες τών ογδοήκοντα εύπατριδών έσφαγίσαν και έκείντο πεσσορευμένοι εις εν και τό αυτό μέρος, φθάνοντες ούτω μέχρι τού βασιλικού εξώστου. Άστοί, ούς ό θόρυβος τών όπλων, αι κραυγαι τών φονέων και τών θυμάτων, ή λάμψις τών δαδών και ό κώδων τού άγιου Γερμανού είχον καλέσει εξώ τών οικίων αυτών, έφέρθησαν επί τού θεάτρου τής σφαγής και άπεχώρησαν φωνάζοντες, ότι οι Ούγκενώτοι άπεπειράθησαν να ελιβάσασιν τό Λούδρον και να φονεύσασιν τόν βασιλέα. Η συγκοφαντία αυτή άστραπηδόν διεδόθη καθ' άπασαν τήν πόλιν, εν ή δέν άνεμενον, είμη μόνον τό σύνθημα τού ωρολογίου τού παλατιου, διά να άρχίσασιν τήν σφαγήν, μη έκτανθείσαν τότε πέραν τής συνοικίας τού Λούδρου. Έν τή συνοικία αυτή, περι τήν εν Βεθίζυ οικίαν, όπου κατοικει ό ναύαρχος Κολινύ, οι εύπατριδαι τού Καλβινικού κόμματος κατώκησαν επίσης. Υπόκωφος βοή, εκ τού μέρους τούτου προεργομένη έμαρτύρει, ότι ό Δούξ τής Γυίζης, ό κυριώτατος ενεργός τής τού άγιου Βαρθολομαίου νυκτός, δέν έσβόδυνεν επί πλέον τήν εκτέλεσιν. Αύθωρει ράκετα από τού ύψους τού κωδονοστασιου τού άγιου Γερμανού αφεθείσα, και διαγράφουσα εν τώ αέρι φωτεινήν άψίδα, ήλθε και έσβυσεν εν τώ Σαινά κατέναντι τού Λούδρου.

— Μεγαλειότατε! ό ναύαρχος δέν ύπάρχει πλέον όπως καταστρέψη και σε και τό βασιλείον! άνερωήσεν Αίκατερίνη ή τών Μεδίκων. Ευχαρίστησον τόν Θεόν και τόν δούκα τής Γυίζης, οίτινες άμφότεροι σās άπήλλαξαν αυτού.

Τή αυτή στιγμή ή μέγας κώδων του Παλατιου έσήμανε και οι χαριέντες αυτού ήχοι άνεμίγησαν τοίς έποισήμοις δονισμοίς τού κώδωνος τού Άγιου Γερμανού. Πάσαντα άπειρος βοή, σχηματιζομένη εκ φωνών μυριών, ύψώ'η, εκάστοτε μεγαθυνομένη, αφ' όλων τών μερών τής πόλεως. Πάσα όδός, πάσα οικία είχε τούς φονείς και τά θυματα αυτής, άτινα μιλύλον εκήτουν τήν φυγήν ή τήν άμυναν. Οί φονείς, οίτινες έφαινοντο λυμαινόμενοι υπό παραφοράς και μανίας, δέν σεβάσθησαν ούδε συγγενή ούδε φίλον. Δι' όλου τού ψυχρού αίματος κατέστραζον γέροντας, γυναίκας και παιδία, διότι και παιδία, και γυναίκας και γέροντες ύπήρχον εν τώ σωρώ τών σφαγίων.

— Δέν ύπάρχει πλέον Ούγκενώτος εν τώ Λούδρω: ήρώτησεν ό Βασιλεύς τόν Λοχαγόν Δε Λοσσ, όστις άνέλαβε τήν εφαρμογήν τών προκαταρκτικών εργασιών τής γενική: σφαγής.

— Είς μόνος, ό άρχων Λεράν, έσώθη υπό τής Δεσποίνης Μαργαρίτης, όστις και ύπεσχέθη να γίνη καττόλικος: απομεινουςι δύο μόνου, ό Βασιλεύς τής Ναδαβρίας και ό Πρίγκιψ Κονδέ. . .

— Μεγαλειότατε! εισέλθετε, διέκοψεν είπούσα ή Βασιλομήτωρ: φέρουσι ήμίν ως δώρον τήν κεφαλήν τού Ναυάρχου Κολινύ.

— Ά! σπεύσωμεν και ίδωμεν αυτήν! έφώνησεν

ό Κάρολος Θ'. δι' άγρίας χαράς. Άλλά τό δώρον τούτο δέν μοι άνήκει: θέλω πέμψει αυτό εις τόν άγιώτατον ήμών Πατέρα, τόν Πάππαν.

Άποχωρήσας λοιπόν τού εξώστου μετά τής συνοδικίας του μετέβη εις τās αίθουσας του, όπως δευθή τό αίματόφυρτον τρόπαιον, όπερ ό Βέσμι έφερεν αυτό από μέρους τού Δουκός τής Γυίζης. Ο Κύριος Δε-Λοσσ, άμα ό βασιλεύς άπεχώρησε, εισήγαγε τούς έλθετοϋς τής φρουράς εις τό Λούδρον, ούτινος αι ύφραι ύπήρχον κεκλεισμέναι και δέν έφαινετο ούτω συμμετέχον εις τήν καθ' άπασαν τήν πόλιν, διοργανισθείσαν δολοφονίαν. Ηθελέ τις εκλάσει, ότι ή σφαγή δέν ήγγισε ποσώς τήν κατοικίαν τού βασιλέως, εάν σωρός σημαντικώς νεκρών δέν έμενε πρό τής πύλης αυτού έπιμαρτυρών τό εναντίον. Η τού Άγιου Βαρθολομαίου σπηνή εντεύθεν ήρχισεν.

Έν τώ σωρώ τούτω τών πτωμάτων ύπήρχον εν τούτοις σώματα δύο ζώντα, ό Βαρών Παρδαιλλάν, άνανπνέων εισέτι, ει και θανασίμως φέρων πλείστας πληγας, και ό Ιάκωβος Σαβεραϊ, όστις δέν άπηλλάγη εισέτι τής λειποθυμίας του, ει και ήμιπεπνιγμένος διατελών υπό τό βάρος τών πτωμάτων, μετ' ών συνανειμίγη Η έλλειψις αέρος τώ μετέδωκε τήν συνειδησιν τής ύπάρξέως του και επανήλθεν αυτή βαθμηδόν, ενώ αυτός αφ' έτέρου θαυμασίας όλως και άπεριγράφτους κατέβαλε προσπαθείας, όπως άπαλλαγί τού πνίγοντος τήν άναπνεήν αυτού όγκου.

Ητύχησεν ούτω να φέρη τήν κεφαλήν του εις τόν αέρα και να ελαφρύνη εν μέρει τό στήθος του. Η μέθη του επαισθητώς ήλαττώθη διά τής ληθαργίας αυτής, τής καταλαβούσης όλας αυτού τās αισθήσεις όλας αυτού τās δυνάμεις. Ηνώξτε λοιπόν τούς οφθαλμούς και τούς μετέκλεισε φρίττων, καθό μήν άπαντήσας είμη πρόσωπα παρηλλαγμένα και αίματοφύρτα, άτινα εξέλαθεν ως παραδοζούς ενυπνιασμούς. Άλλά και εκ δευτέρου ανοίγων τά βλέφαρα, τανύων αυτά καλώς και προσηλόν επί τών περὶ αυτόν άντιειμένων, έτι δε και τήν χείρα εκτείων διά να τά έγγίση, επείσθη, ότι ήτον έξυπνος. Αύθωρει διασκεδάσθησαν και τά έσχατα λείψανα τού οινώδους καπνού, όστις έσκότηζε τήν κεφαλήν του. Δέν έδύνατο μόλοντούτο να έννοήση ή να ένθυμήη καν τās περιστάσεις, οίτινες κατέλεξαν αυτόν εν τοίς τευνεώσι, καθως δέν έννόησε επίσης πώς νεκροί ύπήρχον συσσορευμένοι δύο βήματα μακράν τού Λούδρου. Γπέθεσε διαπληκτισμόν, μονομαχίαν τινα και ήπόρει μη δέν επάλαιεν ως δεύτερος τού Κυρίου Κουρσών πρός τούς συμπότας τού λοχαγού Λοσσ, τήν επί τής μνήμης αυτού επιπλεύσαν άόριστον αυτήν άνάμνησιν. Είδεν όμως, ότι τό ζίφος του εύρίσκετο εισέτι εν τή ήχη, άνεμνησθη δε επί πλέον, ότι ή συμφωνηθείσα μονομαχία έμελλε να γίνη τή επάύριον εν τώ Πρεωκλέρι.

Επί τινα στιγμήν διστατάς, και μη δυνάμενος να φέρη εις όδόν τακτικήν τās ιδέας του, σπουδαίως έσκέφθη, ότι έπρεπε να εξέλθη τού αίματώδους λάκκου, εν τώ όποιώ ύπήρχε καταχεχασμένος. Άπειρους λοιπόν κατέβαλε προσπαθείας, όπως διά τε τών χει-

ρων και των ποδων ανοιξη διεξοδον δια των πτωμάτων. Εύρισκετο εις την ακμην του να απαλλαγη εντελως, οτε εκρατήθη υπό χειρός, ητις αναμφισβότως ανήκεν εις ζώντα· στεναγμός δέ τις, συγχρόνως ακουσθείς, και λόγοι διακεκομμένοι τον έπεισαν, οτι τα πάντα δεν ητο νεκρά εν τω σωρῳ τούτω των άψύχων σωμάτων.

— 'Ω λά! ειπε γεγωνήσῃ τῆ φωνῇ· τίς εἶ; ύπάρχει ζῶν τις δυνάμενος να έλθῃ μετ' έμοῦ;

— Σίγα, μά τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ! τῷ ἀπειρήθησαν χαμηλῆ τῆ φωνῇ· 'Εάν σε ακούσωσιν επαναλαμβάνουσι τὴν σφαγὴν και ἀμρότεροι ἀπολλύμεθα διὰ παντός!

— Αἱ! τίνας, σε παρακαλῶ, δύναται να επιστρέψωσι και να μᾶς κακοποιήτωσι; ήρώτησεν ὁ 'Ιακώβος Σαβεραϊ καταβιάζων πολὺ τὴν φωνὴν του.

— 'Εκείνοι, οἵτινες παρήτησαν ἡμᾶς ὡς νεκρούς! εἶπεν ἡ φωνή, ητις εφαινετο σβύνουσα ἀπὸ πνιγμοῦ.

— Νυκτοκλέπται ἀρά γε; λησταί; εις τὴν ζῶν μου ἀγνοῶ παντελῶς τι εγένετο... Οὐδὲ τεθνεὼς εἰμι, νομίζω, οὐδὲ κοιμῶμαι;

— Δὲν εἶσαι ἐπικινδύνως πεπληγωμένος ὡς ἐγώ.

— Δὲν γνωρίζω καλῶς· ἀλλὰ πεπληγωμένος ἢ μὴ αἰσθάνομαι ἐκαστὸν εις θέσιν ὅπως ἀρκετὰ εὐγενῶς παιζῶ τὸ ξιφὸς μου. Ἀλλὰ πρὸς τι ὁ φόνος οὗτος;

— Ἀσθενεῖς βαρέως, φαίνεται οὐδεμίαν ἀνάμνησιν φέρεις πλέον τῶν φρικωδῶν τούτων πράξεων. Κατεσφραγήμεν και κατεφονεύθημεν ὑπὸ τῶν 'Κλεβετῶν τῆς σωματοφυλακῆς τοῦ Βασιλέως; ὑπ' ὅσιν, πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν τῆς Μεγαλειότητός του και τῆς Βασιλομήτορος!

— Ἐνώπιον τοῦ Βασιλέως! ἐφώνησεν ὁ Σαβεραϊ, ὅστις ὕψωσεν ἤδη τὴν κεφαλὴν ἀκούων τὴν σάλπιγγα, τὰς κραυγὰς, τὰ πυροβολήματα, ὅσα ἀντήχουν συγχρουόμεναι εις τὸν ἀέρα. Μὴ διαρπάζωσι τὴν πόλιν;

— Ἡ σφαγὴ αὕτη δὲν ἤρχισε διὰ να σταματήσῃ και παρηγοροῦμαι ἀποδησῶν, καθ' ὅτι σκέπτομαι, ὅτι δὲν θέλω ἐπιζῆσαι, ὅπως ἴδω τὰς σφαγὰς ὅλας αὐτῆς τῆς ἀπαισίου νυκτός.

— Μάχονται εις τὰς ὁδοὺς! επανέλαθεν ὁ Σαβεραϊ, προσπαθῶν να ἐγεράθῃ; ἀλλὰ κρατηθεῖς ὑπὸ τοῦ γείτονος αὐτοῦ.

— Μὴ κι ἦσαι, φίλε μου! διότι ἀφεύκτως θανάτουσαι! Ἄλλ' ἀληθῶς οὐδὲ κἄν ἐπληγώθης;

— Τώρα μόνον πιστεύω... Ὁ ἀρχιδιάβολος να μὲ πάρῃ εἴαν ἐννοῶ πῶς εὐρέθῃ ἐδῶ!... Δὲν εἶσαι ἐκ τῶν παρὰ τῷ λοχαγῷ Λόσς συμποσῶν; Δὲν συνήτησας τὸν Κουρσῶν;

— Τὸν Κουρσῶν; διεκοψεν ἡ φωνὴ ἐνισχυομένη. Ποῦ εἶναι; ἐξέφυγε τοῦ μακκελεῖου; ὁ Θεὸς να τὸν βοηθήσῃ!

— Ἀγνοῶ τί ἀπέγεινεν ἀφ' ὅτου τὸν ἄφητα 'Εφαγομεν, ἐπίομεν και ἐπαίξαμεν ὁμοῦ, ὡστε ἐγίναμεν και συνοπλοί.

— Σεῖς! ὑπέλαθεν ἡ φωνή, ητις εφαινετο ἐκλει-

πουσα, ἐνῶ ἀπὸ τοῦ μέσου τῶν νεκρῶν προέκυπτε κεφαλὴ αἱματοφόρος. Τὸ ὄνομά σου;

— 'Ιακώβος Σαβεραϊ, εὐπατριδῆς, ὁ καλλίτερος κυδοπαίκτης και χαρτοπαίκτης, ὁ τροπαιοῦχος πότῃς τῆς αὐλῆς. Καὶ ὑμεῖς;

— Ὁ βαρῶν δε-Παρδαιλλᾶν, θαλαμηπόλος τοῦ βασιλέως τῆς Ναδάρρας.

— Εἰς τὸν Θεὸν μου! δὲν ἐδύναμην να σε ἀγνωρίσω εις τοιαύτην οἰκτρὰν κατάστασιν! σὺ, ὁ ἐνδοξος βαρῶν Παρδαιλλᾶν, ὁ εὖνοος τοῦ αὐθέντου 'Ερρίκου τοῦ βουρῶνου!

Ἡ φωνὴ ἐσίγησε, μάτην δὲ ὁ Σαβεραϊ ἀνέμενεν ἀπάντησιν. Ἡ παρεμορφωμένη κεφαλὴ, ἡ πρὸ αὐτοῦ προκύψασα, μετέπεσεν ἐν τοῖς τεθνεῶσι· ἀλλὰ διεκρινεν αὐτὴν μεταξὺ ὄλων διὰ τῆς καλυπτούσης αὐτὴν προσωπίδος τοῦ αἵματος και διὰ τῆς φρικώδους πληγῆς, ητις μέχρι βλεφάρων διέσχισε τὸ κρανίον. Ὁ βαρῶν Παρδαιλλᾶν ἐκεῖτο ἀκνητῶν· ἀλλ' ὁ σφυγμὸς αὐτοῦ ἐπαλλεν εἰσέτι και αἱ χεῖρες αὐτοῦ εἶχον θερμότητά τινα. Ὁ Σαβεραϊ δὲν ἐδίστασε τοῦ να παράσῃ αὐτῷ καταπειγόντως βοήθειαν· σηκῶσας λοιπὸν αὐτὸν ἀπὸ τῆς νεκρικῆς αὐτῆς κλίνης τὸν μετήνεγκεν εις τὴν ὄχθην τοῦ ποταμοῦ. Ἐνταῦθα καταβέσας αὐτὸν τῷ ἐπλυσε τὸ πρόσωπον, και τὰ ῥάκη τοῦ ὑπενδύτου αὐτοῦ, ὃν ἐξέσχισε, μετεχειρίσθη, ὅπως σταματήσῃ τὴν ροὴν τοῦ αἵματος τῶν τριῶν πληγῶν του, ὧν ἡ μικροτέρα ἦτο θανατηφόρος. Ἐπομένως ὁ Σαβεραϊ ἐζήτησε τὸ μέσον πρὸς συμπληρωσιν τῆς ἀγαθοεργίας του. Δὲν ἐξέλεπε τότε εἰμὴ τὸ Δουδρον, ἐν ᾧ και μόνῳ ἐδύνατο να εὐρητὴν περιποίησιν ἢν ἡ φιλανθρωπία οὐδέποτε ἀρνεῖται τῷ αἰτούμενῳ αὐτῇ. Ὁ Παρδαιλλᾶν ὁμως ἀρκούντα τῷ εἶπεν ἤδη και ἐδίσταζεν ἐπομένως ὁ Σαβεραϊ περὶ τῆς δεξιῶσεως, ἥς ἤθελε τύχει ἐν τῷ Δουδρῳ κατ' αὐτὴν τὴν νύκτα· ταῦτο δὲ οὐχὶ διότι ἐπίστευεν εις τὰς παραδόξους διαδοχαιώσεις τοῦ Παρδαιλλᾶν, κατηγοροῦντος τὸν βασιλέα και τοὺς Καττολικούς ἐπὶ προδοσία και φόνῳ, ἀλλὰ διότι ὑπέθετεν, ὅτι, ἐριδος γενηθείσης μεταξὺ τῶν Οὐγκενῶν και καττολικῶν εὐπατριδῶν, νεκροὶ και πεπληγωμένοι ἐσωρεύθησαν ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς πάλης.

Ἐν τούτοις ἐπληττετο και ἐφρικία ἐπὶ τῇ ὄψει τῶν Παρισίων· διότι αἱ κραυγαί, ἃς ἤκουε, δὲν ἦσαν κραυγαί και φωναί χαρᾶς, τὰ πυροβολήματα δὲν ἦσαν διασκεδάσεων δημοσίων ἤχοι, οἱ δὲ σαλπισμοὶ εορτῆς ἄσμα. Τὴ ἐκτακτον και φρικῶδες λοιπὸν διεπράττετο· Δὲν ἐδύνατο να μὴ φοβῆται γενικὴν και μεγάλην καταστροφὴν.

Ὁ Παρδαιλλᾶν δὲν επανέλαβε τὰς αἰσθήσεις του. Μάτην ὁ Σαβεραϊ ἐπερώτα αὐτὸν, ἐπὶ τῇ ἐλπίδι να τύχῃ ἀπ' αὐτοῦ κατηγορητικωτέρων ἐξηγήσεων, ὅτε σωρεῖα ἐνόπλων και ὄχλου καταβαίνει τοῦ Μοναστηρίου τοῦ ἁγίου Γερμανοῦ τοῦ ἀπὸ 'Εξερσᾶ πρὸς τὸν Σαῖναν, κρατοῦσα δᾶδας και κραυγαζούσα· ὁ Σαβεραϊ, σύρας τὸ ξιφὸς δὲν ἐδίστασε να ὀδεύσῃ εὐθὺ πρὸς τοὺς ἐρχομένους. Καὶ εἶδε στρατιώτας σύροντας ἀπὸ τῶν ποδῶν σάμκ· ἀνευ κεφαλῆς, ἐξ' αἵματος δὲ και πλοῦ κατακακαλυμμένον·

ἄποστρέφαιος δὲ συνοδεία ἐλεεινῶν ὀκκενδύτων ἀνακυκάται και συνωθεῖται περὶ τὰ ἀγνώριστα πλέον καταστάντα αὐτὰ λείψανα, ἅτινα πάντες ἐκζητοῦσι να ἴδωσι και να ἐξυβρίσωσι τὸ ἐφ' ἑαυτοῖς.

— Εἰς τὴν κρεμάλαν τὸν ναύαρχον! κραυγάζουσι οἱ περικυκλούντες τὸ πτώμα ὡσεὶ δαιμονισμένοι. — Ἄγωμεν και κρεμάσωμεν αὐτὸν εις Μονφωκῶν! — Καλλίτερον εις τὸν ἐν Halles κύρωνα!

— Ὡ! τὸν ἀχρεῖον εἰδωλολάτῃν! — Θάνατος τοῖς Οὐγκενῶτοις! — Μὴ βοαδύνητε, μὴ ἀναβάλλητε! — Φονεύωμεν! φονεύωμεν! — Θάνατος εἰς τὰ κτήνη, θάνατος εις τοὺς ὄφεις! — Αὐτὸς εἶναι λοιπὸν ὁ μέγας τῆς λειτουργίας ἐχθρὸς; — Κούσωμεν, κατακαύσωμεν και διασκορπίσωμεν τὸ αἰρετικὸν τοῦ πτώμα!

— Σαλαβῶζ, σὺ ὠδήγησας και ἐξετέλεσας αὐτὴν τὴν ὥραιαν ἐπιχειρήσιν; ήρώτησεν ὁ Σαβεραϊ, διακρινῶν τὸν λοχαγὸν τούτον, παλαιόντα, ὅπως ὑπερασπισθῆ τὸ πτώμα, ὅπερ ἤθελον ἀπὸ τῶν γειρῶν αὐτοῦ να ἀποσπάσωσι. Ὁ ναύαρχος ἐθανατώθη λοιπὸν;

— Καὶ τί σὰς φαίνεται; ὑπέλαθεν ὁ Σαλαβῶζ στρέφων δι' ἀπειλητικὸν τοῦ ἤους πρὸς τὸν ἀγνωστον, τὸν καλέσαντα αὐτὸν ἐν ὀνόματι αὐτοῦ.

— Αἱ! τίς εἶ; εἶπε τῷ Σαβεραϊ εις τῶν μάλλον παραφῶρων τῆς συμμορίας, προτεινῶν αὐτῷ τὴν αἰχμὴν τῆς λόγχης του. Εἶπε Ζήτω ἡ λειτουργία! ἄλλως εις τὸν διάβολον πηγαίνεις και σὺ και ὁ Πατρῶν ὁ σὸς!

— Α! σὺ εἶσαι Σαβεραϊ! ἐκραζεν ὁ Σαλαβῶζ, τρέχων πρὸς αὐτὸν και μόλις διὰ ξιφισμῶν ἀπαλάσων αὐτὸν τῶν χειρῶν τῶν ἐναντιῶν του.

— Ἐάν ἐννοῶ τί ἐξ ὅσων γίνονται ἄς καταδικασθῶ να μὴ πίνω ἄλλο εἰμὴ ὕδωρ· χαρτία, δὲ και κύδους να μὴ παιζῶ εις τὸ μέλλον!

— Ἐν τούτοις εὐγενῶς τὸ καθήκον ὕμων ἐξεπληρώσατε; εἶπεν ὁ Σαλαβῶζ, βλέπων αὐτὸν ὄλιως αἱματὶ καταδεδρεγμένον. Πόσους ἐφόνευσας ἕως τώρα;

— Θέλω σοὶ ὑποβάλει τὸν ἐλεγχόν μου μίαν ἡμέραν... Ἀλλὰ ποίους πρέπει να φονεύωμεν;

— Πάντας ὅσοι εἰσὶν Οὐγκενῶτοι φανεροὶ ἢ κρυμμένοι, πάντας τοὺς μισοῦντας τὸν Πάππαν, τὸν Βασιλέα και τὸν Δουκα τῆς Γυίτζης, πάντας ἐπὶ τέλους ὅσοι ἤθελον σοὶ φανῆ κατάλληλοι πρὸς φόνον!

— Ἀληθῆς ὁ Θεός! καπιτάνε Σαλαβῶζ· ἀλλὰ δὲν καυχῶμαι, ὅτι εἰμὶ τόσον θερμὸς καττόλικος και σοὶ ἀφίνω τὴν καλλητέραν μερίδα τῶν φόνων αὐτῶν!

Ὁ 'Ιακώβος Σαβεραϊ, ἀγανακτῆσας και καταλυπηθεὶς ἀπὸ τὰς ὑπερβολὰς αὐτὰς τοῦ θρησκευτικοῦ φανατισμοῦ, εις τὰς ὁποίας δὲν ἠσθάνετο ἑαυτὸν ἰκάνον, ἐστρέψε τὰ γόατα πρὸς τὸν Σαλαβῶζ και ἐφθασε μετ' ὀλίγον εις τὴν ὄχθην τοῦ ποταμοῦ, ὅπου ἄφησε πρὸ τινος τὸν Παρδαιλλᾶν ἀναισθητον κατακείμενον.

Ὁ Σαβεραϊ συνεμερίσθη μέχρι τούδε τὰ πρὸς τοὺς Διαμαρτυρομένους ἐχθρικά αἰσθήματα τῶν Καττολικῶν οὐχὶ συνεπεία σκέψεως ἢ πεποιθήσεως, ἀλλὰ καθ' ἑξῆς. Ἐδύνατο και αὐτὸς κατὰ τὴν νύκτα αὐτὴν, εἴαν εις ἄλλην κατάστασιν πνεύματος εὐρίσκετο, ἄνευ σκέψεως να ἀκολουθήσῃ τὸ παράδειγμα τῶν συνήθων αὐτῷ συμπαικτορῶν και συμποσῶν, να πιστεύσῃ εις τὸ δίκαιον γενικῆς σφαγῆς τῶν Οὐγκενῶτων ἢ τοῦλάχιστον να θεωρήσῃ αὐτὴν ὡς συγχωρουμένην ὑπὸ τῶν Θεῶν τε και ἀνθρωπίνων νόμων, να ἀναμιχθῆ δὲ διὰ τυφλῆς ὄλιως παραφορᾶς εις τὴν ἐκτέλεσιν τῆς ἀπέιρου αὐτῆς συνωμοσίας και, ὡς ὁ Σαλαβῶζ, να εὐχαριστήσῃ και αὐτὸς εις τὴν χύσιν τοῦ κατηραμένου αἵματος. Αἱ περιστάσεις ὁμοῖς, εἰς ἃς πρὸ τινων ὥρων εὐρέθη, ἐνήργησαν ἰσχυρῶς και δραστηριῶς ἐπὶ τῆς κρίσεως και τῆς αἰσθήσεως αὐτοῦ, και μέχρι τούτου μάλιστα, ὡστε τῶν Διαμαρτυρομένων ἢ ὑπόθεσις τῷ ἐφάνη ἢ δικαιοσύνη και ἐκτότε συμπαθῆς πρὸς αὐτὴν ἐδείχθη. Ἡ γενναϊοφροσύνη και ἡ εὐκρίνεια ἄλλως τοῦ χαρακτῆρός του προδιέθετον αὐτὸν εις τοιαύτην δοξασίῶν μεταλλαγὴν ἀπέναντι προδοσίας τόσοσιν αἰσχρᾶς και τόσοσιν κακούργου. Ἐννοεὶ καλλίστα τελειωτικὴν τινα και ἀποφασιστικὴν πάλην μεταξὺ τῶν δύο κομμάτων, τῶν διαιρούντων τὴν Γαλλίαν, και ἐν τοιαύτῃ περιστάσει δὲν ἤθελε κἄν σκεφθῆ περὶ ἐγκαταλείψεως τῆς σημαίας του οὐδὲ περὶ ἐρένης τοῦ πόθεν τὸ δίκαιον στρατεύει ἐπεύθει ὁμως ὅπως ἡ πάλῃ αὕτη γένῃ ἐν μεσοσῇ τῇ ἡμέρᾳ, ἐν ἰσοκληρίᾳ σταδίου και φωτός, ὡς μονομαχία κανονισμένη ὑπὸ τῶν νόμων και τοῦ ρυθμοῦ τῆς ἵπποτικῆς ἀξιοπροσείας. Ἐρρίσθη λοιπὸν να μετῆν οὐδέτερος και να μὴ ἀναμιχθῆ εις τὴν βδελυρὰν τῶν σφαγῶν ἀπιστίαν.

Ἐπὶ τὴν ἐπιρροὴν τῶν ἐντυπώσεων αὐτῶν διατελῶν ἐπέστρεψε παρὰ τῷ Βαρῶν Παρδαιλλᾶν. Ὁ Σαβεραϊ δὲν ἐγνώριζεν αὐτὸν· τὸν εἶδε μόνον παίζοντα τῆν σφαιρὰν και ἤκουσε περὶ αὐτοῦ φήμην ἀπολαύοντος ἀνδρείου και ἀξιοπροσείας εὐπατριδίου ἀνεμιμνήσκετο πρὸ πάντων, εἰ και ἀορίστως και συγκεκριμένως, ὡς ὄνειρον, τῆς ὥραιας ἐκείνης γυναικός, ητις κατὰ τὴν αὐτὴν νύκτα, ἐριππος και ὑπὸ ὑπηρετοῦ συνοδευομένη ἤλθε και τοῦ Παρδαιλλᾶν τὸ ὄνομα ἀπήγγειλε. Οἱ λόγοι οὗτοι δὲν ἤθελον ἀρκεσεῖ βεβαίως, ὅπως πείσωσι τὸν Σαβεραϊ να συμμερίσθῃ τὴν τύχην τοῦ Οὐγκενῶτου αὐτοῦ καπιτάνου, ἐν ἡμιθανῇ και σπαράσσοντα συνήτησε παρ' ἑαυτῷ. Ἡ σύμπτωσις ὁμως και ἡ ταυτότης τῆς τύχης αὐτοῦ κατὰ τὴν αἱματηρὰν αὐτὴν νύκτα τῷ ἐφάνη, ὡς δεσμός, ὅστις δὲν ὤφειλε να διαρρηχθῆ· ἀλλὰ και ὁ Παρδαιλλᾶν εις τοιαύτην εὐρίσκετο κατάστασιν, ὡστε δὲν ἐδύνατο να τὸν παραιτήσῃ τις, εἰμὴ καταπατῶν και ἐξυβρίζων τὰς ὑπαγορεύσεις τῆς φιλανθρωπίας. Ὁ Παρδαιλλᾶν οὐδεμίαν ἔκαμε κίνησιν και ἠνώφεσε τοὺς ὀφθαλμούς, ὅτε ὁ Σαβεραϊ ἐκλινε πρὸς αὐτὸν· ἀνέπνεεν ὁμως εἰσέτι και αἷμα δὲν ἔρρεεν ἀπὸ τῶν πληγῶν αὐτοῦ.

— Αἱ! κύριε Παρδαιλλᾶν! ἐφώνησε πρὸς τὸ ὠτίον αὐτοῦ ὁ Σαβεραϊ. Ἡ θέσις αὕτη δὲν εἶναι κατάλληλος διὰ σέ... Δὲν δύνασαι να περιπατήσῃς, εις τὸν βοαχίονά μου στηρίζομενος;

— Εἶσαι καττόλικος; ὑπέλαθεν ὁ Παρδαιλλᾶν διὰ φωνῆς ἀγανάκτησιν λυπηρὰν ἐμφανούσης· Φόβουσόν με ἐδῶ καλλίτερον ἢ ἄλλου.

— Νὰ σὲ φονεύσω; Ἔστω! ἀλλὰ διὰ τί νὰ σὲ φονεύσω; ὑπέλαβεν ὁ Σαβεραϊ, προσβληθεὶς ὑπὸ τοιοῦτου δείγματος τῆς ὑπονοίας, δι' ὅπερ δὲν ἦτον ἀξίος. Τούναντίον θέλω κτυπήσει ἐκεῖνον, ὅστις ἤθελε τολμήσει νὰ ἐπιβάλλῃ δολοφόνον κατὰ σοῦ χεῖρα!

— Δὲν εἶσαι λοιπὸν καττόλικος; Δὲν εἶσαι σὺ, ὅστις πρὸ στιγμῶν ἐλάλει πρὸς τοὺς φονεῖς;

— Δὲν δύναμαι καὶ δὲν θέλω νὰ εἶμαι οὔτε καττόλικος οὔτε οὐγκενῶτος. Εἰμὶ εὐπατρίδης ἀπλοῦς, καὶ ἔνεκα τούτου ὀφείλω σοὶ προστασίαν καὶ συνδρομήν, καθὼ καὶ σοῦ ὄντος; εὐπατρίδου.

— Ἴδε ὠραίαν καὶ ὑπερήφανον γλῶσσαν! εἶπεν ὁ Παρδαιλλᾶν, τείνων αὐτῷ τὴν χεῖρα. Σὲ παρακαλῶ ἐφεξῆς νὰ μὲ θεωρῆς ὡς φίλον καὶ ὡς ἀδελφόν σου.

— Ἔστω, ὑπέλαβεν ὁ Σαβεραϊ, δεχόμενος τὴν προσηγορίαν αὐτῷ χεῖρα. Θέλω σὲ μακρύνει ἐντεῦθεν καὶ θέλω σὲ ὀδηγήσει εἰς τόπον ἀσφαλῆ.

— Ἐὰν ἦτο δυνατόν νὰ διέλθω τὸν ποταμὸν καὶ νὰ μεταβῶ εἰς τὴν συνοικίαν τοῦ Ἁγίου Γερμανοῦ πρὶν ἢ ἀποθάνω!

— Δὲν θέλεις ἀποθάνει ἐὰν ἀδελφός μου καὶ φίλος μου μένης! Δύνασαι νὰ προσηλωθῆς ἐπὶ τῶν ὤμων μου ἐνῶ θὰ κολυμβῶ;...

— Καὶ ἐγὼ καὶ σὺ θὰ πνιγῶμεν οὕτω! ἀκούσον μοι καλλίτερον νὰ μὲ ἀφήσῃς εἰς τὴν θέσιν αὐτὴν ἕως ὅτου μὲ ρίψωσι εἰς κἀνὲν πλοιάριον νεκρὸν ἢ ζῶντα... Ἀλλὰ σὺ, ὁ τόσῳ ζῆλων ὅπως μὲ ὑπηρετήσῃς, πλέον ἢ ἐὰν τὴν ζωὴν μου ἔσωζες ἤθελες μὲ ὑπηρετήσῃς, ἐὰν, διαβαίνων κολυμβῶν τὸν ποταμὸν, μετεβῶν εἰς τὸ προάστειον, εἰς τὸ οἶκημα Ζενουίλλᾶκ, παρὰ τῇ πύλῃ Βουσσῶ... .

— Ποῦ εἶμαι ἤδη καὶ τί ὀφείλω νὰ πράξω;... Θεε! ἰδοὺ ὅποσοι πανταχοῦθεν σώζονται κολυμβῶντες... .

— Ἐν τούτοις φέρε τὴν ἐπωμίδα αὐτὴν ὡς μαρτυρίαν, ὅτι ἐξ ὀνόματος ἐμοῦ ἔρχεσαι; ἀπὸ τὴν παραδόσης εἰς χεῖρας τῆς κόρης Ἄνας Κουρσῶν!..

— Ἄνας Κουρσῶν! ἐφώνηεν ὁ Σαβεραϊ διὰ συγκινήσεως ἀφάτου; εἶναι συγγενῆς τοῦ νέου ἀρχόντος Κουρσῶν;

— Ναί! ἀδελφὴ του μάλιστα; καὶ ἐὰν δὲν παρενέπιπεν αὐτὴ ἢ θλιβερά καὶ φρικώδης νύξ αὐρίον ἐνυμφεύσθη αὐτὴν... .

Ὁ Ἰάκωβος Σαβεραϊ δὲν ἤκουσε τι περαιτέρω, καὶ, χωρὶς νὰ κοινοποιήσῃ τὸ σχέδιόν του εἰς τὸν Βαράνον Παρδαιλλᾶν, ἐρρίψθη ἐντὸς τοῦ ποταμοῦ, ἐνδεδωμένος ὅπως εὐρίσκειτο, ἐκολύμβησεν ἐπιμόνως πρὸς τὴν ἀντίπεραν ὄχλην καὶ κατέφθασε τὴν λέμβον τοῦ πορθμεῦς, δεδεμένην εἰς πάσσαλον. Ἐντὸς τινῶν δευτερολέπτων ἐπέδη τῆς λέμβου, ἔλυσε τὸ σχοινίον, ἐδράξατο τῶν κωπῶν, εἰ καὶ ὁ πορθμεὺς, ἐξελθὼν τῆς καλύβης του, ἐκραύγαζε. Μετὰ δεκάλεπτον ἀπουσίαν ὁ Σαβεραϊ ἐπέστρεψε παρὰ τῷ πληρωμένῳ, ὃν ἀπάσας εἰς τοὺς βραχίονας μετήνευγεν ἐντὸς τῆς λέμβου. Τότε ἤρχισεν ἐπιμόνως καὶ δραστηρίως κωπηλατῶν.

— Ἄ! ὅποιαν εὐγενῆ καρδίαν φέρεις! ὑπεντο-

θόρισε ὁ Παρδαιλλᾶν. Πόσον ἡμάρτησα κατηγορῶν σε, ὡς ἐγκαταλείψαντά με!

— Νὰ σὲ παραιτήσω! ὑπέλαβεν ὁ Σαβεραϊ ἐκπεπληγμένος. Καὶ δὲν σοὶ εἶπον, ὅτι ἤμην ὁ σύνολος τοῦ μέλλοντος γυναικαδέλφου σου Ἰβες-δέ-Κουρσῶν;

Ὁ ποταμὸς ἦτο πεπληρωμένος πτωμάτων ἐπιπλέοντων καὶ πεπληρωμένων ζητούντων σωτηρίαν διὰ τοῦ κολυμβήματος. Τινὲς ἐζήτησαν νὰ ἀναρτηθῶσι τῆς λέμβου; ὁ Σαβεραϊ ὅμως τοὺς ἀπέθιξε διὰ τῶν κωπῶν Ὁ Βασιλεὺς ἐφάνη πάλιν ἐπὶ τοῦ ἐξώστου τοῦ Λούβρου, συνωδευμένος ὑπὸ δαδούχων, ὅπως θαυμάσῃ τὸν Σάβιναν καταπόρφυρον αἱμαίτι. Πολλὰ κἀκεῖνα ἐξεκινῶθησαν ἀπὸ τοῦ ἐξώστου τούτου διευθυνομένου κατὰ τῶν διαπερόντων τὸν ποταμὸν φυγάδων. Σφαῖρα ἐσύριζεν εἰς τὰ ὦτα τοῦ Σαβεραϊ, καὶ ἐπεισεν αὐτὸν, ὅτι ὁ βασιλεὺς καὶ οἱ εὐνοϊκοὶ του ὑπῆρξαν οἱ ἐργάται τῶν σκηνῶν αὐτῶν.

— Ὁ Θεὸς νὰ μὲ συγχωρήτῃ! ἀνεφώνησεν. Ὁ χριστιανικώτατος βασιλεὺς τῆς Γαλλίας τραβᾷ εἰς τὸ σημάδι κατὰ τῶν πτωχῶν ὑπηκόων του!

Τὸ πλοιάριον ἐπλησίασε τὴν ὄχλην ὁ Ἰάκωβος Σαβεραϊ εὐρίσκειτο ἤδη ἐκτὸς βολῆς τῶν σφαιρῶν. Ὅτε ὅμως ἠτοιμάσῃ νὰ ἀποβιβάσῃ εἰς τὴν ξηρὰν τὸν πληρωμένον ἠναγκάσῃ νὰ σύρῃ τὸ ξίφος του ὅπως περιορίσῃ τὸν πορθμεῖα ἀπελθόντα αὐτὸν διὰ βροπαλισμοῦ.

— Αἱ! κουμπάρε, τῷ εἶπεν ὁ Σαβεραϊ διὰ τόνου δεσποτικοῦ καὶ ἐπιτακτικοῦ. Τί προτιμᾷς τῶν δύο, ἢ σκορρομαγαῖρά μου νὰ διαπεράσῃ τὴν κοιλίαν σου ἢ πεντακόσια φλωρία νὰ εἰσρεύσῃσιν εἰς τὴν τρέπην σου;

— Τὰ πεντακόσια φλωρία! ὑπέλαβεν ὁ πορθμεὺς, ὅστις δὲν ἀνίστατο πλέον εἰς τὴν προσπέλασιν τοῦ ἀκατίου. Τί μὲ θέλετε;

— Νὰ μὲ βρῆ ἤτις νὰ μεταφέρω τὸν εὐπατρίδην αὐτὸν εἰς τὸ οἶκημα Ζενουίλλᾶκ, παρὰ τῇ Πύλῃ Βουσσῶ. Ἀλλὰ διὰ τί νὰ σὲ βεβαιώσω, ὅτι θέλεις λάβει τὴν ὑποσχεθεῖσαν σοὶ παρ' ἐμοῦ ποσότητα, ἰδοὺ, ὅτι σὲ πληρώνω ἀπὸ τοῦδε χωρὶς νὰ μετρίσω.

— Ὡ! ἀδελφέ μου! ὦ φίλε μου! ὑπετονθόρισε ὁ Παρδαιλλᾶν πιεζόμενος ὑπὸ τῆς εὐγνωμοσύνης. Θέλω λοιπὸν ἐπανίδει τὴν Ἄναν πρὶν ἀποθάνω!

(Ἐπιταὶ συνέχεια.)

Ο ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΓΕΝΝΑΔΙΟΣ.

Ἡ ὀλεθρία νόσος, ἡ κατὰ μῆνα Ὀκτώβριον καὶ Νοέμβριον τοῦ παρελθόντος ἔτους τοσοῦτον ἀνηλεῶς μαστίσασα τὴν πόλιν τῶν Ἀθηνῶν, ἀφήρπασε, πρὸς τοὺς ἄλλοις καλοῖς κά-

γαθοῖς πολίταις, καὶ ἐνὰ τῶν πρωταγωνιστῶν τοῦ μεγάλου δισονοητικοῦ ἀγῶνος, τοῦ προπαρασκευάσαντος τὴν πολιτικὴν ἀναβίωσιν τῆς Ἀνατολῆς καὶ ἐξακολουθοῦντος νὰ χειραγωγῇ αὐτὴν πρὸς τὴν ὀλοσχερεστέραν ἀνάπτυξιν τῶν δυνάμεων αὐτῆς. Τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος ὀλόκληρον ἐθρήνησε τὸν θάνατον τοῦ Γεωργίου Γενναδίου. Ἀλλ' ἀπέκειτο εἰς τὸ ἀνώτατον τῆς Ἀνατολῆς ἐκπαιδευτήριον τὸ ἱερὸν καθῆκον νὰ τιμῆσῃ ἰδιαζόντως τὴν μνήμην τοῦ ἐξαίρετου ἀνδρός; καὶ τῇ 20 τοῦ Μαρτίου μηνὸς ἐτελέσθη, ἐπιμελεῖα τοῦ Ὁθωνεῖου Πανεπιστημίου, ἐν τῷ μητροπολιτικῷ ναῷ τῆς βασιλευούσης, ὑπὲρ ἀναπαύσεως τῆς μακαρίας ἐκείνης ψυχῆς καὶ τῆς τοῦ Ἰωάννου Βενθύλου, ἐτέρου ἀγαθοῦ διδασκάλου τοῦ ἔθνους, ὅστις καὶ αὐτὸς τῆς αὐτῆς ἐπιδημίας ἐγένετο θύμα, μνημόσυνον μεγαλοπρεπές, μετὰ τὸ τέλος τοῦ ὁποιοῦ ἐξεφώνησε λόγον εὐγλωττον καὶ κατανοητικὸν ὁ καθηγητὴς τῆς Ἀρχαιολογίας Κ. Α. Ρ. Ραγκαβῆς.

Δημοσιεύοντες τὸν λόγον τοῦτον, πεπεσμεθα ὅτι παρέχομεν εἰς τοὺς ἀπανταχοῦ Ἑλληνας, πιστὴν εἰκόνα τῶν αἰσθημάτων, ὑφ' ὧν συνεκινήθησαν διὰ τὴν στέρησιν τοῦ ἀνδρός.

— ο —

ΛΟΓΟΣ

ἐκφωνηθεὶς ὑπὸ Α. Ρ. ΡΑΓΚΑΒΗ εἰς τὸ μνημόσυνον τοῦ Ἰ. Βενθύλου καὶ Γ. Γενναδίου, τῇ 19 Μαρτίου, 1855.

— ο —

Ἰδοὺ αὐθις ἐπικηλίοι λαμπάδες ἀνάπτονται, ἰδοὺ, ἤγει αὐθις ὁ νεκρώσιμος κῶδων, εἰς διπλοῦ τάφου χεῖλος καλῶν καὶ ἡμᾶς, ὅπως προαπελθούσιν ἀγαπητοῖς συναδέλφοις τελέσωμεν πενθούσης μνήμης εὐσεβῆ καὶ ὕστατον φόρον.

Διατὶ κατ' ἐκάστην ἀντηχοῦσιν οἱ ναοὶ τοῦ Κυρίου ἀπὸ θλιβεράς ψαλμωδίας; διατὶ ἐπιλείπουσιν αἱ ἡμέραι τῆς ἐβδομάδος εἰς νεκρικῶν μνημοσύνων ἀλλεπαλλήλους τελέσεις; διατὶ ἢ πρὶν φαῖδρά πόλις τῶν Ἀθηνῶν περιβάλετο πένθος καὶ ἐνεδύθη κατὰ φρεῖαν; διατὶ θρηνοῦσι χῆραι καὶ ὀδυρόνται ὄρφανά; διότι ἐν ἡμέρᾳ ὀργῆς τοῦ Κυρίου ἐπῆλθεν ἐπ' αὐτὴν ἄγγελος ἐξολοθρευτῆς, ἔχων δρέπανον ὅτι, καὶ ἐρῶν τὴν ἀμπελον τῆς γῆς, καὶ ἔβαλε εἰς τὴν ἰσηρὸν τοῦ θυμοῦ τοῦ Θεοῦ τὴν μεγάλην (1), καὶ ἐθέρισε τὸν χλωρὸν χόρτον μετὰ τοῦ ξηροῦ, καὶ ἀλλαχοῦ μὲν ἔτεμε τοὺς ἀνθόντας θα-

λοῦς, ἔρημα ἀφείκε καὶ γυμνά τὰ στελέχη, ἀλλαχοῦ δὲ συνέτριψε τὸν κορμὸν, τὸν ζῶντα εἰς τοὺς κλάδους περέχοντα, καὶ ἀλλαχοῦ προρρίζους ἀνήρπασεν οἰκογενεῖας, καὶ ἐν ὠρῶν διαστήματι ἠρήμωσεν οἴκους. Ἀπαισίον κροταλίζον ἠκούετο ἐν μέσῃ νυκτὶ τὸ βῆμα αὐτοῦ, ἀπάγοντος διὰ τῶν ἐρήμων ὁδῶν τὰς φοβεράς ἐκατόμβας του. Καὶ πανταχοῦ ἦν φυγὴ καὶ φόβος, ἀλλ' ἦν ὁ φόβος εἰς θάνατον, καὶ εἰς ὀλεθρον ἢ ἡ φυγὴ. Καὶ πανταχοῦ ἦν γόος καὶ κοπετὸς παιδίων ὄρφανουθέντων, γονέων στερηθέντων τῶν ἀγαπητῶν τῆς καρδίας των, συζύγων ἀναρπασθέντων ἀπὸ τὰς ἀγκάλας ἀλλήλων; καὶ ἡ πόλις ἐφαίνετο νεκροταφεῖον τῶν πολιτῶν, καὶ οἱ τάφοι δὲν ἤρουν εἰς ταφὴν τῶν ἀποθνησκόντων. Καὶ πάντες βλέποντες τὴν σκίαν τοῦ δρεπάνου ἐπ' αὐτῶν πλανωμένην, καὶ πνεῦμα ὀλέθρου ἐπινεμόμενον τὸν λαόν, ἐν δακρύοις προσήχοντο, καὶ ἐν στεναγμοῖς ἐζητοῦντο τὴν ἄφεσιν τῶν ἀμαρτιῶν αὐτῶν, ὅτι ἠγγικεν ἡ ὥρα τῆς κρίσεως.

Τότε μεταξὺ τοῦ ὄχλου τῶν συνωδουμένων θυμάτων τῆς οὐρανίας μαστίγος, ὅσα ἄγνωστα καὶ ἀκατονόμαστα ἐξεφέροντο πρὸς τὸν μέγα χαινόντα καὶ ἀχόρταγον κοινὸν τάφον, ἀπεκομίσθησαν, ἐν μικρῷ χρόνῳ διαστήματι ἀπ' ἀλλήλων, καὶ δύο νεκροὶ, ἄλλοτε φίλοι ἐν τῷ βίῳ, καὶ σύντροφοι ἐπὶ τι τοῦ σταδίου αὐτῶν, καὶ συναγωνιστῆς ἐν τῷ καλῷ ἀγῶνι τοῦ φωτισμοῦ τῆς πατρίδος των, ὁ Γεωργίος Γενναδῖος καὶ ὁ Ἰωάννης Βενθύλος. Ἀκλαυστοί, ἀπόμπευτοί, ἀπαρακαλοῦντοί, ἐπορεύθησαν ἐν σιγῇ τὴν τελευταίαν ὁδὸν, διὰ τῆς πόλεως, ἧς φόβος εἶχεν ἀπολιθῶσαι τὴν αἰσθησὶν καὶ ἐξαντλήσει τὰ δάκρυα; δάκρυα δὲ μόνᾳ ἐπότισαν τὰ σπέρματα ἃ ὁ ἄγγελος τοῦ θανάτου ἔσπειρεν εἰς ἀθανασίαν, μόναι θρήνοι ἀντήγησαν ἐπὶ τῶν ἀφανῶν αὐτῶν τάφων, τὰ οὐδαμῶς οὐδέποτε ἐξαντλούμενα δάκρυα καὶ οἱ ἀκατασίγαστοι θρήνοι τῶν ἀπαραμυθῆτων αὐτῶν οἰκογενεῶν. Ἡ αὐτὴ πληγὴ ἤτις ἔτεμε τὸ νῆμα τῆς εὐγενούς των ζωῆς, συνέτριψε καὶ ὑμῶν τὰς καρδίας, ὡ ὄρφανὰ αὐτῶν τέκνα, ὡ ἀσθηῆτοι αὐτῶν χῆραι, καὶ ἐξέθλιψεν ἐξ αὐτῶν γόνον, ὅστις ἀντήχητε μέχρι τοῦ οὐρανοῦ. Ἀλλὰ παύσαθε τοῦ θρήνου καὶ παρηγορήθητε! Ἄν ἀκαιρος θάνατος τοὺς ἔδρεψεν ἐπὶ γῆς, ἀλλ' ὠρῖμοι ἐταμειύθησαν ἐν οὐρανῷ οἱ καρποὶ τῶν ἔργων αὐτῶν; ἂν ἀπῆλθον καταλιπόντες ὑμᾶς ἐν στερήσει καὶ πενίᾳ, ἀλλὰ σὰς ἐκληροδοτήσαν τῶν πλοῦτων τὸν μέγιστον, τὴν μνήμην τῆς ἀρετῆς αὐτῶν, τὴν ἀγάπην τῶν συμπολιτῶν των, καὶ τῆς πατρίδος των τὴν εὐγνωμοσύνην. Ἄν ἀδάκρυτοι καὶ ἀκήρευτοι ἀπῆλθον εἰς τὴν τελευταίαν των κατοικίαν, ὅταν δὲν ὑπῆρχε τίς ὁ δι' ἕτερον κλαύσων, τίς ὁ προπέμψων τὸν ἕτερον, ἀλλ' ἐδάκρυσαν αἱ Μοῦσαι διὰ τὸν θάνατον τοῦ Βενθύλου, ἀλλὰ κλαίει τὸν Γενναδίον πᾶσα ἡ πρὸς πενήκοντα ἐτῶν παιδείας γευσταμένη γενεὰ τῶν Ἑλλήνων. Ἀλλὰ σήμερον, ὅταν ἐκόπασεν ἡ φωνὴ τῆς καταιγίδος, ἡ μνήμη των συναγεῖ ὀμήγυριν πολυάνθρωπον, καὶ τοὺς κηδεύουσι τοῦ ἔθνους οἱ ἀριστεῖς, προεξάρχουσας τῆς τεθλιμμένης χορείας τῶν συλ-

λειτουργῶν αὐτῶν, ἧς ἦσαν ὁ κόσμος καὶ τὸ ἐγ-
καύχημα, καὶ εἰς ἣν κατέλιπον κενὸν δυσαναπλή-
ρωτον. Ἐμοὶ δὲ, τῷ ἐν αὐτῇ ἐλαχίστῳ, ἔλαχεν ἡ
λυπηρὰ τιμὴ νὰ προσφέρω τὸν ἐπικύδειον αὐτῶν ἔ-
παινον. Ἐπέπρωτο λοιπὸν, ἀγαπητὲ φίλε, μετ' οὗ
χρόνου καὶ πρῶτον περὶ τῆς προσφιλοῦς σοὶ ἀρχαίτης
τοῦ τσοῦστα διελεγμένην, ἐπέπρωτο, σεβαστὴ διδά-
σκαλε τῶν παιδικῶν ἡμερῶν μου, ἐγὼ νὰ πλεύω
ὁμῆν ἀνάγειν ὑμῶν τὸν κύριον σπέρμαν! Ὁ-
πότεν, μακαρίτα Γεννάδιε, ἀναπαύω τοὺς χρόνους

τοῦ πάρου σου, νὰ βῶν ἐπὶ τὴν πλάκα σου τὰ ἀνθη-
τῶν δημοσίων ἐπαινῶν, ἃ ἡ κοινὴ ἀγάπη καὶ ὑπό-
ληψις σοὶ προσφέρουσι, αἰσθανόμενος δ' ἐμπατῶν
ἐλαττούμενον τῆς ἐπιβολῆς, ἀρεσθῆσομαι εἰς ἀπλήν
καὶ κεφαλαιώδη τοῦ βίου σου ἔλθειν, διότι ἀνδρῶν
οἷσι ὑμεῖς, ὦ προσηγορούμενοι συνεταῖοι, ἀνδρῶν
τὴν ἀρετὴν ἀκησάντων, καὶ τὴν κοινὴν ὠφέλειαν
εἰς σταθερὸν αὐτῶν σκόπον προθεμένων, ὁ ἀπώτα-
τος ἐπαινος εἶναι αὐτῶν ὁ βίος αὐτῶν, ὅστις καὶ δι-
δακτικώτατον μάθημα πρόκειται τοῖς ἐπιγινομένοις.

Γεώργιος Γεννάδιος.

καθ' οὗς μετὰ πατριῆς στοργῆς παιδεύων καὶ νο-
μιστῶν με, ἠγωνίζου νὰ ἐκκαύτῃς ἐν ἐμοὶ φιλομάθειαν
τινα καὶ ζῆλον πρὸς τὰ καλὰ, καὶ δια τῶν διδαχ-
μάτων σου νὰ μὲ ποδηγετήσῃς εἰς τὰς τρίβους τῆς
ἀρετῆς, τότε οὐχὶ λόγοι πανηγουρκοὶ, ἀλλ' ἀεὶ ὡς
δάκρυα ἀναδρῶσιν μόνον ἐκ τῆς καρδίας μου, ἀπο-
πνίγοντά μου καὶ αὐτὴν τὴν φωνήν, καὶ αἰσιάνομαι
τότε ὅτι ἡ θέσις μου δὲν εἶναι μετὰ τῶν ἐπισήμων
συνεργουμένων ἐνταῦθα εἰς δημοτελεῖς σου μνημο-
νον, ἀλλὰ μετὰ τῶν ἐν μονῶσι καὶ σιγῇ πενήθου-
των εὐγνωμόνων σου τέκνων. Ἀναδεχθεὶς ὁμῶς το
δεινὸν καλῆκον νὰ νικήτῃς τὴν βίαν τῶν αἰσθημάτων
μου, καὶ προσφρονῶν σε ὕστατον ἀπὸ τοῦ χειλοῦς

Ὁ Γεώργιος Γεννάδιος, υἱὸς ἱερέως ἐν Ζαγορίου
τῆς Ἠπείρου, ἐγκατέλειπεν ἐν παιδικῇ ἡλικίᾳ τὴν
στρατιαν τῶν πενομένων γονέων του, καὶ ἐπέμψθη πρὸς
τὸν ἐν Δακίᾳ θεῖόν του, ἠγούμενον ἐνὸς τῶν ἐν Βου-
κουρεστίῳ μοναστηρίων, καὶ τυχῶν ἀρίστου διδα-
σκάλου, Λάμπρου τοῦ Φωτιάδου, τοσοῦτον ἐδυ-
μως καὶ ἐπιμόνως ἐδόθη εἰς τὴν σπουδὴν, ὥστε ἐν-
τός ὀλίγων ὁ παντὸς πόρου ἐστειρημένος, ὁ σχεδὸν
εἰς αὐτὸν ἐγκαταλειμμένος αὐτός, ἐκρίθη ὁ ἀρι-
στός τῶν μαθητῶν τοῦ Λάμπρου, καὶ ἐξηρῶς μόλις
ἐπέμψθη εἰς Λεῖψαν ὡς παιδαγωγὸς υἱῶν πλουσίων
οἰκονομίας. Ἐνταῦθα δὲ, περιχαρῶς τῆς ευκαιρίας
ὀραζόμενος, ἐπέλησσετο ἀφορέστως τῶν νουμάτων

τῆς ἀνωτέρας παιδείας, καὶ ἰδίως πρὸς τὴν Ἑλληνι-
κὴν φιλολογίαν διεύθυνε τὰς ἀκαμάτους σπουδὰς
του. Κατὰ δὲ τὰ 1801, νεανίας εἶτι τὴν ἡλικίαν,
ἀλλὰ, κατὰ τὴν παιδείαν, τῶν προσουτέρων οὐδενὸς
ἐλαττούμενος, ἤρξατο ἡ ἡ διδάσκειν ἐν Βουκουρε-
στίῳ, καὶ ἔκτοτε ἀπεδύσαστο εἰς τὸ εὐγενὲς στάδιον
τῆς ἐκπαιδεύσεως καὶ διαπλάσεως τῆς Ἑλληνικῆς
νεολαίας, ὃ διένυσεν ἐπὶ πενήκοντα ἔτη. δολιχο-
δρόμος ἀκάματος, καὶ οὗ τέρμα ὑπῆρξεν ὁ ἐναγχος
καταπῶν αὐτὸν τάφος του.

Κατὰ τοὺς ἀσφράδας ἐκείνους χρόνους, ὅτε πυ-
κνὴ ἐπεκάθητο ἡ νύξ ἐπὶ τῆς Ἑλλάδος, ἀμυδρὰ ὑπέ-
φωσκεν αὐτονομίας ἀκτίς ἐν ταῖς περιστάσεσι ἐσχα-
τικαῖς, ἃς διείπον νόμοι Ἑλληνικοὶ, ἀνακουφίζοντες
τὸν ζυγόν, καὶ ἐν αἷς μεταρτυτούμενον ἐαλλιε-
ργεῖτο ἀδεῶς τὸ Ἑλληνικὸν φρόνημα, προσέτι δ' ἀνε-
τώτερον ἀνέπνεον οἱ Ἕλληνες ἐν τισὶν ἀποικίαις, ἐν
αἷς εὐνομία καὶ πολιτισμὸς τοὺς παρεμύθουσαν ἐν μέ-
ρε διὰ τῆς γλυκείας πατρίδος τὴν στέρησιν. Ἐν ταῖς
μέ'ν, τῶν ἡγεμόνων ἡ μεγαλοπρεπὴς φιλογένεια, ἐν
ταῖς δὲ, τῶν ἐμπόρων ὁ διακαὴς πατριωτισμὸς, ἐν
ἀτραπεῖ καὶ ἐν ὑπνέμῳ τοῦ πνεύματος τῆς τυραν-
νίας καὶ βαρβαρότητος, ἀνήγειρον ἐστίας μικροῦθεν
ἀπαυγαζούσας τὸ φῶς τῆς παιδείας, ἐπὶ τὸ ἔθνος ὁ-
λόκληρον, καὶ ἑκατέρωθεν ὁ Γεννάδιος περιμάχητος,
ἐδίδαξε τὰτ' ἀρχὰς μὲν ἐν Βουκουρεστίῳ μετὰ τοῦ
Δούκα, τοῦ Κλονάρη καὶ τοῦ Μακρῆ, ἔπειτα δ' ἐν
Ὀδησσῷ μετὰ τοῦ Βαρδαλάχου καὶ τοῦ Γεωργίου
Λασσινῆ, καὶ αὐθις ἐν 1820 μετεκλήθη ὑπὸ τοῦ ἡ-
γεμόνος Ἀλεξάνδρου Σούτζου εἰς Βουκουρεστίον, μετ'
ἐνδόξων συναδέλφων, τοῦ Βαρδαλάχου, τοῦ Κανέλ-
λου καὶ τοῦ Κλεοβούλου. Ὁ Γεννάδιος ἐδέξατο τὴν
πρόσκλησιν ταύτην, οὐχὶ ὁμῶς ἐπὶ προθέσει νὰ δια-
εἰνῆ ἐν τῇ μεγαλοπόλει ἐν ἣ καὶ ἀνετος βίος, καὶ
ἀψιλεῖς ἀμοιβαί, καὶ τιμαὶ παντοῖαι τὸν περὶ ἐμ-
ον, ἀλλ' ὅπως παρεσκευάσθη σχέδιον πρὸ πολλοῦ
ρερόμενον παρ' αὐτῶ, καὶ ὃ εθεώρει ὡς ἐκπλήρωσιν
αὐτῆς ἰεροῦ. Ὅπου δῆποτε καὶ ἂν ἡ τύχη τὸν
ερίερε ἐν, ἡ καρδία του ἐστρέφετο πάντοτε πρὸς
τὴν γῆν ἐν ἣ εἶδε τὸ πρῶτον τὸν ἥλιον, καὶ μετὰ
οὗ Νεοφύτου Δούκα συνεσκέπτετο, ἀπελθὼν εἰς τὴν
ἡπειρον, νὰ ἰδρῦσθαι ἐκεῖσε γυμνάσιον, διότι τὰ ἀρι-
τα καὶ τὰ μέγιστα ἠλπίζεν, ἂν ἡ εὐανδρος ἐκείνη
ἦ, ἧτις παρήγε τοὺς πολεμικωτάτους καὶ τοὺς φι-
λογενεστάτους τῶν Ἑλλήνων, κατωρθοῦτο νὰ παρα-
γάγῃ καὶ τοὺς μᾶλλον πεφωτισμένους, ἂν, ὅπου ἦν
ἡδρεία, ἰκανὴ κατακτῆσθαι τὴν ἐλευθερίαν, προσετιθετο
αὶ παιδεία, ἰκανὴ νὰ τὴν ἐκτιμῆται.

Ἄλλ' ἄλλαι μέριμναι τὸν ἀπέτρεψαν τῆς ἐκτελέ-
σεως τοῦ σκοποῦ τούτου, διότι τὸ φίλτατον ὄναρ
τοῦ ὄλου του βίου, τὴν βελτίαν τὴν ὀπτάσιαν ἦν τῷ
καρίστω τῷ πρίσμα τῆς φαντασίας ὑπὸ πατριωτι-
σμοῦ ἐξημμένης, τὴν εἶδεν αἰφνης μορφήν λαμβάνου-
σαν καὶ σωματοποιουμένην, καὶ τὸ τέρμα ὃ μετ'
ἐλαχίστης ἰσως ἐλπίδος ἐπέδιώκε δι' ὁδῶν σχολικῶν
καὶ μεμακρυσμένων, τὸν εἶδεν ἐγγύτατα κείμενον,
καὶ ἔμεινεν εἰς τὸν τόπον ὅστις ἦν τότε κέντρον μυ-
στηριώδους δραστηριότητος, καὶ εἰς αὐτὴν ἀφιέρωσε

πᾶσας τοὺς τὰς δυνάμεις. Δὲν ἤξεύρω πότε καὶ ὑπὸ
τινοῦ ἐμνήθη ὁ Γεννάδιος εἰς τὸ σχέδιον τῆς τοῦ ἔ-
θνου ἐλευθερώσεως. Ἀλλὰ τί λέγω δὲν τὸ ἤξεύρω;
Πᾶς Ἕλλη, ἀφ' ἧς στιγμῆς μανθάνει ν' ἀναγινώ-
σκη τὸν Πλούταρχον καὶ τὸν Δημοσθένην, χρεῖται
θιασώτης τῆς Θεᾶς ἧτις ἐνέπνευσε τοὺς μεγάλους
ἐκείνους ἀνδρας τῆς ἀρχαιότητος, καὶ διαφλέγεται
ὑπὸ τοῦ ἱεροῦ πυρός, οὗ τὰ ἐναύσματα ἀσβεστα διατη-
ροῦνται διὰ τῶν αἰώνων εἰς τὰ ἀθάνατα ἐκείνων συγ-
γράμματα. Ἐν ὅσῳ ἡ ἱστορία διηγεῖται περὶ Λεωνί-
δων καὶ περὶ Θεμιστοκλέων, οἱ Ἕλληνες θέλουσι πε-
ριφρονεῖσθαι ὑπὸ τῶν λαῶν τῆς γῆς, ἂν παύσωσιν ὁ-
νειροπολοῦντες θερμοκύλας καὶ Σαλαμίνας. Ἄν δ' ἐγ-
κεῖται τῇ ἰδέᾳ τῆς ἐλευθερίας νὰ θερμαίνῃ καὶ ἀνυψῆ
πᾶσαν ψυχὴν εὐγε ἢ πολλῶν δὴ μῆλλον ἔπρεπε νὰ ἐκ-
καύτῃ τὴν τοῦ Γενναδίου, ἧτις ἦτον πᾶσα φλόξ, καὶ
πᾶσα ἐνθουσιασμὸς! Ἀσχνος λειτουργὸς τοῦ ἀπορρή-
του σκοποῦ, παρεκνεύαζε τὸ ἀναγκαῖον ὅσῳ τῶν ἐρο-
δίων πρὸς ἐπιτυχίαν αὐτοῦ, παρεκνεύαζε τὰς καρδίαις.
Τὸν ἐνθουμοῦμαι ὅταν ἐν τῷ δημοσίῳ σχολεῖῳ τοῦ
Βουκουρεστίου, ἐν πλήθοντι ἀκροατηρίῳ, ἐν ᾧ παρε-
κάθητο καὶ οἱ τοῦ ἡγεμόνος υἱοί, διδάσκων τὴν
Ἰσοκράτην πανηγυρίζοντα τῶν ἀρχαίων Ἀθηναίων τὴν
λαμπρότητα καὶ τὴν εὐκλείαν, ἡσ' ἂν ἦ εαυτὸν ὄλον
ὑπὸ τῶν μετ' αὐτῶν ἐκείνων εἰκόνων ἐμβαλχουόμενον,
καὶ διατάξας νὰ κλεισῇ ἡ θύρα, ἤρξατο ἐν λέξει
διαπύρος ἐκθέτων οἷα ἦν ἡ Ἑλλάς, διδάσκαλος καὶ
κορωνὸς τῶν ἐθνῶν, ὅταν ἐλαμπεν ἐπ' αὐτῆς ὁ ἥλιος
τῆς ἐλευθερίας, καὶ πῶς κατέστη τῶν λαῶν χλεύη
καὶ ἐξουθένημα, ἀφ' ὅτου ὑπέλυθεν εἰς δουλείας ζυ-
γόν, καὶ τοσοῦτον σκευηνήθη περιγράφων τὴν ἐνδοξὴν
ἐλπίδα ἧτις ἦν τότε ἐγγλῆμα, καὶ ἦν πολλὰκις ἐ-
τιμώρητε θάνατος, ὥστε τὴν φωνὴν του διεκοψαν
δάκρυα, τῶν δὲ νέων ἀκρατῶν του κορυφώεις ὁ ἐν-
θουσιασμὸς, ἐξερράγη εἰς κεραυνώεις χειροκροτήσεις.
Οὕτω προητοίμαζε τὴν ὑποδοχὴν τῆς ἐλευθερίας,
οὕτως ἠροστρία τὸ ἔδαφος εἰς ὃ ἐμελλε νὰ κατατελεῖ
ὁ φλογερὸς αὐτῆς σπόρος, εἰδὼς ὅτι ἄγονος ἀποβαί-
νει, ἡ πικρὸς παράγει καρποὺς ὅταν ρίπτηται εἰς
γῆν ἀκατέργαστον καὶ διεφθαρμένην.

Διὰ τοῦτο, ὅταν ἦλθεν ἡ πεπρωμένη ἡμέρα καὶ
ἤρχετο πρῶτον ἐν Δακίᾳ ἡ σάλπιγξ τῆς ἀναστάσεως,
τῶν σχολειῶν ἡ νεολαία εἰς τὰ ὄπλα ὀρμήσασα, ἐ-
τάχθη ὑπὸ τὴν Γεννάδιον, ὅστις ἀφ' οὗ τῆ ἐκέρυξε
τὸ εὐαγγέλιον τῆς ἐλευθερίας, ὥσειλεν ἤδη νὰ τὴν
ὀδηγήσῃ ὑπὸ τὴν σημαίαν αὐτῆς. Ὁ Ἀλεξάνδρος
Γιφληάνας, ὅστις φαίνεται ταχέως ἰδὼν τοῦ ἐπι-
χειρήματος του τὴν ἀποτυχίαν, καὶ ἐνοήσας ὅτι ἡ
κλήσις του περιορίζετο εἰς τὸ νὰ χύσῃ μόνον τὴν
πρῶτην σπονδὴν τοῦ αἵματος, καὶ νὰ βύσῃ τὴν πρῶ-
την ἐκατόμωλον θυμῶν, ἧς ἀνευ δὲν ριζοῦται οὐδ'
ἐπιβιδεῖ τὸ δένδρον τῆς ἐλευθερίας, βέλων ἰσως νὰ
προφυλάξῃ ζωὴν τοσοῦτον ὠφέλιμην, ἐμεμψε τὸν
Γεννάδιον εἰς Τρανσυλθανίαν πρὸς στρατολογίαν, καὶ
πρὸς συλλογὴν ἐροδίων καὶ συνδρομῶν. Περὶ ταύτην
δὲ τὴν ἐπιμέλειαν ὄντος ἐπὶ αὐτοῦ, ἐπῆλθε τοῦ ἐν
Δακίᾳ τραγικοῦ δράματος ἡ καταστροφὴ, καὶ ἀπε-
σῆσθη ἐνταῦθα, ἐν τῷ αἵματι τοῦ ἀθανάτου ἱεροῦ

λόγου, ἡ φλόξ ἦν πεφωτισμένος ἐνθουσιασμός εἶγεν ἀνάψει ἐπὶ τοῦ βωμοῦ τῆς πατρίδος, ἀλλ' ἐσέσθη μόνον ἀφ' οὗ σπινθήρες ἀναπλήσαντες ἀπ' αὐτῆς, ἀνήσαν ἐν Ἑλλάδι τὴν μεγάλην πυρκαϊάν, τὴν ἀποτεφρώσαν τῆς τυραννίης τὸ οἰκοδόμημα. Τότε μετ' ἄλλων πολλῶν κατέφυγε καὶ αὐτὸς εἰς τὴν φιλοξένως τοὺς Ἕλληνας ὑποδεχθεῖσαν Ῥωσίαν, καὶ μικρὸν ἐκεῖ παραμείνας, μετέβη εἰς Γερμανίαν ἐπὶ σκοπῷ τοῦ νὰ σπουδάσῃ Θεολογίαν.

Ἴσως παραδοξία καταγνωσῆ τοῦ ἀνδρὸς τούτου, ὅστις οὐδὲν διακαέστερον ἤυχετο, τοῦ νὰ ἰδῇ ποτὲ τὴν Ἑλλάδα ὀπλιζομένην πρὸς ἀνάκτησιν τῆς ἐλευθερίας τῆς, ὅτι ὅταν ἐφθασεν ἡ ἐνδοξὸς αὕτη ἡμέρα, καὶ ἡ Ἑλλάς ἠγωνίζετο ἥδη ὑπὲρ τῶν ὄλων, αὐτὸς ἀπεράσισε νὰ σπουδάσῃ Θεολογίαν. Καὶ ὅμως ἡ πρόθεσις τοῦ οὐδαμῶς ἦν παράδοξος, ἀλλ' ἦν ἀπόρροια, ὡς πᾶσαι αἱ πράξεις του, γνησίου καὶ πεφωτισμένου πατριωτισμοῦ· διότι, οὐδὲ στιγμὴν διαστάζων ὅτι ὁ Ἑλλητικὸς ἀγὼν, ἅμα ἀρξάμενος, ἐμελλε νὰ εὐδοκῆ διὰ τε τῆς τῶν Ἑλλήνων ἀνδρείας καὶ διὰ τῆς ἀντιλήψεως τῆς θείας προνοίας, τῆς προστάτιδος τοῦ δικαίου, ἐφρόνει συγχρόνως ὅτι τὸν κατὰ τῆς τυραννίης ἐποσεπε καὶ ἐμελλε νὰ διαδεχθῆ ἀγὼν ἄλλος, οὗ ἦτον σπουδαῖος, οὐδ' ἦτον δυσχερῆς, ὁ κατὰ τῶν δεινῶν τῆς τυραννίης συνεπειῶν, κατὰ τῆς ἀμαθείας καὶ θαρραρότητος· καὶ εἰς ἐκεῖνον πολλοὺς βλέπων τοὺς ἀξίως πρωταγωνιστοῦντας, εἰς τούτον ἠθέλητε ν' ἀλειφθῆ αὐτὸς ἀθλητῆς, δι' ὃ ἀναγκαῖον ἔκρινε νὰ καταταχθῆ ἐν τῷ κλήρῳ. Ὁ ἱερεὺς, ὡς αὐτὸς τὸν ἐνόησε, δὲν πρέπει νὰ εἶναι ἐκ τῶν κομιζόντων πορισμῶν εἶναι τὴν εὐσέθειαν (1), οὐδὲ νὰ περιορίσῃ τὸ καθῆκον αὐτοῦ εἰς τὴν ἀντιμισθίαν θρησκευτικῶν τιμῶν διατυπώσεων τέλει. Τὴν παρακαταθήκην ἔχων τοῦ θείου λόγου, ὁ ἱερεὺς ὀφείλει διὰ τοῦ οὐρανοῦ τούτου βαλασάμου νὰ ἰᾷ πάσας τὰς ἀληθινὰς, διὰ τῆς ὑπεράτης ταύτης δυνάμεως νὰ διαπλάττῃ τὰς καρδίας, διὰ τοῦ ἀμολύνοντος τούτου φωτός νι φωτίσῃ τοὺς νόας. Ἐπομένως αὐτὸς πρῶτος ἐμπνεόμενος· ὑπὸ τῆς ἀνωθεν σοφίας, ἥτις κατὰ τὸν Ἀπόστολον (2) πρῶτον μὲν ἀγγή ἐστιν, ἔπειτα εἰρηλική, ἐπεικὴς, εὐπειθής, μετῆ ἐλέους καὶ καρπῶν ἀγαθῶν, ἀδιάκριτος καὶ ἀνοπόκριτος, ὀφείλει προσεῖν τῇ ἀναγνώσει, τῇ παρακλήσει, τῇ διδασκαλίᾳ—ταῦτα μελετᾷ, καὶ ἐν τούτοις εἶναι, εἶναι αὐτοῦ ἡ προκοπὴ φανερά ἢ ἐν πᾶσι (3), ὀφείλει πάντων προέχων κατ' ἀρετὴν, κατὰ παιδείαν καὶ κατ' εὐσέθειαν, νὰ καθίσταται ἱκανός, ὥστε τέπος νὰ γίνεταί τῶν πιστῶν, καὶ νὰ τοὺς ποδηγετῆ εἰς τὴν ὁδὸν τοῦ καθήκοντος καὶ τῆς σωτηρίας. Τοιοῦτος μορφούμενος ὁ ἱερεὺς ἐν Ἑλλάδι, πνευματικὸς πατὴρ καὶ διδάσκαλος, καθοδηγὸς ἐν τῷ βίῳ, καὶ τὸ κύρος ἀνωθεν ἔχων, δύναται, ἐάν ἡ κατηρητισμένος δι' ἁγίου πνεύματος καὶ διὰ παιδείας, μόνος αὐτὸς νὰ καταγωνισθῆ τὴν ἀμάθειαν, νὰ συναντίσῃ τὸν νοῦν, νὰ μετὰ τὰς καρδίας, ν' ἀναμω-

(1) Παῦλ. πρ. Τιμόθ. Α'. 6, 5.

(2) Ἐπιστ. Ἰακώβ. 3, 17.

(3) Πρ. Τιμόθ. Α'. 4, 13-15.

φώση τὰ ἦθη, καὶ τὸ ἔθνος, τὸ διὰ τῆς ἀνδρείας τοῦ ἀνακτησάμενον τὴν ἐλευθερίαν, νὰ καταστήσῃ ἀξίον τῆς ἐλευθερίας. Τοιαύτην ἐννοῶν ὁ Γεννάδιος τοῦ κλήρου τὴν ἱερὰν ἐντολήν, ἠθέλησε νὰ καταρτισθῆ ὅπως χρισθῆ ἀξίος τοῦ Χριστοῦ στρατιώτης, καὶ νὰ ἐνασκήσῃ εἰς τὰ ὄπλα τῆς Χάριτος καὶ τοῦ Λόγου, δι' ὧν νὰ ὑπερμαχήσῃ ὑπὲρ τῆς ἠθικῆς τοῦ ἔθνους ἀναγεννήτως.

Ἄλλ' ἐνῶ μετὰ ζήλου ἐμπνεομένου ὑπὸ τῆς ποιήσεως τοῦ καθήκοντος, ἀπεδύετο εἰς τὸν διανοητικὸν τούτον ἀγῶνα, εἶδεν ὅτι ὁ ἄλλος, ὁ ὕλικός καὶ αἱματηρὸς, οὗ ἄνευ οὗτος ἐματαιούτο, δὲν ἐστέρετο δι' ἐπιτυχίας ὅσον ταχέως αὐτὸς ἐπροσδόκα καὶ ἤυχετο ἐν τῇ πατριωτικῇ του ἀνυπομονητικῇ καὶ ἡ κραυγὴ τῆς ἐν πυρὶ καὶ μαχαίρᾳ ἀπολλυμένης πατρίδος του φθάνουσα μέχρις αὐτοῦ, τὸν ἀπέσπα τῆς ἡτύχου μελέτης του, ἐν ᾧ τὸν ἐξήγειρε συγχρόνως ἡ κλαγγὴ τῶν ὄπλων καὶ ἡ φήμη τῶν νικῶν τῶν Ἑλλήνων, καὶ πάντα τὰ λοιπὰ ἐν δευτέρων μέρει τιθέμενος, ἐσπευσεν ἡ νὰ συναγωνισθῆ μετὰ τῶν ἀδελφῶν του, ἡ νὰ συναποθάνῃ.

Ὀλίγον ἀφ' οὗ ἐπάτησε τὴν τότε ἐξ αἱμάτων καὶ ἐκ δακρῶν πεφυρμένην γῆν τῆς Ἑλλάδος, ἦλθεν εἰς Ἀθήνας, ἐπὶ σκοπῷ ν' ἀνακαλέσῃ τὰς Μούσας εἰς τὴν ἀρχαίαν ἐστίαν τῶν, καὶ νὰ ἰδρῶσιν σχολεῖον μετὰ τῆς Ἀκαδημίας καὶ τοῦ Λυκείου. Ἄλλ' ἀκούων τὴν Ἑλλάδα πᾶσαν ἀντηγοῦσαν περίξ του ἀπὸ κρότον ὄπλων τυραννοφόνων, δὲν ἀνέσχετο νὰ μείνῃ ἐπὶ πολὺ ταῖς εἰρηλικαῖς Μούσαις ὑπηρετῶν, ἀλλὰ τοῦ Ἄρεως γενόμενος ὄπαδός, ἔλαθεν εἰς τὴν ἀγύμναστον χειρὰ τὸ πυροβόλον, καὶ παρηκολούθησε τὸν εὐγενῆ φιλέλληνα Φαβιέρον εἰς τὸ ἀτυχεῖς ἐπιχειρήμα τῆς Καρύστου. Ἐκτοτε δ' ἐπέστρεψε πάλιν εἰς τὰς Μούσας, διότι οὐδεμία ἦτο εἰς τὴν εἰς τὸ μέλλον τῆς Ἑλλάδος πεποιθήσιν τῆς καρδίας του, καὶ τοῦ μελλοντος τούτου ἠθέλεν ἀξίους νὰ προκαταρτίσῃ πολίτας.

Ἄλλ' ἂν καὶ ὄλον αὐτὸν ἀπησχόλει ἡ ὑπὲρ τοῦ μελλοντος πρόνοια, δὲν ἔμενε ὅμως πάντοτε καὶ τοῦ παρόντος ἀργὸς καὶ ἀνάλητος θεατῆς. Ἐξ ἐναντίας μάλιστα, ὅσας συνέπεσε ἐκ τύχης εἰς τὰ δημόσια ἀναμειγείς, ἐκθύμως ὑπὲρ αὐτῶν ἠγωνίσαστο, καὶ πολλακίς ἐν καιρίαις περιστάσεσιν ἀνέδειξεν ἀξιωματικῶν τῇ πατρίδι ὑπηρετίας. Εἶχε πέσει τὸ Μεσολόγγιον, εὐγενὴς ἀπαρχὴ τῆς ἐλευθερίας, καὶ οἱ ἠρωϊκοὶ αὐτοῦ πρόμαχοι, ὅσοι διέφυγον τὰς φλόγας καὶ τοὺς ἐχθρούς, οἰκτρὰ θύματα τοῦ λιμοῦ καὶ τῆς ταλαιπωρίας, εἶχον σφύρουσι εἰς χιλιάδας εἰς Ναύπλιον, καὶ ἐξήτουν παρὰ τῆς κυβερνήσεως, ὡς μόνον ἀμοιβὴν τῆς ἐνδόξου θυσίας τῶν, ξηρὸν ἄρτον διὰ νὰ τραφῶσι, καὶ πυρίτιν διὰ νὰ πολεμήσωσιν. Ἄλλ' ἡ κυβερνήσις ἦν ἐν ἀπορίᾳ ἐσχάτῃ, τὸ ταμεῖον κενόν, καὶ δεινὴ τῶν πραγμάτων ἡ θέσις. Τὸ Μεσολόγγιον πυρποληθὲν, ἐφάνη λάμψαν ἐπὶ τῆς Ἑλλάδος ὡς ἐπικηδεῖος δὲς τοῦ ἀγῶνος τῆς, ἡ στερεὰ μετὰ τὴν πτώσιν τοῦ προμαχῶνος τούτου, ἠθάνθη τὰς δυνάμεις τῆς παραλυθείας ἐκόπιον τοῦ φρονηματισθέντος ἐχθροῦ, ἡ Πελοπόν-

νητος ἐδηλοῦτο ἄνευ σχεδὸν ἀντιστάσεως, ὑπὸ τοῦ Αἰγυπτίου, καὶ ὁ κίνδυνος ἦν περὶ τῶν ὄλων. Γενικὴ καταστροφὴ καὶ διάλυσις ἐπέκειτο, ἂν δὲν ἐξεπέμπετο στρατὸς ἀναχατίσων τοὺς πολεμίους, καὶ ἐμψυχῶσων τοὺς προμάχους τῆς ἐλευθερίας. Κατηρῆς καὶ περίτρομος συνέβρευσεν ὁ λαὸς τῆς Ναυπλίας εἰς τὴν πλατείαν τῆς πόλεως, καὶ συνήλθον ἐπὶ τὸ αὐτὸ καὶ οἱ πειναλέοι στρατιῶται, ἀπειλητικοὶ ἐν τῇ ἀπελπισίᾳ τῶν. Ἄλλ' οὐδεὶς ἐτόλμα, οὐδεὶς ἤξευρε τί νὰ προτείνῃ. Τότε ὁ Γεννάδιος, προκύψας τοῦ ὄχλου, ἀνεπήδησεν εἰς τὴν ῥίζαν τῆς ἐν τῷ κέντρῳ τῆς πλατείας ὑψομένης πλατάνου, καὶ ἐκείθεν, φλογερὸν τὸ βλέμμα ἐπὶ τὸ πλῆθος πλανῶν, μετὰ φωνῆς στεντορίου, καὶ μετ' εὐγλωττίας παντοδυνάμου, διότι ἦτον τῆς καρδίας ἡ εὐγλωττία, — α' Ἡ πατρίς, ἀνέκραξε, καταστρέφεται, ὁ ἀγὼν ματαιούται, ἡ ἐλευθερία ἐκπνέει. Ἀπαιτεῖται βοήθεια σύντονος· πρέπει οἱ ἀνδρεῖοι αὐτοὶ, οἵτινες ἐραγον πυρίτιν καὶ ἀνέπνευσαν φλόγας, καὶ ἦδη ἀργοὶ καὶ λιμώττοντες μᾶς περιστοιχίζουσι, νὰ σπεύσωσιν ὅπου νέος κίνδυνος τοὺς καλεῖ. Πρὸς τοῦτο ἀπαιτοῦνται πόροι, καὶ πόροι ἐλείπονται. Ἄλλ' ἂν θέλωμεν νὰ ἔχωμεν πατρίδα, ἂν εἴμεθα ἀξιοὶ νὰ ζῶμεν ἄνδρες ἐλεύθεροι, πόρους εὐρίσκουμεν. Ἄς δώσῃ ἕκαστος ὅ,τι ἔχει καὶ δύναται. Ἴδου ἡ πενιχρὰ εἰσφορὰ μου. Ἄς μὲ μιμηθῆ ὅστις θέλει! »

Καὶ ἐπικροτοῦντος τοῦ πλῆθους, ἐκένωσε κατὰ γῆς τὸ ἰσχυρὸν διδασκαλικὸν του βαλάντιον. Ὁ κρότος τῶν πρώτων τούτων εἰς τὸν βωμὸν τῆς πατρίδος καταπετόντων ὀλίγων χρυσῶν, τοῦ μόνου προέοντος τῶν ἐπιπόνων οἰκονομιῶν του, τοῦ μόνου ἐφοδίου τοῦ ἐναγωνίου του βίου, βεβαίως ὡς μελωδία εὐπρόσδεκτος ἀντήχηται εἰς τὸν οὐρανόν, καὶ κατελογίσθη βεβαίως ἡ προσφορὰ αὕτη παρὰ τῆς χήρας τὸν ὄβολόν, ἐν ταῖς ἀειδαῖς δέλτοις ἐν αἷς ἐγγράφεται πᾶσα εὐγενὴς πράξις εἰς μυριοπλάσιον ἀνταπόδοσιν. — α' Ἄλλ' ὄχι, ἐπανελάθε μετ' ὀλίγον ἡ συνεισφορά αὕτη εἶναι οὐτιδανή! Ὁβολὸν ἄλλον δὲν ἔχω νὰ δώσω, ἀλλ' ἔγω ἐμαυτὸν, καὶ ἰδου τὸν πωλῶ! Τίς θέλει διδάσκαλον ἐπὶ τέσσαρα ἔτη διὰ τὰ παιδιὰ του; Ἄς καταβάλλῃ ἐνταῦθα τὸ τίμημα! » Αἱ γενναῖαι αὗται λέξεις ἐξήσαν ἀκαθεκτὸν ἐνθουσιασμόν, καὶ πάντες μετὰ δακρῶν ἐσπευδὸν προσφέροντες οἱ μὲν χρήματα, οἱ δὲ, οὐδ' αὐτῶν ἐξαιρουμένων τῶν ὑπὸ πενίας καὶ πείνης κατατρυχομένων στρατιωτῶν, ὅτι ἕκαστος ἡ ὄπλον ἢ κόσμημα εἶχε τιμὸν· ὥστε ἐν μικρῷ χρόνῳ συνελήθη ποσότης ἐπαρκὴς πρὸς θεραπείαν τῶν πρώτων καὶ μᾶλλον ἐπείγουσάν ἀναγκῶν. Ἀπερασίσθη δὲ νὰ συνέλθωσι καὶ τῇ ἐπαύριον εἰς τὰς ἐκκλησίας, ὅπου προσελθοῦσαι καὶ αἱ κυρίαί, νὰ προσφέρωσι τὸ κατὰ προαίρεσιν καὶ αὐταί.

Ἀπὸ βαθέως ὄρθρου ὁ Γεννάδιος περιέμενε ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου, ἀλλ' ἡ λειτουργία ἀπέλυσε, καὶ αἱ κυρίαί, ἴσως πτοηθεῖσαι τὴν σφόδρην τῶν ξένων στρατιωτῶν, δὲν ἐφάνησαν, ἡ ὀλίγοι μόνον ὑπήκουσαν εἰς τὴν κλήσιν. Τότε τὸ αἷμα του

αἰσθανθεῖς ὑπὸ γενναίας ἀναγκητικῆς ἀναδράζον, καὶ ἀποβλέψας πρὸς τοὺς ἐκεῖ παρισταμένους μαθητάς τῶν δημοτικῶν σχολείων, « Δυστυχῆ παιδιὰ, ἀνέκραξε με φωνῆν κλονίσασαν τοὺς θόλους τῆς ἐκκλησίας· δυστυχῆ παιδιὰ, σὰς ἐγκατέλειψαν αἱ μητέρες σας! Ἡξέφρουσιν ὅτι ὁ Ὀθωμανὸς σφάζει καὶ ἀνδραποδίζει, ὅτι αὐρίον θὰ ἔλθῃ νὰ σύρῃ καὶ σὰς εἰς αἰχμαλωσίαν, ἀλλ' ἀδιαφοροῦσι, φειδαλευόμενοι ὀλίγου χρυσίου. Ἄλλος προστάτης δὲν σὰς μένει ἐπὶ τῆς γῆς, ἀπὸ τὸν κοινὸν προστάτην ἐκεῖ ἐπάνω. Πέσατε εἰς τὰ γόνατα νὰ τὸν παρακαλέσητε! » — Καὶ τὰ παιδιὰ, μὴ τολμήσαντα νὰ παρακούσωσι τὴν ἐπιτακτικὴν ἐκείνην φωνήν, ἐγονάτισαν ὄλα. Ἀποκαλύψας δ' ἐκείνος τὴν κεφαλὴν του, καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς ὑψώσας πρὸς οὐρανόν, — α' Ἰψίστε Θεὲ, ἀνεφώνησε, Σὺ ὁ προστάτης τῶν ἀθίων καὶ τῶν μὴ ἐχόντων καταφυγῆν, μὴ ἐγκαταλείψῃς καὶ Σὺ τὰ παιδιὰ ταῦτα, τὰ προσπίπτοντά Σαι. Σῶσον αὐτὰ ἀπὸ αἰχμαλωσίας δεσμῶν. Οἱ ἄνθρωποι τὰ παήτησαν, ἐπίβλεψον ἐπ' αὐτὰ, καὶ ἐπίβλεψον ἐπὶ τῆς Ἑλλάδος, καθ' ἧς πάντες ἐξανεστήσαν, ἦν παρορῶσιν, ἦν προδίδουσιν αὐτὰ τὰ τέκνα. Δὲς, παρὰ τὰς βουλὰς τῶν ἀνθρώπων, νὰ ἐπιλάμῃ ἐπ' αὐτῆς πάσης ὁ ἥλιος τῆς ἐλευθερίας, καὶ νὰ τελειωθῆ ἡ Σὺ δύναμις, τὰ δὲ παιδιὰ ταῦτα, πολῖται ἐλεύθεροι, νὰ τὴν ὑπηρετήσωσι ποτὲ ἐν πίστει καὶ εὐληκρίᾳ, πρὸς σωτηρίαν αὐτῆς καὶ πρὸς δόξαν Σου αἰώνιαν! Ἡ ἂν, ὁ πάνσοφος Σὺ γινώσκῃς ὅτι πέρωται, εἰς ἀγενῆ τραφέ τα αἰσθητά, εἰς ἰδιοτέλειαν αὐξηθέντα καὶ φιλαρχίαν, νὰ γίνωσι ποτὲ αὐτὰ δεινῶν τῇ πατρίδι παραίτια, παράδος τα μᾶλλον εἰς τῆς μαχαίρας τὸ στόμα, καὶ παράδος καὶ ἐμὲ εἰς αὐτὸ, πρὶν ἰδῶ ἐκ νέου τῆς Ἑλλάδος τὴν δουλειὴν ἡμέραν καὶ τὴν ταπεινώσιν! »

Καὶ τοιαῦτα εὐξάμενος, ἐρρίφθη ἔξω τῆς ἐκκλησίας, ἀφίει τὸν λαὸν καταπεπληγμένον καὶ δακρυρροῦντα, καὶ αἱ συνεισφοραὶ ἐπανεληθήσαν βαρδοσιότεραι ἢ τὴν χθές, καὶ αἱ Κυρίαί ἐπεμνον μετὰ πάσης προθυμίας οὐ μόνον χρημάτων ποσότητας, ἀλλὰ καὶ αὐτοὺς τῶν τοὺς νυμφικῶς δακτυλίου, καὶ αὐτοὺς τοὺς κόσμους τῶν κεφαλῶν τῶν. Τοιοῦτο ἦν τότε τὸ αἶσθημα τοῦ πατριωτισμοῦ, ἐξ οὗ ὄβλαστησεν ἡ τῆς Ἑλλάδος ἀνεξαρτησία· ἀλλὰ καὶ τισι-αὐτῆς ἡ τοῦ εὐγενοῦς τούτου πατριώτου ἐπιρροὴ εἰς τὸ ἐξάπτειν καὶ ἀναπτύσσειν αὐτὸ εἰς ἔργα ἀφωσιώσεως, ὥστε δι' αὐτῆς οὐ μόνον τὴν ἔδραν τῆς κυβερνήσεως, καὶ τὴν κυβερνήσιν αὐτὴν ἔσωσε, πόρους ἀνευρίων πρὸς περιβαλθῆν χιλιάδων στρατιωτῶν, οὗς αἱ πρὶν κακουχίαι καὶ αἱ παραχρημα στερήσεις ἐδύναντο νὰ παραγάγωσιν εἰς τι ἀπογνώσεως τόλμημα, ἀλλὰ δυνάμεθα θαρρόντως καὶ τὸν ἀνώτατον ἔπαινον σωτήρος τῆς ὅλης πατρίδος εἰς τὴν περιστάσιν ταύτην νὰ τῷ ἀπονεύμεν, διότι διὰ τῶν αὐτῶν πόρων ἐξωπλίσθη καὶ ἐξέπεμψθη ὑπὸ τὸν ἐνδοξον Καραϊσκάκη στρατὸς ἐπανορθώσας τὸν σχεδὸν ἤδη ἀπεγνωσμένον ἀγῶνα, καὶ ἐπαναγαγὼν τὴν νίκην ὑπὸ τὰς τετακενωμένας τῶν Ἑλλήνων σημαίας. Ὅπως ὅμως ἡ πλήρης ἡ ἐκστρατεία, ἀνεγνωρίσθη ἡ ἀνάγκη μορφώσεως καὶ ἰππικῶν τάγματος, καὶ τολ-

το ἐγένετο ἀφορμὴ νέου δημοτικοῦ θριάμβου τοῦ Γενναδίου.

ὑπὸ κηρύκων συγκληθεὶς, συνήλθεν αὖθις ὁ λαὸς ἐπὶ τὴν πλάτανον, ἀνυπομόνος ἢ ἀκούσῃ τὸν ἀγαπητὸν ῥήτορά του γενναῖόν τι καὶ ὠφέλιμον συμβουλεύοντα. Οὗτο; δὲ, ἀφ' οὗ ἐξέζηκε τῶν κοινῶν πραγμάτων τὸν κίνδυνον καὶ τὴν ἔσπευ, καὶ τὴν ἀνάγκην τῆς μορφώσεως ἵππικου, — « Ἀλλὰ ποῦ, εἶπε, θέλομεν εὑρεῖ τούτους ἵππους; Ἐδῶ βλέπω πολλοὺς καὶ προύχοντας καὶ ὄπλαρχηγούς, τρέφοντας ἀνά δύο καὶ τρεῖς ἵππους, καὶ κομπάζοντας ἐπὶ τούτῳ ἐν ταῖς ὁδοῖς. Ὅστις ἔχει ἵππον διὰ τρυφήν καὶ ἐπιδειξν, καὶ δὲν τὸν προσφέρει εἰς τῆς πατρίδος τὴν ἀνάγκην, εἶναι ἀνάξιος νὰ λέγηται αὐτῆς προύχων, ἢ νὰ φέρῃ τὸ ζῆλον τοῦ ἀρχηγοῦ. Διὰ τῶν ἵππων τούτων δυνάμεθα νὰ μορφώσωμεν ἵππικὸν τοὺς λαμβάνομεν; — « Τούτους λαμβάνομεν, ἢ ἀνέκραξε μιὰ φωνὴ ὁ λαός. — « Καὶ ἂν δὲν μᾶς δώσωσι, τοὺς λαμβάνομεν διὰ βίας; » — « Τούτους λαμβάνομεν διὰ βίας, ἢ ἀπεκρίθησαν χιλιάδες στομάτων. — « Ἄγετε λοιπὸν, » διέταξεν ὁ κινῶν τὸν λαὸν ἐκεῖνον, ὡς ἡ λαίλαψ κινεῖ τὰ κύματα. Ἀλλὰ πρὶν ἢ προφθάσῃ νὰ ἐκτελεσθῇ ἡ δεινὴ ἐντολὴ, τριακόσιοι πεντήκοντα ἵπποι εἶχον κομισθῆ εἰς τὴν πλατείαν ἐκ συνεισφορᾶς ἑκουσίου. Τότε καλέσας ἐκ τοῦ πλήθους ὀνομασί τὸν Κατῆ Μιχάλην, — « Σὺ, τῷ εἶπεν ὁ Γενναῖος, εἶσαι ἀξίος νὰ διευθύνῃς τὸ ἵππικόν. Λάβε τοὺς ἵππους τούτους, ὀργάνισον αὐτούς, καὶ ἀναχώρησον ὅσον τάχος. »

Οὕτως ἐν ταῖς ἡμέραις ἐ εἶναις τῶν ἐσχάτων κινδύνων, αἵτινες ἀναδεικνύουσι τῶν ἀνδρῶν τὴν ἀξίαν καὶ τὴν ἀρετὴν, ὁ Γενναῖος διὰ τῆς ἀτρομῆτου παρρησίας ἦν τῷ ἐνέπνευεν ἢ συναίσθησις τοῦ καθήκοντος, καὶ διὰ τῆς λάβρου του εὐγλωτίας, ἧτις ἐξεγείτο ἐκ καθαρᾶς πηγῆς, τῆς ἐνθουσιασμοῦ καὶ ἐναρέτου καρδίας του, κατέστη δύναμις, ἧτις στρατηγούς ἐνεκαθίστα, τὸν λαὸν δι' ἐνὸς λόγου ἤγε καὶ ἔφερε, τῷ στρατῷ ἐπεβάλλετο, ἀντετάττετο κατὰ μέτωπον τοῖς ὄπλαρχηγοῖς καὶ τοῖς προύχουσι, καὶ ὑψοῦτο ὑπὲρ αὐτὴν τὴν τότε ἀνίσχυρον καὶ κλονιζομένην κυβερνήσιν. Ἄν τότε ὑπάκουον εἰς χυδαίαις εἰσηγήταις κενδοζίας, ἢ ἂν ἐκτιμῶν ἦττον τὸ ἐπάγγελμα ὡς πεποιθήτως ἐξελέξατο, ἐπεθύμει νὰ ὑψώθῃ μέχρι τῶν ὑπάτων βαθμίδων τῶν πολιτικῶν ἀξιών, οὐδὲν ἦν τὸ δυνάμενον νὰ τὸν ἐμποδίσῃ. Ἀλλὰ μόλις περατώσας τὸ ἔργον τῆς κοινῆς σωτηρίας, ἀπεπαύθη τῶν δαψιλευμένων αὐτῷ ἐνδείξεων δημοσίου εὐγνωμοσύνης, καὶ ὑπεκφυγὼν τὸ κύμα τὸ βιαίως φέρον αὐτὸν πρὸς τὰ ἄνω, ἀπῆλθεν εἰς Σύρον, Τήνον καὶ Αἴγινα, ὅπου ἐξήκολούθησε, μακρὰν τῆς τύρρης καὶ τῶν πραγμάτων, ἀφιερύμενος εἰς τῆς νεολαίας τὴν μόρφωσιν. Ἐνταῦθα εὔρεν αὐτὸν, ὅταν ἦλθεν εἰς τὴν Ἑλλάδα, ὁ Κυβερνήτης, καὶ μετὰ τινος ἐμπιστοσύνης ἀποστολάς, τῷ ἀνέθηκε τὸν ὀργανισμὸν τοῦ πάντοτε, ἀλλὰ μάλιστα τότε μετὰ τὰς μεγάλας καταστροφάς, τοσοῦτον ἀναγκαίου ὀργανοτροπίου, καὶ μετὰ ταῦτα τὴν τοῦ κεντρικοῦ σχολείου,

τοῦ κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους ἀνωτάτου τῆς Ἑλλάδος ἐκπαιδευτικοῦ καταστήματος.

Ἐνταῦθα συναντῶνται τὸ πρῶτον αἱ δύο ὑπάρξεις, ἃς ἔεμε ταυτοχρόνως ἢ ἀμειλικτος τῆς μοίρας ψαλλίς. Ὁ Ἰωάννης Βενδύλος, ἐν Βυζαντίῳ γεννηθεὶς, καὶ ἐκεῖσε, καὶ μετὰ ταῦτα ἐν Σμύρῃ, ὑπὸ τῶν ἐπισημοτάτων διδασκάλων προκαταρτισθεὶς, εἶχε φθάσει ἐσχάτως ἐκ Γερμανίας, ὅπου τὴν Ἑλληνικὴν ἰδίως φιλολογίαν ἐσπούδασεν, ὑπὸ τοὺς πρυτάνεις τῆς ἐπιστήμης, τὸν Βοϊκίχιον καὶ Ἐρμάννον, ὧν, διὰ τῆς φιλομαθείας καὶ τοῦ χαρακτῆρός του, προσεκλήσατο, καὶ δι' ὄλου τοῦ βίου του εἰς πολύτιμον ἐφόδιον διετήρησε τὴν φιλίαν καὶ οἰκειότητα. Τοῦτον ἔδωκε τῷ Γενναδίῳ ὁ Κυβερνήτης εἰς συνεργίαν ἐν τῷ κεντρικῷ σχολείῳ, ὃ διὰ κοινῆς ἐπιμελείας διόκησαν εἰς παιδευτήριον οὐ μόνον τῆς ἐλευθέρας Ἑλλάδος, ἀλλὰ καὶ πάσης τῆς χριστιανικῆς Ἀνατολῆς. Ὀλίγοι εἰσὶν ἐκ τῶν σήμερον τὴν πατρίδα ἐν οἷα δῆποτε ιδιότητι ὑπηρετούντων, οἱ μὴ τῆς παιδείας ἐν τῷ σχολείῳ ἐκεῖνῳ γευσάμενοι, ἀλλὰ καὶ πάμπολλοι τῶν νῦν ἐν τῇ Ἑλλάδι καὶ ἐν Τουρκίᾳ τὰ σχολεῖα διευθύνοντων, τρόφιμοι ἐκεῖνου εἰσὶ, καὶ ἐν αὐτῷ εἰσέτι τῷ Πανεπιστημίῳ κατήγηται ἀπαντῶνται, οὐδενὸς δευτέρου κατὰ τὴν πολυμάθειαν, οἵτινες εἰς ἑτέρου διδασκτῆριον βάρβα οὐδέποτε ἐκαθέστησαν.

Ὁ Βενδύλος πρῶτος, ἀγαθὸς, προσηνὴς, ἔχων ἐν τῷ χαρακτῆρι ἀρχαϊκὴν τινα ἀφέλειαν, ἐν δὲ τῷ πνεύματι φιλόκαλόν τι καὶ ἐπιχαρίτον, ἦν τοῖς πᾶσιν ἀγαπητός, καὶ ἐπωφελὴς τοῖς παρ' αὐτῷ μαθητεύουσιν, οἷς ἐνέπνευεν ἀγάπην πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν ἀρχαιότητα, ὡς μητέρα παντός τοῦ καλοῦ. Ἀλλ' ἐν τῇ ὑπερβολῇ τοῦ πρὸς αὐτὴν ζήλου του, καὶ ἐν τῷ ἐνθουσιασμῷ του ὑπὲρ τῶν τοῦ Πλάτωνος καλλολῶν, ἐκφωνήσας ποτὲ λόγον ἀπὸ καλῆς ῥαφῆς, ὅστις διεδλήθη ὡς ἀρχὰς περιέγων ἀναρμόστους τοῖς τότε καιροῖς, ἐπαύθη τῆς διδασκαλίας του. Ἐπὶ δὲ τῆς βασιλικῆς κυβερνήσεως, ἀναγνωρισθεὶς τῆς ἀξίας αὐτοῦ, διωρίσθη εἰς μίαν τῶν τῆς φιλολογίας ἐδρῶν τοῦ πανεπιστημίου, καὶ ἀνηπάγη ὑπὸ τοῦ θανάτου ἐν μέτῳ τῷ σταδίῳ τῶν ἐπωφελῶν του ἀγῶνων.

Ὁ δὲ Γενναῖος ἐξήκολούθησε διευθύνων καὶ προάγων τὸ κεντρικὸν σχολεῖον, καὶ ἀφ' οὗ μετὰ τὴν ἔλευσιν τοῦ Σ' ἡμῶν Βασιλέως μετατεθὲν αὐτὸ εἰς Ἀθήνας μετωνομάσθη Γυμνάσιον καὶ ἦν τῆς μαθητικῆς νεολαίας οὐ μόνον διδασκαλός, ἀλλὰ καὶ σύμβουλος καὶ πατήρ, καὶ ἐκτός τῶν δώρων τῆς παιδείας, μετέδιδεν αὐτῇ καὶ τῶν ἀνεκτιμῆτων νομισμάτων του, τοῖς δὲ πνευστεροῖς πολλαίς καὶ ὑλικωτέρων βοήθημάτων ἐκ τοῦ ἰδίου στερήματος.

Καταρτισθέντος δὲ τοῦ Πανεπιστημίου, κατετάχθη ἐν αὐτῷ, ὡς ἦν ἐπόμενον, εἰς τῶν πρῶτων καὶ διωρίσθη κατήγητῆς τῆς ἱστορίας τῆς φιλολογίας. Ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ περιστάσει αὐτῇ ἀνέλαμψαν αὖθις πᾶσαι αἱ ἀρεταὶ αὐτοῦ, ἦτε μετριοφροσύνη, καὶ ἡ βαθεῖα φρόνησις, καὶ ὁ ἀγνός του πατριωτισμός. « Ἄν, εἶπεν, εἰσπηδήσωμεν ὅλοι εἰς τὸ Πανεπιστήμιον, τίς θέλει μείνει εἰς τὰ κατώτερα σχολεῖα, ὧν

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΚΑΤΑ ΦΥΛΑΣ ΚΑΙ ΔΗΜΟΥΣ ΔΙΚΙΡΕΤΕΩΣ ΤΟΥ ἈΤΤΙΚΟῦ ΛΑΟῦ.

(Κατὰ τὸν Σχοίμαννον, περὶ τῶν παρ' Ἀθηναίους Ἐκκλησιῶν συγγραψάντα G. F. Schoemann de Comitibus Atheniensium).

ὁ καταρτισθὸς εἶναι οὐχ ἦττον σπουδαῖος; Οὐαὶ τῇ οἰκοδομῇ ἧτις στερεῶς μὲν στεγάζεται, σαθρῶς δὲ θεμελιούται! ἢ καὶ ἀπεκλείσθη ἔβελονταί τοῦ ἐντιμωτέρου βαθμοῦ, πολὺ ἀνωτέραν τιμὴν διὰ τῆς ἀτακτοφροσύνης κομιτάμενος ταύτης. Ἐξ ἐναντίας δὲ μετὰ πάσης προθυμίας ἐδέξατο τὴν καὶ τῇ φρενὶ καὶ τῇ καρδίᾳ του προσφιλεστάτην ἐντολὴν τοῦ νὰ διδάξῃ ἐν τῇ Ριζαρείῳ σχολῇ ἢ αὐτὸς σχεδὸν προὐκάλεσε καὶ τὴν σύστασιν, καὶ, ἐν ἀπουσίᾳ διευθυντοῦ, διεκόσμη καὶ συνετήρη διὰ τῆς ἐπὶ τοῦ πνεύματος τῶν νέων παντοδυνάμου ἐπιρροῆς του, τὴν ἱερὰν ταύτην κυψέλην, ἐν ἣ παρασκευάζεται τὸ μέλι τῆς πίστεως καὶ ἐνταῦθα ὁ θάνατος τὸν ἐνέδρευσε πρὸς ταύτην μέχρι τῆς τελευταίας στιγμῆς βυθίζοντα, μὴ θελήσαντα οὐδὲ τῷ πανικῷ φόβῳ, οὐδὲ τῷ προφανεῖ κινδύνῳ νὰ θυσιάσῃ τὴν αὐστηρότητα τῆς τῶν καθηκόντων του ἐκτελέσεως.

Ὅτε δὲ πρὸ τριῶν ἐτῶν οἱ ἐν Κωνσταντινουπόλει ὁμογενεῖς τὸν προσεκάλεσαν, μισθὸν χιλιοδραχμῶν ὑποσχόμενοι, καὶ πρόθυμοι ν' αὐξήσωσιν αὐτὸν κατὰ τὸ ἥμισυ μηνιαίως, ἂν ἐπέτεινε τὴν ἀξίωσιν, ὁ Γενναῖος ἀπεκρίθη ὅτι « πτωχὸς μὲν εἶναι, καὶ μ. ἢ ἡμισείας ἑκατονταετηρίδος ἀγῶνας οὐδ' ἄρπον ἔχει νὰ ἐγκαταλείψῃ εἰς τὰ τέκνα του, ἀλλ' ὅτι ὁ πόθος ὄλου τοῦ βίου του ἦν νὰ καταβῆσθ τὰ ὄστα του εἰς γῆν ἐλευθέραν. » Καὶ ὁ πόθος οὗτος ἐτάλεσθη, φεῦ, τοσοῦτον ταχέως!

Εἰς γῆν ἐλευθέραν κείνται τὰ ὄστα σου, ἄνερ φιλόπατρι! Κεῖται πλησίον τοῦ συναδέλφου σου ἐν τῷ βίῳ, τῷ συνοδοιπόρου σου εἰς τὸν θάνατον, πλησίον τοῦ Βάμβα, τοῦ Λευκίου, τοῦ Πετράλη, τοῦ Δ. Μαυροκορδάτου, τοῦ Δούκα, καὶ ὄσων ἄλλων συναγωνισαμένων τὸν ἱερὸν ἀγῶνα τοῦ φωτισμοῦ, καὶ περὶ ὧν ὅσοι τοσοῦτοι κείνται οἱ διὰ τοῦ αἵματός των τὴν ρίζαν τῆς ἐλευθερίας ἀρδεύσαντες. Ὡς χορεία ἱερὰ, ἢ ἐν τῇ μεγάλῃ ἐκείνῃ ἐποχῇ διαθυσιῶν καὶ ἀγῶνων τὴν πατρίδα ἐκ τῶν ἐνύχων τῆς τυραννίας λυτρώσασθ, καὶ ἐξελοῦσα ἐκ τοῦ σκότους τῆς βαρβαρότητος! Εἶθε πνέη αἰωνίως ἐπὶ τῶν τάφων ὧν ἡ αὐρὰ τῆς ἐλευθερίας ἦν ἡ γαπήτατε, καὶ ἐκείθεν, ὑπὸ τοῦ ἐνθουσιασμοῦ ῥιπίζομένη ὡς σᾶς διέρλεγεν, εἶθε φέρηται ἐφ' ἅπασαν τὴν γῆν τῶν Ἑλλήνων, καὶ μέχρις οὗ σεις νύχνητε καὶ ἐμελετήτατε. Εἶθε ὡς χρυσοὶ ἀστέρες ἐπὶ τοῦ στερεώματος τῆς Ἑλλάδος ἰάμπωσι τὰ ὀνόματα ὧν ἐπὶ τῶν μετ' ὧμᾶς γενεῶν, ἀναμνησκοντα αὐταῖς οἷα ἦσαν καὶ οἷα ὀφείλουσι νὰ εἶναι πρὸς τὴν πατρίδα; καὶ αἱ ἀρεταὶ ἃς ἐσπείρατε, εἶθε καρποφορήτωσιν, ὡς ὧμεις νύχνητε, πρὸς δόξαν καὶ μέγεθος τῆς Ἑλλάδος, καὶ ἔστω ἀξίος ὧμῶν μισθὸς ἢ πάντων τῶν Ἑλλήνων εὐγνωμοσύνη, καὶ ἔστω εἰς τιμὴν καὶ ὄφελος τῆς πατρίδος, αἰωνία ἡ μνήμη ὧμῶν!

Παρὰ πάντων ἱκανῶς τοῦτο ὁμολογεῖται ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων εἰς τέσσαρς ἡσάν διητημένοι φυλάς μέχρις οὗ ὑπὸ Κλεισθέτους αὐξηθέντος τοῦ ἀριθμοῦ αὐτῶν ἐκ τεσσάρων δέκα ἐγένοντο ἄλλ' οὐδεμία ἀμφισβόλια ὅτι αἱ περὶ τούτων διατάξεις, ὅσας ἡ παράδοσις εἰς τὸν Κέκροπα, Κραναὸν καὶ Ἐριχθόνιον ἀναφέρει, ὡς ἅπασαι αἱ περὶ τοσοῦτον μεμακρυσμένης ἐποχῆς τῶν ἀρχαίων διηγήταις, διεδόθησαν εἰς τοὺς μεταγενεστέρους οὐχὶ διὰ βεβαίων καὶ γνησίων τῶν γεγονότων μαρτυριῶν, ἀλλ' ὑπὸ τῶν νεωτέρων συγγραφέων, οἵτινες ἐσπούδασαν ἐν τοῖς τῶν ποιητῶν μύθοις τὰς ἀρχαίας τῶν λαῶν ἱστορίας νὰ ἀνεύρωσιν, εἰς τὸ μέσον παρήχθησαν (ἴδε κατωτέρω). Καὶ νομίζω ὅτι οὐδεὶς ἀπ' ἐμοῦ θέλει διαρρηθῆ, ἢ τὰ πάντα καθ' ἕκαστον νὰ λογισθῶσι καὶ ν' ἀποδειχθῶσιν ἀπαιτήσαι, ἐὰν διςχυρισθῶ ὅτι οἱ τοὺς μύθους τούτους ὡς ἱστορίας πραγματευθέντες ἀπεπλανήθησαν τοῦ ἀληθοῦς καὶ μάτην ἐκοπίασαν.

Βέβαιον εἶναι ὅτι ἡ Ἀττικὴ ἐξ αὐτῆς τῆς θέσεως καὶ φύσεως τοῦ ἐδάφους αὐτῆς εἰς τρία ἢ τέσσαρα μέρη εἶναι διητημένη διότι ἐκ τῆς Μεγαρίδος τις εἰσερχόμενος εἰς αὐτὴν βλέπει πεδιάδας εὐρυτέρας, ὑπὸ ταπεινοτέρων καὶ ὀλιγωτέρων ὄρεων διακομμένας, αἵτινες ἐκτείνονται μέχρι τῶν ὄριων τῆς Βοιωτίας καὶ τῶν ὄρεων Πάρνηθος, Βριλησσοῦ, Πεντελικοῦ καὶ Ἰμμητοῦ. Τοῦτο λοιπὸν τὸ μέρος τῆς Ἀττικῆς δι' αὐτὸ τοῦτο Πεδίον (1) καλεῖται τὸ δὲ παρὰ τὴν θάλασσαν αὐτοῦ, ἐν ᾧ καὶ αἱ Ἀθήναι, πολλαίς συνειθίζουσιν οἰκεῖν ὀνόματι Ἀκτίν' ἢ ἀποκαλῶσιν (2). Ἡ δὲ ἀπὸ τοῦ Πάρνηθος μέχρι τοῦ χωρίου Βραυρῶνος, καὶ ὀλίγον ἴσως κατωτέρω μέχρι

(1) Παραλείποντες τοὺς μεταγενεστέρους παραθέτομεν τὰ χωρία τοῦ Θεουκιδίδου (B. 55 καὶ 56) ἐν οἷς ἀντιτίθεται τὸ Πεδίον πρὸς τὴν Πάραλον γῆν. « Οἱ Πελοποννήσιοι ἐπειδὴ ἔκειον τὸ πεδίον, παρήλθον εἰς τὴν Πάραλον γῆν καλούμενην μέχρι Λαυρίου, οὗ τὰ ἀργυρία μέταλλα εἰσὶν Ἀθηναίους » καὶ πρῶτον μὲν ἔτεμον ταύτην, ἢ πρὸς Πελοπόννησον ὄρε, ἔπειτα δὲ τὴν πρὸς Εὐβοίαν τε καὶ Ἄδρον τετραμμένην. » καὶ αἱ εἰς δ' αὐτῶν ἐν τῷ πεδίῳ ὄντων, πρὶν τὴν παραλίαν γῆν ἐσελθεῖν. »

(2) Ὅθεν ὁ Αἰγεύς, εἰς ὃν κατὰ τὴν τοῦ βασιλεῖος διανομὴν αἱ Ἀθῆναι καὶ οἱ περὶ αὐτὰς τόποι ἔλαγον, λέγεται ὑπὸ τοῦ Σοφοκλέους, τοῦ ὁποῦ τοὺς περὶ τούτου στίχους μετ' ὀλίγον θέλομεν παραθεῖναι, ὅτι παρέλαθε τὴν Ἀκτίν. Ἴδε καὶ Ἀρποκρατίωνα καὶ Σουίβαν ἐν λ. Ἀ κ τ ῆ. Ἀπατάται λοιπὸν ὁ Πλάτωνος (De gentibus Atticis carumque

του όρους Ὑμηττοῦ καὶ τοῦ ἀκρωτηρίου Κυνοσοῦρας χώρα ἐλέγετο *Διακρία*, ὄνομα παραχθέν ἀπὸ τῶν πανταχοῦ παραγεκίμενων ὄρων (3). διότι ἐνταῦθα ὑψοῦνται ὁ Πάρης, ὁ Βριλητσοῦς καὶ τὸ Πεντελικόν. δῆμοι δὲ ἐκείντο ὁ *Ραμνοῦς*, ἡ *Τρικόρυθος*, ἡ τὸ *Τρικόρυθον*, ὁ *Μαραθῶν* καὶ ἡ *Βραχάρων*. Τὸ δὲ μεσημβρινὸν τῆς Ἀττικῆς μέρος τὸ πρὸς νότον τοῦ Ὑμηττοῦ καὶ τῶν ἀκρωτηρίων Ζωστήρος καὶ Κυνοσοῦρας μέχρι Σουνίου ἐν εἶδει γλώσσης ἐκτεινόμενον ὑπὸ τῆς θαλάσσης περιβρεχομένης, ἐκαλεῖτο *Πάραλος* ἢ *Παραλία*, ἐνθα ἐκείτο ἡ *Λαμπρὰ* ἢ *Λαμπρὰ τὸ Λαίριον*, ὁ *Θορικός*, ὁ *Ποταμὸς καὶ αἱ Πρασπὰ* (4). Εἰς ταύτην τῆς Ἀττικῆς γῆς τὴν διαίρειν εἶναι προσηροσμένη ἐκείνη ἡ διήγησις τῶν ποιητῶν περὶ τῆς μεταξὺ τῶν υἱῶν τοῦ Πανδίωνος διανομῆς τοῦ Βασιλείου, περὶ ἧς ὁ Σοφοκλῆς ταῦτα ποιεῖ τὸν Αἰγέα λέγοντα (5).

Παῖς δ' ἀπὸ τῶν ὄρων εἰς Ἀκτὴν ἔμοι
προσβῆα νίκας τῆς δε γῆς τῶ δ' αὖ Λύκω
τὸν ἀντίπλευρον κῆπον Εὐβοίας νέμων,
Νίσω δὲ τὴν ἀνόμαλον ἐξαιρεῖ χθόνα
Σαίρωνος ἀκτῆς τῆς δε γῆς τὸ πρὸς νότον
ὁ σκληρὸς οὗτος καὶ γίγαντας ἐκτρίφων
εἴληγε Πάλλας.

Τούτων τῶν μερῶν τὸ μὲν εἰς τὸν Νίσον λαχὼν εἶναι ἡ Μεγαρίς, περὶ τῆς ὁποίας βεβαία ὑπάρχει ῥῆμα, ὅτι ποτὲ, πρὸ τῆς δωρικῆς ἐπιδρομῆς, συγκατελέγετο εἰς τὴν Ἀττικὴν τὸ δὲ εἰς τὸν Πάλλαντα δόθεν εἶναι ἡ *Παράλια*, τὸ δὲ εἰς τὸν Λύκον ἡ *Διακρία*, διότι ὅλον τοῦτο τὸ τμήμα καταναικρὺ τῆς Εὐβοίας ἐκτείνεται εἰς δὲ τὸν Αἰγέα ἢ *Πεδιάια* χώρα ἔλαχε, τῆς ὁποίας τὸ μὲν παρὰ τὴν θάλασσαν, ἐν ᾧ καὶ αἱ Ἀθηναίαι ἐκείντο, Ἀκτὴ, τὸ δὲ μεσόγειον Πεδίον ἐκαλεῖτο, ὡς ἀνωτέρω εἴρηται, ἀλλ' ὅλην τὴν ἑαυτοῦ μοῖραν ὁ Αἰγεὺς ἀπ' ἐκείνου τοῦ μέρους, ἐν ᾧ τὸ ἄστυ ἐκείτο, ἡ πρωτεύουσα τοῦ βασιλείου, *Ἀκτὴν* ὀνομάζει (6).

cum tribubus nexu, Marburg 1814. σ. 8), νομίζων ὅτι πᾶσα ἡ ἀπὸ τοῦ Σουνίου μέχρι τοῦ Ἰσθμοῦ παρὰ τὴν θάλασσαν χώρα ἐκαλεῖτο *Παραλία* ὅπου δὲ καὶ αὐτὸ τὸ παρὰ τὸ ἄστυ παλαιῶν *Παραλία* λέγεται, ὡς παρὰ Στράβωνι Θ'. σ. 400 καὶ ἄλλῃ, τὸ ὄνομα τοῦτο εἶναι προσηγορικὸν καὶ οὐχὶ τῆς παραλίας ταύτης κύριον.

(3) Ἡσύχιος ἐν λ. *Διακρία* καὶ αὐτόθι. Ἀλβέρτον τόμ. Α'. σ. 947. Καὶ ἐκ τοῦ Ἡροδότου (Α, 59) ἔστιν εἰκάσαι ὅτι οἱ κάτοικοι τῆς *Διακρίας*, οἱ κοινῶς *Διακρῆοι* λεγόμενοι, καὶ Ὑπεράκρῆοι ὀνομάζοντο βεβαίως διότι ὡς πρὸς τοὺς λοιποὺς, *Παράλους* καὶ *Πεδιάλους*, πέραν τῶν ὄρων κατόκουν. Ἦ δὲ τοῦ Παλμερίου ἑρμηνεία τῶν ὀνομάτων ἀπὸ τῶν αἰνῶν ἄκραν (Σουνίου καὶ Κυνοσοῦρας) καὶ ἀπὸ τοῦ ἠπείρου τῆν ἄκραν (Σουνίου) οἱ αἰνῶν δὲν συμβιβάζεται μετὰ τῶν τῆς *Διακρίας* καὶ *Παραλίας* τῶν ἀρχαίων μαρτυριῶν.

(4) Παρὰ τὸν Σουτῶν, Στέφανον τὸν Βυζάντιον καὶ Ἡσύχιον ἴδε τὸ ἀνωτέρ. μνημον χωρίον τοῦ Θουκυδίδου, ἐθα γίνεται ἐναργῆς διακρίασις μεταξὺ τοῦ ἀριστεροῦ καὶ δεξιῦ τῆς παραλίας μέρους.

(5) Ὁ Σοφοκλῆος Ἀποσπάσμ. παρὰ Στράβωνι Θ'. σ. 392. = Ὁσὼ διορθώθησαν οἱ στίχοι ὑπὸ Κασσιωδῶνος.

(6) Ὅτι καὶ τῶν παλαιῶν ἡ γνώμη περὶ ταύτης τῆς διαίρεσεως ἦτον αὕτη, γίνεται καταφανὲς ἐκ τῶν τοῦ Σχολιαστοῦ τοῦ Ἀριστοφάνους (Σφριζὶ 1248). « Τὴν δὲ χῶραν

ταῦτα ἦτον ἀνάγκη νὰ προταχθῶσιν, ἵνα καὶ τὰ λοιπὰ εὐκολώτερον ἐννοηθῶσιν. Διότι μεταξὺ τῶν ὀνομάτων, τὰ ὁποῖα πρὸ τῶν χρόνων τοῦ Ἰωνος ἀποδίδονται εἰς τὰς φυλάς, τέσσαρα εἶναι τὰ εὐκόλως ἀναγνωρίζόμενα ὡς αὐτὰ ἐκεῖνα ὄντα, τὰ ὁποῖα καὶ εἰς μεταγενεστέραν ἐποχὴν ἦταν ἐν χρῆσει πρὸς δῆλωσιν τῶν μερῶν τῆς Ἀττικῆς. εἶναι δὲ τὰ ὀνόματα ἐκεῖνα τὰ ἑξῆς: *Κεκροπίς* μὲν, *Αὐτόχθων*, *Ἀκταία* καὶ *Παραλία* τὰ ὑπὸ τοῦ Κέκροπος· *Κραναίς* δὲ, *Ἀθίς*, *Μεσογαία* καὶ *Διακρία* τὰ ὑπὸ τοῦ Κραναοῦ, ὡς λέγεται, δόθεντα εἰς τὰς φυλάς (7). Ἀλλ' ὅτι μὲν ἡ *Μεσογαία*, ὅ ἐστιν ἡ μεσόγειος, εἶναι ἡ αὐτὴ τῆ *Πεδιάια*, περιττὸν νὰ εἰπώμεν (8) ὅτι δὲ καὶ οἱ τὴν ὑπαρξίν τῶν ὀνομάτων τούτων τῶν φυλῶν παραδώσαντες ἡμῖν συγγραφαι εἰς τὰ τμήματα ἐκεῖνα τῆς γῆς ἀπέβλεψαν, καὶ μετὰ τῆς διαφορᾶς τῶν θέσεων ἠθέλησαν καὶ φυλῶν διαφορὰν νὰ συνδέσωσι, καὶ οἰκοῦεν πρόδηλον εἶναι, καὶ νὰ ἀποδειχθῆ δύναται ἐκ τοῦ χωρίου Στεφάνου τοῦ Βυζαντίου (9), ὅστις εἰς ταύτην τῶν Πανδιονιδῶν τὴν ἱστορίαν ἀφορῶν, τὴν εἰς τὸν Πάλλαντα λαχοῦσαν *Διακρίαν* λέγει φυλὴν τῆς Ἀττικῆς.

Ὁσὼ λοιπὸν ὁποῖοι μὲν πινεσι οἱ *Διακρῆοι*, *Παράλιοι* καὶ *Μεσόγαιοι* ἐνομισθήσαν, οἰκοῦεν ἕκαστος ἐννοεῖ καὶ τῶν Ἀκταίων δὲ τὸ ὄνομα δὲν ἀμφισβῆσθαι ὅτι παρήχθη ἐκ τῆς ἐν τῇ Ἀκτῇ κατοικίας, εἰ καὶ δισχυρίζονται ὅτι καὶ Ἀκταίος βασιλεὺς ὑπῆρξε. Τῆς δὲ *Κεκροπίδος*, *Κραναίδος* καὶ *Ἀθίδος* τὰ ὀνόματα ἀναμφισβῆσθαι ἀπὸ τοῦ Κέκροπος, Κραναοῦ καὶ τῆς τούτου θυγατρὸς Ἀθίδος παρήχθησαν. Ἀλλ' ἐνταῦθα δικαίως ἠθέλε κινήσει τὴν ἀπορίαν ἡμῶν ὁ τοσοῦτον παράδοξος ὀνομασίας τρόπος. Τί δηλονότι; Συγχρόνως δύο μὲν φυλαί, ἡ *Παραλία* καὶ ἡ *Ἀκταία*, ἀπὸ τῶν τόπων, αἱ δὲ λοιπαί, ἡ *Αὐτόχθων* καὶ ἡ *Κεκροπίς*, ἀπὸ τῆς καταγωγῆς ἢ ἀπὸ τοῦ ἡγεμόνος ὀνομασθήσαν! ὁμοίως δὲ μετὰ ταῦτα ἡ μὲν *Διακρία* καὶ ἡ *Μεσογαία* ἀπὸ τῶν τόπων, ἡ δὲ *Κραναίς* καὶ ἡ *Ἀθίς* ἀπὸ τοῦ βασιλέως καὶ τῆς θυγατρὸς αὐτοῦ! Καὶ βεβαίως ἐκ τῶν τεσσάρων ἐκείνων πρώτων ἡ *Αὐτόχθων* καὶ *Κεκροπίς* δὲν ἐδύναντο ἄλλους νὰ σημαίνωσι παρὰ

τὴν *Διακρίαν* Πανδιονά φασί τοῖς υἱοῖς διανεῖματα τὴν ἀρχὴν, Ἀύκω δόδουσι. Αἰγεὶ δὲ τὴν περὶ τὸ ἄστυ, Πάλλαντι δὲ τὴν *Παραλίαν*, Νίσω δὲ τὴν *Μεγαρίδα*. »

(7) Ἰούλ. Πολυδεύκη Η, 409 Στέφαν. Βυζάντ. σ. 55. Ἀλλ' ἐπειδὴ παραδέχονται, ὅτι καὶ Ἀκταίος ἀρχαῖος βασιλεὺς ὑπῆρξεν, ἀμφισβῆσθαι δύνατον νὰ ἦναι, ἀν' ἀπο τούτου, ἢ ἀπὸ τῆς Ἀκτῆς μᾶλλον παραχθῆν τὸ τῆς Ἀκταίας φυλῆς ὄνομα ἐνομισθῆν οἱ συγγραφαι, ἐπὶ τῇ ἀξιοπιστίᾳ τῶν ὁποίων στηριζόμενοι, ὅτι Πολυδεύκης καὶ οἱ λοιποὶ τὴν τῶν φυλῶν ταύτην διαίρεσιν ἀναφέρουσι.

(8) Καὶ ἴσως αὕτη ἡ φυλὴ, ἡ *Μεσογαία*, παρ' ἄλλων *Πεδιάια* ἐκλήθη, διότι παρὰ Στεφ. τῷ Βυζαντίω ἀναγινώσκεται (σ. 538). « Ἔστι δὲ καὶ Πεδιάια φυλὴ τῆς Ἀττικῆς. »

(9) Στέφαν. Βυζάντ. ἐν λ. *Διακρία* σ. 236. Ὁ συγγραφεὺς, ὃν ὁ Στέφανος καθηγεμόνα προστήσατο, κατὰ τὸ τοῦτο τοῦ Σοφοκλέους διαφωνεῖ, καθ' ὅτι τὴν *Διακρίαν* τῷ Πάλλαντι ἀπονέμει, ἥτις κατὰ Σοφοκλῆα τῷ Λύκῳ ἐδόθη. Ἀλλὰ

τοὺς *Μεσογαίους* καὶ *Διακρῆους* ἐκ δὲ τῶν τελευταίων ἢ *Κραναίς* καὶ ἡ Ἀθίς τινὰς ἄλλους παρὰ τοὺς Ἀκταίους καὶ *Παραλίους*; ὥστε λίαν παράδοξως μεταβληθέντος εἰς τὸ ἐναντίον τοῦ τρόπου τῆς ὀνομασίας, οἱ μὲν πρότερον ἀπὸ τῆς καταγωγῆς ἢ ἀπὸ τῶν ἡγεμόνων ὀνομασθέντες, μετὰ ταῦτα, καταργηθέντων τῶν προτέρων ὀνομάτων, ἀπὸ τοῦ τόπου, ἐν ᾧ κατόκουν, ἐπρεπε νὰ λάβωσι τὸ ὄνομα. Οἱ δὲ πρότερον ἀπὸ τῶν κατοικῶν, ὕστερον ἀπὸ βασιλικῶν ὀνομάτων ἄλλα τούτων τὴν αἰτίαν καὶ τὸν πιθανὸν λόγον οὐδεὶς δύναται νὰ κατανοήσῃ. Ἐπειτα ἵνα παραλείψω τὰ λοιπὰ, ἐπειδὴ ὁ Κέκροψ ἐν τῇ Ἀκτῇ πόλιν ἐθεμελίωσεν, ἐπόμενον ἦτο ταύτης μᾶλλον οἱ κάτοικοι παρὰ τοὺς τῆς *Διακρίας* ἢ *Μεσογαίας* νὰ ὀνομασθῶσιν ἀπ' αὐτοῦ. Ἀλλὰ δὲν πρέπει τις νὰ εἶναι πολὺ ἀκριβῆς ἐν τούτοις.

Ὅθεν εἶμαι πεπεισμένος ὅτι πάντα τὰ περὶ τῶν τοῦ Κέκροπος, Κραναοῦ καὶ Ἐρεχθέως φυλῶν διηγήματα δὲν στηρίζονται ἐπὶ τινος ἀρχαίας τῶν κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους συμβάντων φημῆς, ἀλλ' ὀρεῖνται εἰς τὴν ἀγχίνουσαν τῶν κατὰ τὴν ἰδίαν νοητικὴν ἰκανότητα καὶ ἐκ προλήψεως πραγματευόμενων καὶ ἐρμηνευόντων τοὺς ποιητικῶς μύθους. Διότι τὸ παλαιὸν μέγα πλήθος μύθων ἀττικῶν ὑπῆρχε, διαθρυλλούντων τὴν καταγωγὴν τοῦ λαοῦ, τὰς ἀρχὰς τῆς πολιτείας, τῶν τεχνῶν καὶ τῶν νόμων τὴν ἐφεύρεσιν. Ἀλλὰ τοὺς πλείστους αὐτῶν κατεκάλυψεν ἤδη πρὸ πολλοῦ ἡ λήθη καὶ αὐτοὺς δὲ τοὺς ὑπομειναντας τὸν ἀρχαιότητα δὲν γνωρίζομεν ἐξ αὐτῶν τῶν ποιημάτων τῶν ποιητῶν, ἀλλὰ κατὰ μέγα μέρος ἐκ τῶν βιβλίων τῶν μυθογράφων, οἵτινες ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, φαίνεται, μόνους τοὺς ὑπὸ τῆς μούσης μεγάλου τινος ποιητοῦ ἐξευγενισθέντας ἐξέλεγον, τοὺς δὲ ὑπὸ μικρῶν ποιητῶν πλαττομένους παρέβλεπον, ἀναξίτους διηγήσεως καὶ γνώσεως θεωροῦντες αὐτοὺς. Καὶ ἀναμφισβῆσθαι ὑπῆρξαν πολλοὶ μῦθοι, τῶν ὁποίων οἱ αὐτουργοὶ ἐντελῶς ὑπὸ τῶν μεταγενεστέρων ἠγνοοῦντο, καὶ οἵτινες οὐδέποτε εἰς γραφὴν παραδόντες, εἰς ὀλίγων μόνον ἀνθρώπων στόματα ἐξῆσαν, μέχρι οὗ κατ' ὀλίγον ἐξηρανισθῆσαν. Τούτου τοῦ εἶδους, νομίζω, ὑπῆρξεν ὁ περὶ τοῦ Πορφυρίου, Κολαίου καὶ ἄλλων βασιλείων τοῦ Κέκροπος ἀρχαιότερων μῦθος, τὸν ὁποῖον παλαι ποτὲ διηγούντο οἱ κάτοικοι τῆς Ἀττικῆς (10). Ἀλλ' ἐν τοῖς καὶ νῦν ἐτι σωζομένοις μύθοις οὐδὲν ἔχοντος σώζεται ἐξ οὗ δύναται τις νὰ εἰκάσῃ ὅτι παρεδόθη τὸ ὑπὸ τῶν ἀρχαίων περὶ ταύτης τῶν φυλῶν τῆς διαίρεσεως. Ἀλλ' ἠθέλε τις ὑπονοήσῃ ὅτι ἡ διήγησις αὕτη ἀπέβλεπεν ἐκ μύθων ἀπολεθόντων, ἐξυμνησάντων τὴν ἱστορίαν καὶ τὰς διατάξεις τοῦ Κέκροπος καὶ Κραναοῦ; καὶ ἐγὼ δὲ αὐτὸς ἄλλοτε δὲν ἀπέσχεον ταύτης τῆς γνώμης; ἀλλὰ μετὰ ταῦτα ἐκρίνα ὀρθὸν νὰ ἀπορρίψω αὐτὴν, ἀναλογισθεὶς ὅτι μετὰ μεγίστης συμφωνίας παρὰ πάντων τοῦτο πα-

ρεδόθη ἡμῖν, ὅτι ἀπὸ τῶν ὀνομάτων τοῦ Κέκροπος, τῆς Ἀθίδος, τοῦ Κραναοῦ καὶ τοῦ Ἀκταίου ὀνομασθήσαν τὸ παλαιὸν οὐχὶ τινὰ μόνον τῆς χῶρας ἢ τοῦ λαοῦ μέρη, ἀλλὰ καὶ ἡ Ἀττικὴ ὅλη καὶ ἅπασ ὁ λαός (11). Τοῦτο δὲ λεγόμενον οὐδὲν ἄλλο σημαίνει, εἰμὴ ὅτι οὕτω μετεχειρίσθησαν αὐτὰ οἱ ποιηταί. Καὶ τοῦ μὲν Κραναοῦ τὸ ὄνομα, ἐν ᾧ πραγματικῶς εἶναι ἐπίθετον (12), ὑπὸ τῶν ποιητῶν ἤρχετε νὰ ἐλαμβάνηται ἀντὶ κυρίου ὀνόματος, καὶ τότε ἐπλάττετο βασιλεὺς τις, ἐξ οὗ τὸ ἐπίθετον παρήγετο. Ἰσαύτως ἐν ᾧ Ἀκτῇ κυρίως ὠρισμένον τῆς Ἀττικῆς μέρος ἐδήλου, καὶ ὀλόκληρος ὅμως ἡ χῶρα, ὡς ἐκτεταμένην ἔχουσα παραλίαν, Ἀκταία ἐκλήθη καὶ ἐντεῦθεν οἱ ποιηταί βασιλεῖα ἐπλασαν Ἀκταίων, ὡς ἐκ τοῦ ὀνόματος δῆθεν τούτου ὀνομασθεῖσθαι τῆς χῶρας (13). Καίτοι δὲ ὁ Κέκροψ καὶ ἡ Ἀθίς οὐδέποτε ἐξῆσαν, τούτων ὅμως τὰ ὀνόματα δὲν ἐδύναντο τοσοῦτον τολμηρῶς καὶ ἀνευ λόγου νὰ πλάσωσι, χωρὶς ν' ἀκολουθήσωσι παλαιῶν τινὰ φημῆν, μαρτυροῦσαν ὅτι ποτὲ οἱ μὲν Ἀθηναῖοι *Κεκροπίαι* ἢ *Κεκροπίαι* ὀνομασθήσαν, ἡ δὲ Ἀττικὴ Ἀθίς (14). Οὐδὲ θέλω τὴν λόγον, δι' ὃν πρέπει νὰ ἀμφισβῆσωμεν περὶ τῆς ἀληθείας ταύτης τῆς φημῆς. Τούτου δὲ ὀλιγώτερον πιθανὸν πρέπει νὰ φαίνεται ὅτι παλαιὸς τις ποιητὴς τὰ ὀνόματα ταῦτα, τὰ ὁποῖα πάντες οἱ λοιποὶ, πρὸς τὴν φημῆν ἐκείνην συναδόντες ἀπέδωκαν εἰς ὀλόκληρον τὴν Ἀττικὴν καὶ τὸν λαὸν ἅπαντα, κατὰ τὸ δοκοῦν αὐτῶ εἰς μόνον τὰ μέρη ἀπέμεινε κατὰ τοσοῦτον μάλιστα παραδόξον ὀνομασίας τρόπον, ὡς ἀνωτέρω εἴρηται. Ὅθεν πιθανώτερα φαίνεται ἡ γνώμη ὅτι ἅπασα ἡ περὶ τῶν φυλῶν τούτων διήγησις προήλθεν ἐκ τινος τῶν συγγραφέων τῶν ἐκ ποιητικῶν μύθων τὰς ἀρχαιολογίας τοῦ ἀττικῶν λαοῦ συρροφάντων καὶ τοιοῦτοι οὐκ ὀλίγοι ἐν παρόδῳ καὶ μάλιστα ὑπὸ τῶν γραμματικῶν ἀναφέρονται (15). Ἐκ τούτων τις λοιπὸν τῶν συγγραφέων, γνωρίζων ὅτι αἱ μέχρι Κλεισθέους διατηρηθεῖσαι φυλαὶ δὲν σνεστήθησαν πρὸ τοῦ Ἰωνος, ζητῶν, ποῖα ἄρα πρὸ ταύτης τῆς ἐποχῆς ἢ τοῦ λαοῦ διαίρεσις, ἐπειδὴ ἐν παρόδῳ ἐν τοῖς περὶ Κέκροπος καὶ Κραναοῦ πραγματευόμενοις ποιημασιν εἶδεν ὑπάρχοντα τὰ ὀνόματα *Αὐτόχθονες*, *Κεκροπίδες*, *Κραναοί*, *Ἀκταῖοι*, *Διακρία*, *Ἀθίς*, τοῖς καὶ *Μεσογαῖα*, *Παραλία*, *Διακρία*, *Ἀθίς*, ἐνόμισεν ὅτι εἰς ταύτην τῶν ὀνομάτων τὴν διαφο-

(11) Ἴδε τοὺς ὑπὸ Μεύροδου παρεθέντας συγγραφαι Regn. Attic. β.δ. I. κεφ. 6, 7, 13. 14.

(12) Σημαίνει σκληρὸν, τραχὺν, βραχύδην δὲ παρ' Ὀμήρῳ χαρακτηρίζεται δι' αὐτοῦ ἡ Ἰθάκη παρὰ Μειδάρου ἢ Δῆλος καὶ αἱ Ἀθηναίαι, ὡς καὶ παρ' Ἀριστοφάνει λέγεται ἡ τελευταία «κραναὶ πόλις» καὶ ἀπλῶς «ἡ Κραναί». σ. 1. 11.

(13) Ἀληθέστατα περὶ τῶν μυθῶν τούτων ἡρώων ἐρρήνησεν ἡδὴ ὁ Φιλόχορος κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Κλεταίου. « Τὸν γὰρ μετὰ Ἰβρυγον Ἀκταίων ἢ τὰ πλαστόμενα ὀνομάτων οὐδὲ γενέσθαι φησὶ Φιλόχορος » ἐδ. Ἐυβίου σ. 320. εἰς Ἀπολλῶδ. σ. 320.

(14) Περὶ μὲν τῆς Ἀθίδος βιβλίον εἶναι τὸ πρῶτον παρὰ τὸν Κέκροπος ἴδε Βουττιμῆνον ἐν λεξιλόγ. σ. 67.

(15) Ἴδε. Ἐυβίου ἐνθ. ἀνωτ. σ. 319.

βεβαίως αἱ τοιαῦτα φημῆαι ἄλλως παρ' ἄλλων παρεδίδοντο ὅπερ καὶ ὁ Στράβων μαρτυρεῖ (Θ', 392.)
(10) Πausan. ἐν Ἀττικ. ἰδ'. § 6 καὶ λα. § 3.

ρὰν εἶρε τὴν ξητουμένην τοῦ λαοῦ διαίρεσιν καὶ τῶν φυλῶν τὸν διορισμὸν (16).

Ὁμοίως πρέπει νὰ κρίνωμεν καὶ περὶ τῶν ὑπὸ τοῦ Ἐριχθονίου, ὡς λέγεται, ἐπινοηθέντων ὀνομάτων τῶν φυλῶν: Διὰς, Ἀθηναίς, Ποσειδωνιά, Ἡφαιστιάς, ἀπὸ τοῦ Διὸς, τῆς Ἀθηνᾶς, τοῦ Ποσειδῶνος καὶ τοῦ Ἡφαιστῆ. Καὶ ὅτι μὲν ἀπὸ τῆς Ἀθηνᾶς ἅπαντες οἱ Ἀθηναῖοι ἐκλήθησαν, τοῖς πᾶσιν εἶναι γνωστὸν ὅτι δὲ καὶ ἀπὸ τοῦ Ποσειδῶνος παρὰ ποιηταῖς τοῦλάχιστον ἡ Ἀττικὴ Ποσειδωνία ὠνομάσθη, ὁ Στράβων μαρτυρεῖ (17), καὶ οὐδεμία δυσκολία ἐκ τῶν μύθων νὰ κατανοήσῃ τις τὸν λόγον τῆς τοιαύτης ἐπωνυμίας. Ἔτι δικαιότερον ἀπὸ τοῦ Ἡφαιστῆ ἐδύνωτο νὰ ἐπωνομασθῶσιν οἱ Ἀθηναῖοι, καυχώμενοι ὅτι ἦσαν αὐτόγθοες, διότι οἱ αὐτόγθοες συνήθως νομίζονται υἱοὶ τοῦ Ἡφαιστῆ καὶ τῆς Γῆς, ὡς ὁ Κέκροψ καὶ Ἐριχθόνιος (18), καὶ διὰ τοῦτο, φαίνεται, καὶ παρ' Αἰσχύλῳ οἱ Ἀθηναῖοι παῖδες Ἡφαιστῆ ὀνομάζονται (19). Περὶ τοῦ Διὸς ὀλίγον σκοτεινότερον εἶναι τὸ πρᾶγμα, διότι ἐν τοῖς διασωθέντι μύθοις δὲν φαίνεται ὁ πιθανὸς λόγος, δι' ὃν οἱ Ἀθηναῖοι ὠνομάσθησαν ἀπὸ τοῦ θεοῦ τούτου ἐν τοῖς τῶν ποιητῶν ποιήμασι: διότι τοῦτο δὲν ἐγένετο, εἰμὴ οἰκείας τινος σχέσεως πρὸς τὴν θεὸν ὑπαρχούσης, ὅποιαν οἱ μῦθοι δὲν φαίνονται ἀναγνωρίζοντες: ἐκτὸς ἐὰν ἐνταῦθα ἴσως ἀναφέροται τὸ παρὰ τινι τῶν Γραμματικῶν ἀναγινωσκόμενον ὅτι ὁ Ζεὺς ἀνατραφεῖ ἐν Ἀρκαδίᾳ ἢ κατ' ἄλλους ἐν Κρήτῃ, κατὰ πρῶτον εἰς Ἀθήνας: προσήλυθε, καὶ ἐκεῖ λαθὼν παρὰ τῶν Ἀθηναίων πρώτων θείας τιμᾶς ἤρχισε νὰ λατρεύηται ὑπὸ τοῦ ὀνόματος Πατρῴου Διὸς (20). Ἴσως τῶνόντι ποιητῆς τις, ταύτην ἀκολουθήσας τὴν παράδοσιν, ὠνόμασε τοὺς Ἀθηναίους λαὸν τοῦ Διὸς: ἀλλ' ἴσως ἀπολεσθέντες μῦ-

θοι καὶ ἄλλας διηγήσεις περιελάμβανον, καὶ ἅς οἱ Ἀθηναῖοι ἐκοσμήθησαν διὰ τοῦ ἐπωνύμου τούτου.

Ἀλλὰ παραλιπόντες ἤδη τὰ πλάσματα ταῦτα, στρέψωμεν τὴν προσοχὴν ἡμῶν πρὸς τὴν ἀληθῆ καὶ βεβαίαν τῶν φυλῶν διαγραφὴν, ἣτις, ὡς γνωστὸν, ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων μέχρι Κλεισθένους διατηρήθη, καὶ τοι μεταβλήθεισας κατ' ὀλίγον τῆς σχέσεως αὐτῶν, διὰ δὲ τῶν ἀποικιῶν ἐκ τῆς Ἀττικῆς καὶ εἰς τὴν Ἀσίαν μετηνέχθη.

Τὰ μὲν ὀνόματα τῶν φυλῶν τούτων ἦσαν Γελέωντες (ὅπερ ἄλλοι Γελέοντες ἢ Γελέωντες γράφουσι), Ὀπλητες, Ἀργαῖοι, Αἰγυκοῖς: περὶ δὲ τοῦ σχηματισμοῦ καὶ τῆς σημασίας αὐτῶν καὶ περὶ τῆς καθόλου τῶν φυλῶν σχέσεως οὔτε οἱ ἀρχαῖοι πρὸς ἀλλήλους συμφωνοῦσι, καὶ τῶν νεωτέρων αἱ γνώμαι εἶναι διαφωρόταται: πάντες ὅμως ταύτην τῶν φυλῶν τὴν διαίρεσιν εἰς τὸν Ἴωνα ἀναφέρουσιν: ὡς οὐδεμία φαίνεται περὶ τούτου τῶν μύθων διαφωνία ὑπάρχουσα. Ἀλλὰ τὸν Ἴωνα λέγοντες εἰσηγητὴν τῆς τοιαύτης διαίρεσεως, ἀραιρέντων τῶν μυθικῶν περικαλυμμάτων, οὐδὲν ἄλλο φαίνονται λέγοντες, ἢ τοῦτο: ὅτι αὕτη παρήχθη κατ' ὀλίγον χρόνον μετὰ τὴν τῶν Ἑλλήνων ἐκ τῆς Θεσσαλίας εἰς τὴν Ἀττικὴν μετανάστευσιν καὶ τὴν μετὰ τῶν παλαιοτέρων κατοικῶν ἐπιμίσχιν αὐτῶν, ὁ μὲν λαὸς τῆς Ἀττικῆς Ἴωνες, ἢ δὲ χώρα Ἴωνία προσηγορεύθησαν. Διότι, εἰ καὶ διάφοροι αἱ περὶ τούτων παραδόσεις τῶν ποιητῶν, παρὰ πᾶσιν ὅμως σταθερῶς φαίνεται ἐπιρατήσασα αὕτη ἡ φήμη, ὅτι οἱ Ἕλληνες ἐκεῖνοι δὲν εἰσεβάλλον ἐχθρικῶς εἰς τὴν Ἀττικὴν, οὐδὲ νικῆσαντες τοὺς προτέρους κατοίκους ἅπασαν τὴν χώραν ἑαυτοῖς ὑπέταξαν, ἀλλ' ὡς φυγάδες τῆς ἐκτῶν πατρίδος ἤλθον, καὶ εἰμνηθὲς κατ' ἐκείνους εὐρόντες ὑποδοχὴν δι' ἀμοιβαίων ἐπιγαμιῶν μετ' ἐκείνων συνεδέθησαν, καὶ ἔκτοτε ὁ ἐκ τῆς συγχωνεύσεως ἀμφοτέρων τῶν ἔθνῶν προκύψας λαὸς ἤρχισε νὰ φέρῃ τὸ νέον τῶν Ἴωνων ὄνομα. Λέγεται δηλοῦσι (21) ὅτι Εὐθύος ὁ υἱὸς τοῦ Ἑλλήνος διὰ τὴν ἐν τῷ Εὐβοικῷ πολέμῳ ἐπικουρίαν παραληρθεὶς ὑπὸ τοῦ Ἐρεχθῆος εἰς τὸ βασιλεῖον, ἐγέννηται ἐκ τῆς Κρεούτης, θυγατρὸς τοῦ βασιλέως, τὸν Ἴωνα. Ἰστέρον δὲ, βεβαίως ἀνζηθέντος τοῦ πληθυσμοῦ, ἀποικία τις, ἀρχηγὸν ἔχουσα τὸν Εὐθύον ἢ, ὡς οἱ πολλοὶ λέγουσι, τὸν Ἴωνα, ἐπέλευσεν εἰς τὴν Αἰγιάλειαν, ἣτις ἐκ τούτου ὠνομάσθη Ἴωνία (22). Τέλος δὲ διωχθέντες ἐντεῦθεν οἱ Ἴωνες οὗτοι ὑπὸ τῶν Ἀχαιῶν (ἐπὶ τῆς

(16) Καὶ ταῦτα μὲν ὁ Σχολιαστὴς καὶ μετ' αὐτοῦ ὁ Οὐέλκερος (F. G. Welcker die Aeschylische Trilogie Prometheus) ὅτι ἰδίως θεωρεῖ ἐπιτηδὲς ἐπινοηθέντα τὰ ἀνωτέρω, ἔνα περιβληθῶσι τὸν τῆς ἀρχαιότητος χαρακτήρα αἱ ἐπὶ Παιστράτου στάσεις: ὁ δὲ νεώτερος τοιαύτων ἀρχαιολογῶν ἢ πολιτικῶν ἀρχαιοτήτων συγγραφεὺς Κ. Φ. Ἐρμάννος, ἀποδίδων ἱστορικῶν τινα βίβιν εἰς τὴν ἐπὶ Πανδίου γενομένην διείρησιν τῆς χώρας, ἔχων ταύτης ἀνευρίσκει εἰς τὰς τέσσαρας φυλάς, αἰνῆς: καὶ μετὰ τὴν ἔκθεσιν τοῦ ἀττικοῦ λαοῦ διατηρήθησαν (C. F. Hermann Griechische Antiquitäten I. § 92 καὶ 93 σ. 204 καὶ 205). I. Π. (17) Βιβλ. Θ'. σ. 391.

(18) Περὶ μὲν τοῦ Κέκροπος ἴδ. Ἰγίνου μῦθ. 458 καὶ 48 παρὰ Μεύρω de Regno Attic. I. κεφ. 6. ἴδ. καὶ ἔδ. στ. 40. ἐν Ἰλιάδ. Β 547. σ. 214 ἔκδ. Βασιλείας. Περὶ δὲ τῶν νομίζοντων αὐτὴν Αἰγυπτιον ἔδε παρὰ τὸν Μεύρω. ἔθ. ἀν. Ἰ. κεφ. 1. καὶ Ἀρποκρ. ἐν λ. αὐτ. ὁ χ θ ο ν ε ς. Ἐν γένει δὲ Ἠλάτωνα Τιμολῶ 23. Ε.

(19) Αἰσχ. Εὐμεινίστ. 43. (20) Σχολιαστ. Ἀριστοφ. ἐν Νεφέλ. 4470. « Πατρῴος Διὸς καὶ Ἀπόλλων ἐν Ἀθηνᾶς τιμῶνται, ὁ Ζεὺς μὲν μετὰ τὴν ἐν Ἀρκαδίᾳ, ἢ, ὡς ἕτεροι, μετὰ τὴν ἐν Κρήτῃ ἀνατροφὴν, ὅτι πρῶτον ταῖς Ἀθήνας ἐπέστη καὶ ἐφάνη τοῖς πατρίσιν: ἕτερον σφόδρον εὐθὺς τιμᾶται παρ' Ἀθηναίους Ζεὺς πατρῴος καὶ Ἀπόλλων διὰ τὸ πρῶτους ὑποδείξασθαι τῷ θεῷ ἐκ τῆς χώρας, καὶ θυσίας συντελεῖσαι κατὰ φρήτρας καὶ δήμους καὶ συγγενείας μ' ἄλλους τῶν Ἑλλήνων. »

(21) Ἰδ. ἐν πρώτοις Εὐριπ. Ἴων. 4—75 καὶ 457—459. Στράβων Η'. 383 Ἀπολλοδ. Α'. ζ. 3. — Ἐμῶν σημ. εἰς Ἀπολλοδ. σελ. 40 καὶ 340. Ἰγλέμμανν (Hülsemann), περὶ ἀττικῶν μύθων ἐν ἀρχῇ τῆς ἐπ' αὐτοῦ ἐκδόσεως τοῦ Ἴωνος τοῦ Εὐριπίδου σελ. 31 καὶ 32.

(22) Ἀλλ' οὗτοι ἀνακληθέντες μετ' ὀλίγον ἀπὸ τῶν Ἀθηναίων, καταπιεζομένων ὑπὸ τοῦ πρὸς τοὺς Ἐλευσίνους πολέμου, ταύτης τῆς εὐκαρίας τυχόντες, ὑπέταξαν ἑαυτοὺς τὴν Ἀττικὴν, ὡς λέγει ὁ Ἰγμάννος, καὶ ἐκ τούτου τὸν χρόνον οἱ Ἀθηναῖοι ἤρξαντο ὀνομάζεσθαι τῶν τῶν νικητῶν ὀνόματι Ἴωνες (Hülsmann Anfange der Griech. Gesch. σελ. 420) Μίρτυρας δ' ἐπάγει τὸν Ἡρόδοτον Η'. 44 Στράβωνα (Η', 383) καὶ Πausanίαν (Ζ'. 4). Ἀλλ' ὁ μὲν Ἡρόδοτος μόνον Στρατηγὴν τῶν Ἀθηναίων λέγει τὸν Ἴ-

διοριστῆς ἐπιδρομῆς). ἐπανέστρεψαν πρὸς τοὺς ἐν Ἀττικῇ συγγενεῖς αὐτῶν, ἐνθα ὀλίγον διατρίψαντες κατέλαβον τελευταίον τὴν παραλίαν τῆς Ἐλλάσσανος Ἀσίας, διατηρήσαντες ἔκτοτε τὸ κύριον τῆς Ἴωνίας ὄνομα. Διότι οὐδεὶς ἀγνοεῖ ὅτι καὶ αὐτοὶ οἱ Ἀθηναῖοι μετὰ τοὺς χρόνους τούτους δὲν μετεχειρίσθησαν πλέον τὸ ὄνομα, εἰ καὶ παρ' αὐτοῖς γεννηθέν: ἀλλὰ μάλιστα ἠτύχοντο τρόπον τινὰ ἐπ' αὐτῷ, ὡς φρονεῖ ὁ Ἡρόδοτος (23), θεωροῦντες, νομίζω, ἀνάξιον ἔθνος ἰθαγενεῖς, τοσοῦτον ἐπὶ τῇ αὐτογθορίᾳ αὐτοῦ καὶ εὐγενείᾳ καυχώμενον τὸ ἔχειν κοινὸν ὄνομα μετὰ λαοῦ ἐπλήθους καὶ πολλῶν χρόνων πλανηθέντος. Ἀπίθανον λοιπὸν νομίζω τὴν γνώμην τῶν φρονούτων ὅτι ἡ μὲν Ἀττικὴ διὰ βίας κατελήφθη ὑπὸ τῶν Ἴωνων (ἢ μᾶλλον Ἑλλήνων, διότι τὸ ὄνομα ἐκεῖνο ἀγνωστον ἦν πρὸ τῆς τούτων μετὰ τῶν ἀρχαίων Ἀττικῶν ἐπιμίσχιας): οἱ δὲ παλαιοὶ αὐτῆς κάτοικοι ἐγένοντο φόρου ὑποτελεῖς τούτων ὅθεν δῆθεν καὶ τῶν Τελεόντων ἢ φυλῆ οὕτως ὠνομάσθη ἀπὸ τοῦ τελεῖν. Θέλουσι μάλιστα ὅτι ἡ δυναστεία αὕτη τοῦ νικητῆρος λαοῦ διέμεινε μέχρι τῆς τοῦ Σόλωνος νομοθεσίας (24). Ἀλλ' ἂν οὗτοι λέγουσιν ἀληθῆ, λίαν ἄπρον, πῶς οὐδεμία παρ' οὐδενὶ τῶν ἀρχαίων συγγραφέων μνηστὴ τοῦ πράγματος εὐρίσκειται: πῶς οὐδεὶς αὐτῶν οὐδ' ὑπενόησεν ὅτι διατηρήθη ἴχνος τι ἐκ τοιαύτης τῶν ἰθαγενῶν ὑποδουλώσεως καὶ τῶν ἐπὶ ἐπλήθους δυναστείας: διότι εἰ μὲν αὕτη τῶν πραγμάτων ἡ κατάσταση μέχρι Σόλωνος διήρκεσε, νομίζω ἀδύνατον ἢ παρὰ τοῖς μετέπειτα μνηστῆ αὐτῆς τοσοῦτον νὰ διαφωρῆ καὶ νὰ ἀφανισθῇ. Πρὸς δὲ τούτους πρέπει νὰ ἐνθυμηθῶμεν καὶ τὸ ἔξῃς, ὅτι ἡ παλαιὰ τῶν Ἐρεχθιδῶν γενεὰ τῆς βασιλείας τὴν κυριότητα, τὴν ὅποιαν πρὸ τῆς μετὰ τῶν Ἑλλήνων ἐπιμίσχιας εἶχε, καὶ μετὰ ταῦτα διατήρησε μέχρι Μελάμβου τοῦ Μεσσηνίου (25), ἐν ᾧ οὐδεμία ἀμρι-

βολία ὅτι οἱ Ἕλληνες, ἂν, διὰ βίας καταλαβόντες τὴν Ἀττικὴν, ὑπέτασαν ἑαυτοῖς τοὺς ἀρχαίους κατοίκους, ἐμελλον καὶ τὴν βασιλείαν, τοὺς πρότερον βασιλεῖς ἐκβαλόντες τῆς ἀρχῆς, εἰς τὸ ἑαυτῶν ἔθνος νὰ μεταβιβάσωσιν.

I. Π.

(Ἐπεται συνέχεια.)

ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΚΑΙ ΗΘΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΣ

τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους ἐπὶ τῶν ἠρωϊκῶν τῆς ἀρχαιότητος χρόνων.

A'. Πολιτικοὶ θεσμοί.

Τὴν ἔκθεσιν ταύτην περὶ τῆς κοινωνικῆς καὶ ἠθικῆς καταστάσεως τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους κατὰ τοὺς πρώτους τῆς ἡλικίας αὐτοῦ χρόνους, ἀρνούμεθα πρὸ πάντων ἀπὸ τῶν διδύμων ἐκείνων ἔργων, τὰ ὁποῖα φέρουσι τὸ ἀθάνατον τοῦ Ὀμήρου ὄνομα, καὶ ἀποτελοῦσι τὰ λαμπρότερα κειμήλια τῆς νεολογίας καὶ σιτιβούσης ὑπὸ χάριτος καὶ κάλλους Ἑλληνικῆς εὐφυίας. Τὰ ὑμνηθέντα παρὰ τοῦ ἀριστοτέγγου τούτου πρόσωπα καὶ γεγονότα δὲν δύναται βεβαίως νὰ θεωρηθῶσιν ὡς ἔχοντα ἱστορικὴν ἀξίαν, ἀλλ' ἡ γενομένη παρ' αὐτοῦ περιγραφή τῆς κοινωνίας, τῶν ἠθῶν, τῶν δοξασιῶν, δὲν εἰμφορεῖ νὰ θεωρηθῇ ὡς μυθικὴ, οὐδ' ὡς παραστήσασα κατὰ τῶν πραγμάτων ὅλως ἄλλοτριαν τῶν ἀκρατῶν τοῦ θαυμαστοῦ ἐκείνου ἔπους. Ἄν ἡ περιγραφή αὐτοῦ δὲν ἐξείκονίζεν ἰδέας, καὶ κοινωνικὰς σχέσεις, καὶ αἰσθήματα οἰκεία εἰς τοὺς ἀκροατὰς αὐτοῦ, ἤθελε βεβαίως φανῆ εἰς αὐτοὺς ἀκατάληκτος καὶ ἀδιάφορος: ὁ ποιητὴς μεγαλύνει καὶ καλλύνει πολλάκις τὰ ἀντικείμενα περὶ τῶν ὁποίων ὁμιλεῖ, ἀλλ' ὅτι ἀναπλάττει ἰδανικὸν κόσμον, εἶναι ἀδύνατον νὰ τὸ παραδεχθῶμεν. Ὅχι, ὁ Ὀμηρικὸς κόσμος δὲν εἶναι ὅλως φαντασιώδης. Αὕτη τοῦ θαυμαστοῦ ἐκείνου ἢ μαγικὴ ῥάδιος δὲν ἠδύνατο νὰ παραγάγῃ εἰς τὸ εἶναι ἐκ τοῦ μηδενὸς τὸν ἐξίστιον τοῦτον βίον: ἀλλ' εἶναι κόσμος ποιητικὸς ἄμα καὶ πραγματικὸς: ποιητικὸς μὲν ὡς πρὸς τὰ πρόσωπα καὶ τὰ γεγονότα, πραγματικὸς δὲ ὡς πρὸς τοὺς κοινωνικοὺς θεσμοὺς, ὡς πρὸς τὰ ἠθικὰ καὶ ἠθροικευστικά αἰσθήματα, ὡς πρὸς τὸ μέτρον τῶν γνώσεων καὶ τῶν τεχνῶν.

Λέγοντες ὅμως ὅτι παρίστητι τὴν ἐπὶ τῆς ἐποχῆς αὐτοῦ κοινωνικὴν κατάστασιν, δὲν ἐνοουόμεν νὰ περιζώσωμεν τὴν ζωγραφίαν ταύτην ἐντὸς τοῦ πλαισίου τῆς ἐνάτης π. Χ. ἑκατονταετ., καὶ ἢν ὑποβέτομεν ποιηθείσας τὴν Ἰλιάδα καὶ τὴν Ὀδύσειαν. Ὅστις

γνωρίζει πόσον βραδέα είναι η επίδοσις του πολιτισμού εν τη νεαρά αυτου ηλικία, και πόσον ανεπαίσθητος είναι η επιγινόμενη τότε αλλοίωσις αυτου, θέλει συνομολογήσει, ότι οι υπό της Ομηρικης γραφίδος καλλιτεχνήντες χαρακτηρες, δύνανται, καθόλου θεωρούμενοι, να λογισθώσιν ως εφαρμοζόμενοι εις πολλές και προηγούμενας και επομένους εκατονταετηρίδας. Άλλα: μέχρι τίνος άρα γε εποχης ανατρέγει η κοινωνική αυτη κατάσταση; Αναμφιβόλως δεν θέλομεν αναδι'άσει αυτην μέχρι των πρώτων της Ελλάδος οικητόρων, μέχρι της εποχης, την όποιαν καλοῦσι συνήθως Πελασγικήν. Μεταξύ αυτης και της Ομηρικης εποχης παρενέθησαν δύο γεγονότα, επαγαγόντα αναγκαιώς μεγάλην πραγματών αλλοίωσιν· πρώτον, χρόνος μακρός, και τοι μη δυνάμενος να καταμετρηθή· δεύτερον, έτερα κυριαρχία. Η Ομηρική άρα κοινωνία είναι, καθ' ό- λας τας πιθανότητας, η Αχαιική, η ήρωϊκή κοινωνία ητις όμως πάλιν δεν είναι όλως άσχετος προς την προηγηθείσαν αυτης, την Πελασγικήν.

Και μὲν αὖ περὶ τῆς Πελασγικῆς εποχῆς σωζόμε- ναι ὀλίγαι παραδόσεις ὑποδεικνύουσιν ὅτι αὐτὴ εἶγεν ὁμοιότητά τινα πρὸς τὸν ἱερατικὸν τῆς Ἀνατολῆς βίον· ἐξάγεται δὲ τὸ συμπέρασμα τοῦτο ἀπὸ τε τὸν κολοσσαίων χαρακτῆρα τῶν Πελασγικῶν ἔργων καὶ οἰκοδομημάτων, καὶ ἀπὸ τὰ ἀμυδρὰ ἴχνη τῆς εἰς βίους διαιρέσεως, ὅσα, ὑποφαινόμενα ἔτι εἰς τὸ πρωϊ- νὸν λυκαυγὲς τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους, θεωροῦνται ὡς αἱ τελευταῖαι στικαὶ τῆς Πελασγικῆς ἐκείνης νυκτός. Ἄλλα τὰ μὲν οἰκοδομήματα ἐμφαίνουσι ῥοπήν προο- δευτικὴν παντάπασιν ἀλλοτριαν τῆς Ἀσιατικῆς ἀκι- νησίας, προδετούτοις, πολλὰ ἐξ αὐτῶν ἀπήτησαν μὲν ἐργασίαν πολύμοχθον, μάλιστα δὲ οἱ τεράστιοι ὑπόγειοι τῆς Κωπαΐδος ὄχθοι, δηλοῦσιν ὅμως συγχρόνως πνεῦμα κοινῆς ὠφελείας, ὅλως ἀντιθετὸν τῆς κενοδοξίας, ἧτις ἤγειρε τὰς πυραμίδας καὶ τοὺς ἐγκολαπτοὺς τάφους τῆς Αἰγύπτου.

Ἀνάλογόν τι συνέδη καὶ περὶ τὴν εἰς βίους διαίρεσιν. Ἡ εἰς τέσσαρας τάξεις διαίρεσις τῶν πα- ναρχαίων κατοίκων τος Ἀττικῆς δύναται βεβαίως νὰ θεωρηθῆ ὡς ἔχουσα ἀναλογίαν τινὰ πρὸς τὴν ἀνατολικὴν εἰς βίους διαίρεσιν· διότι καὶ ἡ εἰς τά- ξεις διαίρεσις, ἣν βλέπομεν εἰς Σπάρτην, ἂν καὶ ἐ- πικρατήσασα πολὺ μετὰ τὴν καθόδον τῶν Ἡρα- κλειδῶν, εἰς εποχὴν, δηλαδὴ, πολὺ μεταγενεστέραν τῆς Πελασγικῆς, ἐλήρη ὅμως ἀπὸ τῆς ἀνατολῆς· ἀλλ' ἀπὸ τῶν θεσμῶν τούτων προέκυψαν βαθμηδὸν καὶ κατ' ὀλίγον εἰς τὴν Ἑλλάδα πολιτεύματα ὅλως διάφορα τῶν ἀνατολικῶν. Ἡ δὲ ἠρωϊκὴ εποχὴ δύ- ναται νὰ θεωρηθῆ ὡς μεταβατικὴ τις ἀπὸ τῆς Πελα- σγικῆς εἰς τὴν Ἑλληνικὴν περίοδον, καθ' ἣν σώζονται μὲν ἔτι ἴχνη τοῦ ἀνατολικοῦ βίου, ἀναφαίνονται δὲ ἤδη διαθέσεις, ῥοπαὶ καὶ ἐξεις, προαναγγέλλουσαι ἅπαντα τὸν μέλλοντα εὐρωπαϊκὸν βίον.

Οἱ πολιτικοὶ θεσμοὶ τῆς ἠρωϊκῆς περιόδου δὲν ὑπῆρξαν καρπὸς τῶν σκέψεων σοφῶν νομοθετῶν, ἀλλ' ἀπὸ φυσικῶν ἀφορμῶν αὐτομάτως παρήχθησαν. Ἄν οἱ γενικοὶ αὐτῶν χαρακτῆρες φαίνονται ὁμοιάζοντες

μέχρι τίνος ἅπαντα τοῦ τῆς Ἑλλάδος, αἷτιον εἶναι ὅτι ὑπῆρξαν προῖον ὁμοίων μέχρι τίνος περιστάσεων. Ἐν γενετῇ κοινωνία φαίνεται διηρημένη εἰς δύο ἀντιθέτους τάξεις, τοὺς ὅλως ἐλευθέρους ἀνθρώπους ἀφ' ἑνὸς καὶ τοὺς κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον ὑποτελεῖς ἀφ' ἑτέρου. Οἱ τελευταῖοι οὗτοι ὑποδιηροῦντο, πρῶτον, εἰς θη- τας, οἵτινες ἦσαν ἥτοι ἐλεύθεροι μὲν, ἀλλὰ τοσοῦτον πένητες, ὥς ἠναγκάζοντο νὰ καλλιεργῶσι τὰς γαίας τῶν εὐπορωτέρων. τούτου δὲ ἕνεκα, ὡς θέλομεν ἰδ. ἔ. Σ. 356, Ἰλιάδος φ. 444) ἡ δουλοπάροικοι, δηλαδὴ προσηρημένοι εἰς τὴν γῆν, τῆς ὁποίας πάλαι ποτὲ ἦσαν κύριοι, καὶ δυνάμενοι νὰ ἐξωθώσιν ἀπὸ αὐτῆς κατὰ τὸ δοκοῦν τῶν νέων δεσποτῶν. Τοιοῦτοι ἦσαν οἱ Δρύοπες, ἔθνος Πελασγικόν, οἵτινες καταβλήθέντες κατὰ τὸν μῦθον ὑπὸ τοῦ Ἡρακλέους, ἀφιερώθησαν εἰς τὸν ἐν Δελφοῖς Ἀπόλλωνα, τοῦ ὁποίου καὶ ἐπὶ τῶν ἱστορικῶν χρόνων διετέλουν ὑπήκοοι, ἐπικα- λούμενοι Κραυγαλλίδαι· τοιοῦτοι δὲ καὶ οἱ τοῦ Με- νελάου ὑπήκοοι, διότι οὗτος προτεινῶν νὰ παραχω- ρήτῃ εἰς τὸν Ὀδυσσεᾶ καὶ εἰς τοὺς συντρόφους του μίαν τῶν πόλεων αὐτοῦ, ἐπιφέρει, ὅτι θέλει ἐξαλα- πάζει ἅπαντας τοὺς προηγούμενους οἰκητόρας (Ὀδ. Δ. 176). Τὸ δὲ μέγα πλῆθος τῶν ὑποτελῶν συνεπλη- ροῦτο, δεύτερον, ἀπὸ τοὺς δμῶας, δραστήρας, ἀν- δράποδα, ἀμφιπόλους ἤτοι ἰδίως δούλους, αἰχμα- λωτευθέντας (Ὀδυσ. Α, 398) ἡ ἀγορασθέντας (Ὀδ. Α. 430 καὶ Ο. 483), χρησιμεύοντας δὲ εἰς τὴν οἰ- κιακὴν ὑπηρεσίαν καὶ τὴν γεωργίαν.

Τὸ σύνολον τῶν ὅλως ἐλευθέρων ἀνδρῶν ὑπο- διηρέτο πάλιν εἰς δύο τάξεις οὐσιωδῶς διακρινόμε- νας ἀπ' ἀλλήλων, τοὺς ἡγεμόνας, καὶ τὸν πολὺν δη- μον, ἢ, καθὼς λέγει ὁ Ὀμηρος, τοὺς λαοίς. Περὶ τοῦ πολιοῦ τούτου δήμου, καὶ τῶν θητῶν, καὶ τῶν ἰδίως δούλων, θέλομεν ὁμιλήσει κατόπιν. Οἱ δὲ ἡγεμόνες φέρουσι διάφορα ἐκόνυμα, ἐμφαίνοντα τὸ ἀνώτερον αὐτῶν ἀξίωμα· καὶ ἐπικαλοῦνται ἄ- ριστοι, ἀριστῆες, βασιλεῖς, ἀνακτε, μέδορτες, ἡγήτορες, βουλευφόροι, δικασπόλοι, γέροντες (Ὀ- δυσσ. Ζ, 34. Ἰλ. Β, 188. Ι, 570. Σ, 503, Κ. 195)· διότι ἡ τελευταία αὐτῆ λέξις ἐσημαίνει ἔκτοτε, ὅχι τὸν καθ' ἡλικίαν πρεσβύτερον, ἀλλὰ τὸν περιβεβλημένον τὸ τοῦ κράτους καὶ τοῦ ἄρχοντος ἀξίωμα, οἷον καὶ παρ' ἄλλοις πολλοῖς ἔθνεσιν ma- jor, starosta, seigneur, ancien, alderman καὶ καθ' ἑξῆς. Τὸ οὐσιωδὲς προσὸν τῶν ἀνθρώπων οἴτι- νες ἀνήκον εἰς τὴν πρώτην ταύτην τάξιν, ἦτον ἡ ἐκ θεῶν γενεαλογία, διότι πᾶσα ἡγεμονικὴ οἰκία εἰς θεοὺς ἀνήγε τὴν ἀρχὴν αὐτῆς. Ἄλλ' ἡ ἐπιφανὴς αὐτῆ καταγωγὴ, ἀνεδείκνυε μὲν σεβαστοὺς εἰς τὸ πλῆθος τοὺς μεγιστᾶνας ἐκείνους, τάχιστα ὅμως ἤθελε λητμονηθῆ ἢ παρχαγωρισθῆ, εἰν δὲν προσε- ρειδετο εἰς πλεονεκτήματα προσωπικά. Σῶμα εὐ- ρωστον, ἀνάστημα ὑψηλόν, σχῆμα μεγαλοπρεπές, ὄμμα τορόν, φωνὴ λαμπρὰ, καὶ μάλιστα αἱ ἀπὸ τούτων τῶν φυσικῶν πλεονεκτημάτων ἐξαρτώμεναι ἀρεταί, ἡ περὶ τὰς πολεμικὰς ἀσκήσεις δεξιότης, ἡ ἐν ταῖς ἀτυχίαις καρτερία, ἡ περιφρόνησις τοῦ

κινδύνου, ὁ ἔρωσ τῶν ἐνδόξων ἐπιχειρήσεων, διέκρι- νον τὸν νόμιμον ἡγεμόνα ἀπὸ τοῦ εὐτελοῦς τῶν θνητῶν ὄχλου. Ἡ περὶ τὰ βουλευματα σύνοσις, τὸ τοῦ πνεύματος πολυμήχανον, καὶ ἡ περὶ τὸ λέγειν εὐχέρεια ἐτιμῶντο μὲν οὐ μικρὸν, ἀλλὰ δὲν ἦσαν μόνον ἱκανὰ νὰ περιποιήσωσιν εἰς τοὺς ἀρίστους τὸ κοινὸν σέβας. Πολὺ πλείονα χρεῖαν εἶχον οὗτοι πε- ριστοὶς μεγάλης, ἵνα ἐπαρκῶσιν εἰς τὰς πολυαριθ- μους ἐκείνας ἐπιχειρήσεις, ἐν αἷς διέπρεπον ἡ ἀν- δρεία αὐτῶν. Πᾶσα δὲ εὐτυχῆς ἐκστρατεία ἠῤῥανε συνήθως καὶ τὸ ὄνομα αὐτῶν καὶ τὸν πλοδοτῶν. Ἄν δ' ὁ βραχίων ἐνός καὶ μόνου ἡγεμόνος πολλάκις ἐ- κῆετο τὴν κρίσιν τῆς μάχης, ἡ ἔτρεπεν εἰς φυγὴν ὀλόκληρον στρατὸν, τὰ τοιαῦτα κατορθοῦντο οὐ μόνον διὰ θαυμαστῆς ἀνδρείας, ἀλλὰ καὶ διὰ τῆς ἀγαθότητος τῆς πανοπλίας, καὶ τῆς ταχύτητος τῶν ἱππῶν, οἵτινες, βραχδιαῖος φέροντες τὸ ἄρμα αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης, καὶ ἐδόξαζον καὶ ἐσω- ζον τὸν ἄνδρα πρὸ ὄλων τῶν λοιπῶν.

Ἡ μοναρχία ὑπῆρξεν, ὡς φαίνεται, ὁ πρῶτος κυβερνητικὸς τύπος τῆς ἠρωϊκῆς εποχῆς. Ὁ Ἄρισ- τοτέλης ἀπέδιδε τὴν ἀρχὴν αὐτῆς εἰς τὴν ἐλευθε- ραν τοῦ λαοῦ ἐκλογὴν, ἀλλ' ἱστορικῶν περὶ τῆς ἀρχῆς ταύτης εἰδήσεων ὅλως στεροῦμεθα, οὐδ' εὐ- ρίσκομεν παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ἑλλήσιν ἴχνη τῆς διακρίσεως, ἧτις λέγεται ἐπικρατήσασα παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Γερμανοῖς, μεταξὺ βασιλέων ἐκλεχθέντων ἕνεκα περιφανοῦς καταγωγῆς, καὶ βασιλέων χειρο- τονηθέντων ἐπὶ τῇ ἀνδρίᾳ αὐτῶν. Ἐν Ἑλλάδι παρὰ τῷ αὐτῷ ἀνδρὶ ἔπρεπε νὰ συντρέξωσιν ἀμρότερα τὰ προτερήματα ταῦτα, δι' ὧν ὁ βασιλεὺς διεκρί- νετο τοσοῦτον τῶν ἀρίστων, ὅσον οἱ ἀριστοὶ πάλιν τοῦ λοιποῦ ὄχλου. Ὁ μὲν ἀρχικός τῆς κυβερνήσεως τύπος παρήχθη πιθανώτατα ἀπὸ τοῦ πατριαρχικοῦ τύπου, συνδυασθέντος μὲ τὸν μάχιμον καὶ ῥιψο- κίνδυνον χαρακτῆρα τῶν ἠρωϊκῶν χρόνων. Ὁ δη- μος ἐπὶ τῶν χρόνων τούτων ἦτο σχεδὸν ἀδιαλεί- πτως ἐνοπλος, ἄρα τὰ ἔργα τοῦ ἡγεμόνος ἀπέδωσαν φυσικῶ τῷ λόγῳ διαρκῆ. Ἰσως βασιλεῖοι τινες οἱ καὶ ἰδρύθησαν ἐνίοτε ὑπὸ πλουσίων καὶ ἰσχυρῶν ξένων, ἀλλ' οἱ πλείστοι προσεκτήσαντο, πιθανώ- τατα, ἀνεπαίσθητως καὶ κατὰ μικρὸν, τὸ ὄνομα αὐτῶν καὶ τὸ κράτος. Ἀπὸ τοῦ τρόπου καθ' ὃν ὁ Ὀμηρος μνημονεύει διαίρεσέων τινῶν τοῦ ἔθνους, φαίνεται ὅτι αἱ διαίρεσεις αὗται ἦσαν στοιχεῖα συστατικὰ ὄλων τῶν Ἑλληνικῶν κοινωνιῶν. Ὁ Νέ- στωρ συμβουλεύει τὸν Ἀγαμέμνονα (Ἰλ. Β. 362) νὰ κατατάξῃ τοὺς ἄνδρας αὐτοῦ κατὰ φύλα καὶ φράτρας, ἵνα ἡ φράτρα ἀρήγῃ τῇ φράτρᾳ καὶ τὰ φύλα τοῖς φύλοις. Ὁ πολεμιστῆς ὁ μὴ περιλαμ- βανόμενος εἰς μίαν τῶν ὑποδιαίρεσεων τούτων θεω- ρεῖται ὡς ἀφράτωρ, ἀθέμιστος, ἀνέστιος. Ἐπὶ τῆς ἠρωϊκῆς εποχῆς αἱ φυλαὶ αὗται καὶ φράτραι ἦσαν πιθανώτατα ὁμάδες φυσικαὶ μᾶλλον ἢ πολιτικαί, τῶν ὁποίων οἱ ἀρχηγοὶ ἐκυβέρνων πατριαρχικῶς ἅ- παντα τὰ μέλη αἱ δημοτελεῖς θυσίαι, αἷτινες κατὰ τε τοὺς ἀκωτάτους καὶ τοὺς μετέπειτα χρόνους ἦσαν ὁ κύριος τῶν ὁμάδων αὐτῶν δεσμός, ἐτελοῦντο

πιθανώτατα ὑπὸ τοῦ προϊστταμένου τῆς κυριωτάτης οἰκογενείας, καὶ τὰ ἱερατικὰ αὐτὰ καθήκοντα ὑ- πῆρξαν, ὡς φαίνεται, ἐν τῶν ἀρχαιοτέρων (Ὀδ. Γ) καὶ βεβαίως τῶν διαρκεστέρων τῆς βασιλείας προ- νομιῶν ὁ δ' ἐπιτελῶν αὐτὰ ἀνὴρ προσελάμβανε, πε- ριστάτως δοθείσης, καὶ τὰ λοιπὰ τῆς ἡγεμονίας ἔργα. Ἄλλα τὰ αἷτια τὰ ἀναδειζόντα προεξάρχου- σαν ἰδίαν τινα οἰκογενεῖαν ἐν ἐκάστη φυλῇ, καὶ ἔπειτα ἐν τῇ ὅλῃ πολιτείᾳ, ὅσαςκις πολλαὶ φυλαὶ ἐπήγγυτο εἰς σῶμα ἐν, ὑπῆρξαν ἀναμφιβόλως ποι- κιλώτατα, οὐδὲ εἶναι δυνατόν νὰ ἰχνηλατηθῶσιν ἱστορικῶς.

Τὰ δὲ δίκαια καὶ καθήκοντα τῆς ἠρωϊκῆς βασι- λείας εἶναι ἀσφαλτέτερον ὅπως οὖν γνωστὰ, ἢ ἡ ἀρχὴ αὐτῆς. Ὁ Ἄριστοτέλης λέγει (Γ. 10. 1) ὅτι κατὰ τοὺς ἠρωϊκοὺς χρόνους ὁ βασιλεὺς ἦτο στρατηγός, δικαστής, καὶ τῶν πρὸς τοὺς θεοὺς κύριος. Πρό- δηλον δὲ ὅτι μάλιστα ἴσχυεν ἀπὸ τῆς στρατηγίας· ἐὰν τὸ κράτος αὐτοῦ ἦτο μικρὸν ἐν εἰρήνῃ, ἡ ὑπο- ταγῆ, ἦν ἐδικαιοῦτο νὰ ἀπαιτῆ ἐν πολέμῳ, καὶ τὸ ἀπὸ τῶν κατορθωμάτων κλέος συνετέλουν ἀδια- λείπτως εἰς ἐπιβίωσιν τοῦ κράτους ἐκείνου. Ἐπὶ τῆς διανομῆς τῶν λαφύρων αὐτὸς ἐλάμβανε, πρὸ ὄλων τῶν ἄλλων, τὰ πρωτόλεια καὶ τὰ ἀκροβῆνια τῆς λείας. Ἐνεκα τῶν θρησκευτικῶν ἔργων, τὰ ὁποῖα οἱ βασιλεῖς ἐπετέλουν ὑπὲρ τοῦ δήμου, περιεβάλλοντο μὲν ἱερὸν τινα χαρακτῆρα, ἀλλὰ δὲν ἠῤῥανεν ἡ πραγματικὴ αὐτῶν ἐξουσία. Οὐδ' ἀπὸ τῶν δικαστικῶν καθή- κόντων προσελάμβανον ἀξιολογόν τινα ἰσχύ. Διότι πολλὰ μὲν θυλοῦνται περὶ Μίνως καὶ Ραδαμάν- θυος, ἀπὸ τοῦ Ὀμήρου ὅμως καὶ τοῦ Ἡσιόδου συν- ἄγεται, ὅτι σπανίως ὁ βασιλεὺς ἔκρινε μόνος τὰς δικας, καὶ ὅτι, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, οἱ ἀριστοί, οἱ γέροντες ἀπεφάσιζον περὶ τῶν δικαστικῶν διενέξεων, καὶ πάντοτε ἐν τῷ μέσῳ τῆς συνηγμένης ἀγορᾶς. Εἰς ἐν τῶν κώλων τοῦ σάκου, τὸ ὅποσον ὁ Ἡσι- στος κατεσκεύασε διὰ τὸν Ἀχιλλεῆα, εἰκονίζονται τὰ καθέκαστα μιᾶς τοιαύτης δικαστικῆς συνεδριάσεως (Ἰλ. Σ. 497—510). Ἡ ἀγορὰ βρῖθει πλήθους πε- ριέργου καὶ συγκεκινημένου, δύο δὲ ἐρίζουσιν ἄνδρες περὶ τῆς χρηματικῆς ποινῆς τῆς ὀρεϊλομένης, ἕνεκα πραχθέντος φόνου· καὶ ὁ μὲν βεβαίως, ὁ δὲ ἀρνείται ὅτι ἡ χρηματικὴ ποινὴ ἐπληρώθη ἤδη· ἀμρότεροι δὲ ἐπιζητοῦσι τὴν δικαστικὴν τῆς διαφορᾶς λύσιν· οἱ γέροντες κἀθιναὶ ἐπὶ λίθων ξεστῶν, ἐν ἱερῷ κύκλῳ· ἐνώπιον αὐτῶν κείνται δύο τάλαντα, τὰ ὁποῖα θέ- λουσι δοθῆ εἰς ἐκεῖνον ὅστις θεωρηθῆ ἔχων δίκαιον· οἱ κήρυκες συστέλλουσι διὰ τῶν σκήπτρων αὐτῶν τὴν ὑπὸ τοῦ πλήθους ἐκφραζομένην ζήτησιν ὑπὲρ τοῦ ἐνός ἢ τοῦ ἐτέρου τῶν ἀντιδικῶν συμπαθείαν, καὶ καθιστῶσιν οὕτω δυνατὴν τὴν ἐναλλάξ ἀκροά- σιν ἀμρότερων.

Ἡ περιεργωτάτη αὐτῆ εἰκὼν συμφωνεῖ πληρέ- στατα μὲ τὰ ὑπὸ τοῦ Ἡσιόδου διὰ βραχέων ἀναφε- ρόμενα περὶ τῆς συμβάσεως μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Πέρσου δίκης. Οἱ δύο ἀδελφοί, φιλο- νεικήσαντες περὶ τῆς πατρικῆς κληρονομίας, ὑπέσταν τὴν ὑπόθεσιν εἰς τὸ δικαστήριον τῶν ἡγετόρων τῆς

ἀγοράς. Ἄλλ' ὁ Πέρτης, δωροδοκῆσας τούτους, ἔλαθε, δι' ἀποφάσεως ἀδίκου, τὴν ὄλην κληρονομίαν (Ἡσιόδ. ἔργα καὶ ἡμέραι, 37). Τοῦτο τοῦλάχιστον λέγει ὁ Ἡσιόδος ἐν τῇ πικρῇ τῆς καρδίας αὐτοῦ, προτρέπων θερμῶς τὸν ἀδελφόν του νὰ μὴ σπαταλᾷ τὸν διὰ τὴν ἐργασίαν ἀναγκαῖον καὶ πολυτίμον καιρὸν εἰς τὴν ματαιὰν ἐνασχόλησιν τοῦ νὰ χρησιμεύῃ ὡς μάρτυς ἐν τῇ ἀγορᾷ, ἢ ἄλλας ὑπηρεσίας νὰ παρέχῃ εἰς τοὺς δικαζομένους, τὰ ὅποια, ἐπιφέρει, δὲν δύναται νὰ πράττῃ εἰμὴ ὅστις ἔχει πῶς νὰ ζῆσθαι δι' ὅλον τὸ ἔτος (ἔργα καὶ ἡμέραι 27—33). Πολλὰκις δ' ἐπαναλαμβάνει τὰ παραπῶνά του περὶ τοιούτων ἀδίκων καὶ διὰ δωροδοκίας γινομένων ἀκρασιῶν, τὰς ὁποίας θεωρεῖ ὡς τὴν δεινότεραν τῶν συμφορῶν τῆς ἐποχῆς αὐτοῦ, ἐπικαλούμενος καὶ προσδοκῶν, ἕνεκα αὐτῶν, τὴν ἐκδίκησιν τοῦ Διός. Καὶ ὁ Ὀμηρος δὲ ἀποδίδει τὴν φοβερὰν δριμύτητα τῶν μεταπωρικῶν τρικυμιῶν εἰς τὴν ὄργην τοῦ Διὸς κατὰ τῶν δικαστῶν, οἵτινες ἀτιμάζουσι τὴν ἀγορὰν διὰ τῶν ἀσεβῶν αὐτῶν κρίσεων (Ἡσιόδου ἔργα καὶ ἡμέραι 250—263. Ὀμ. Ἰλιάς. Π. 387).

Ἄλλ' ἐπανερχόμενοι εἰς τὸ κύριον ἡμῶν ἀντικείμενον, παρατηροῦμεν, ὅτι εἰς ἀμφοτέρω τὰ προαναφερθέντα παραδείγματα ὁ βασιλεὺς παντάπασιν δὲν παρίσταται, ὥστε, ἐπαναλαμβάνομεν, ἡ δικαστικὴ αὐτοῦ ἐξουσία φαίνεται μικροῦ λόγου ἀξία. Ἀπεριόριστος δὲ δὲν ἦτο οὐδὲ εἰς τὴν ἄλλην κυβέρνησιν, ὡς ἠθέλητε νὰ παραστήσῃ αὐτὸν ὁ σοφὸς Γρότιος (Σελ. 417 τοῦ 1ου Τόμου τῆς Γερμανικῆς μεταφράσεως) παντάπασιν ἐξουτελιῶν τὸ κράτος τῆς τε βουλῆς καὶ τῆς ἀγορᾶς. Οἱ ἡγήτορες, ἢ ἄνακτες, ἢ ἡγεμόνες συγκροτοῦσι τὴν βουλήν. Εἶναι ἀληθὲς ὅτι ὁ Ὀμηρος παρίστησιν ἐν τῇ βουλῇ ταύτῃ τὸν Νέστορα, ἐκφράζοντα πρὸς τὸν Ἀγαμέμνονα τὴν γνώμην αὐτοῦ μετὰ πλειστησῆς αἰδημοσύνης καὶ εὐλαθείας, ἕνα κριτὴν ὁ ἀναξ ἀνδρῶν ἐὰν πρέπει νὰ παραδεχθῇ ἢ οὐχὶ τὴν γνώμην (Ἰλ. Ι. 95—101). Μὴ λησμονήσωμεν ὅμως ὅτι ἡ συνεδρίασις αὕτη ἐγένετο ἐν καιρῷ πολέμου, καὶ ὅτι προεδρεύετο ὑπὸ ἀνδρὸς εἰς τὸν ὁποῖον ὁ ποιητὴς ἀπέβλεπε τὴν ὄλην ἐξαιρετικὴν θέσιν ἡγεμόνος συμπαθῆς τῆς Ἑλλάδος. Αὐτὸ δὲ τοῦτο, ὅτι ἡ βουλή συγκαλεῖται καὶ ἐν τῷ μετῶ τοιούτων περιστάσεων μαρτυρεῖ, ὅτι, ἐν καιρῷ εἰρήνης, προεδρευομένη ὑπὸ βασιλέων ἐχόντων πολὺ μικροτέραν τοῦ Ἀγαμέμνονος δύναμιν, δὲν ἦτο βεβαίως, ὡς λέγει ὁ Γρότιος, (Σελ. 411) ἀπλὴ γέφυρα πρὸς τὴν εἰς τὸν δῆμον διαβίβασιν τῶν βουλευμάτων τοῦ βασιλέως.

Ὁ Ἀλκίνοος παρίσταται ἐν τῇ Ὀδυσσεΐα (Θ. 390) ὡς ὁ βασιλεὺς ὄλων τῶν Φαιάκων, ἀλλὰ μόνον ὡς εἰς τῶν τρισκαίδεκα ἡγητῶρων οἵτινες ἀπαγτες φέρουσι τὸ αὐτὸ τοῦ βασιλέως ὄνομα. Οἰμιλεῖ δὲ περὶ ἑαυτοῦ ὡς προϊσταμένου τῶν ἰσῶν ἐκείνων ἀνδρῶν, οὐχὶ ὡς ἀνήγοντος εἰς ἀνωτέραν τινα τάξιν. Εἰς τὴν Ἰθάκην, ἂν καὶ εἰς μόνος ὑπῆρχεν ἀνεγνωρισμένος βασιλεὺς, τινὲς καὶ τῶν ἄλλων ἡγητῶρων ἔφερον τὸ τοῦ βασιλέως ὄνομα. Χρηρῶσαντος δὲ τοῦ θρόνου ἠδύνατο νὰ λάβωσι τὸ ὑπέρτατον

ἀξίωμα. Τὰ παραδείγματα ταῦτα εἰκονίζουσι πιθανώτατα τὴν συνήθη τῶν βασιλέων πρὸς τοὺς ἀρίστους σχέσιν. Ἄλλ' ἂν, ὡς ἐξάγεται ἀπὸ ὄλων τούτων, ἡ βασιλεία ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον μικρὰν παρεῖχε δύναμιν εἰς τὸν περιβεβλημένον τὸ ἀξίωμα αὐτοῦ, περιεποιεῖ ὁμοῦ οὐδὲν ἦτοον εἰς αὐτὸν πλεονεκτημὰ τινὰ, ἀπὸ τῶν ὁποίων ἀνὴρ σταθερὸς καὶ ἐπιτήδειος ἠδύνατο νὰ ὠφεληθῇ μεγάλως. Ἐμνημονεύσαμεν ἤδη τινῶν ἐκ τῶν πλεονεκτημάτων τούτων, ὑπῆρχον καὶ ἕτερα ὀλιγώτερον μὲν ἴσως λαμπρά, ἀλλὰ βετικώτερα καὶ ἀσφαλέστερα. Τὸ κυριώτατον ἦτο τὸ τέμνος (Ἰλιάδ Β, 194. κ. ἀπ. Ἰ, 574 καὶ ἐπ. Μ. 310 καὶ ἐπ.), ἦτοι μέγα γῆς κτῆμα, τὸ ὁποῖον, δωρηθὲν τὸ πρῶτον ὑπὸ τοῦ ἔθνους, φαίνεται προσηρτημένον εἰς τὸ ἀξίωμα τῆς βασιλείας, καὶ οὐχὶ γινόμενον ποτε κτῆμα ἰδιαιτερον τοῦ βασιλέως. Ἄν ὁ Τηλέμαχος νέμεται τὰ τεμενῆ τοῦ Ὀδυσσεῦς μετὰ τῶν ἄλλων τοῦ στέμματος δικαίων, ἀπειλεῖται ὁμοῦ ὅτι θέλει ἀποβάλει αὐτὰ, ἐὰν δὲν διαδεχθῇ τὸν πατέρα αὐτοῦ (Ὀδ. Α. 185). Ἐν τούτοις αὐτὸς ὁ ἐχθρὸς αὐτοῦ Εὐρύμαχος, ὅστις ἐπιθυμεῖ νὰ τὸν ἐξώσῃ τοῦ θρόνου, ἀποφαινεται ὅτι οὐδεὶς ἔλεει νὰ τὸν στερῆσῃ τῶν πατρικῶν κτημάτων (Ὀδ. Α. 402). Τὰ δῶρα (γέρατα, δωτήναι, δῶρα, θέμιστες κτλ. Ὀδ. Η. 150. Ἰλ. Γ. 155, Α, 930) ἀπετέλουν, ὡς φαίνεται, ἕτερον οὐσιώδη κλάδον τῶν βασιλικῶν προσόδων, διότι μνημονεύονται ὡς τὸ κυριώτατον ὠφέλιμα, τὸ ὁποῖον ὁ Ἀχιλλεὺς ἐμελλε νὰ πορισθῇ ἀπὸ τῶν πόλεων, τὰς ὁποίας ὁ Ἀγαμέμνων προέτεινε νὰ τῷ παραχωρήσῃ. Ἀδελφον ὁμοῦ, ἐὰν τὰ δῶρα ταῦτα ἦσαν κεκατανομημένα καὶ περιοδικὰ, ἢ ἀπλῶς ἐκούσια καὶ τυχαία. Ὁ Ἡσιόδος ὀνομάζει τοὺς βασιλεῖς *φαρομάγους* (ἔργα καὶ ἡμέραι 38—264), καὶ ὁ Ἀλκίνοος φαίνεται σφετεριζόμενος τὸ δικαίωμα τοῦ φορολογεῖν αὐτογνώμονος τοὺς Φαιάκας (Ὀδ. Ν. 14). Ἡ διαχείρισις τῆς δικαιοσύνης ἀντεμείβετο πάντοτε διὰ δῶρων τῶν διαδίκων, καὶ αἱ ἐστιασίαι εἰς τὰς ὁποίας προσεκαλοῦντο οἱ βασιλεῖς μνημονεύονται ἐπίσης πολλὰκις ὡς ἐν τῶν πολυτίμων, ἢ τοῦλάχιστον τῶν εὐφορῶν πλεονεκτημάτων τοῦ ἀξιώματος αὐτῶν (Ὀδ. Κ. 185. Ἰλιάδ. Μ. 311).

Ἡ βασιλεία ἦτο, ὡς φαίνεται, παντοῦ κληρονομικὴ. Ἄλλ' ἡ τῆρησις τοῦ γενικοῦ τούτου ἔθους ἐξηρητάτο ἐν μέρει ἀπὸ τῆς ἡλικίας καὶ τοῦ χαρακτῆρος τοῦ ἀνθρώπου, ὅστις εἶχε, ὡς ἐκ τῆς γενετῆς αὐτοῦ, δικαίωμα εἰς τὸν θρόνον. Ἡ ὑπὲρ τῶν υἱῶν αὐτῶν παραίτησις γερόντων τινῶν βασιλέων προσεπικυρῶν τὸ κοινὸν εἰεῖνο ἔθος. Οὕτως ὁ Ὀδυσσεὺς βασιλεύει τῆς Ἰθάκης, ζῶντος ἐτι τοῦ πατρὸς αὐτοῦ Λαέρτου· ὁ δὲ Πηλεὺς ἀποδέσας τὴν ἀρχὴν καὶ ἰδιωτεύσας, ἔχει χρειαίαν τῆς προστασίας τοῦ Ἀχιλλεῦς. Τὰ τοιαῦτα παραδείγματα μαρτυροῦσιν, ὅτι ἡ σωματικὴ ῥώμη ἦτο ἀναγκαία πρὸς συντήρησιν τοῦ βασιλικῶ ἀξιώματος, καὶ ὅτι ἐν γένει τὰ νόμιμα τοῦ βασιλέως προνόμια, ἐὰν δὲν ὠχυροῦντο ὑπὸ τῶν προσωπικῶν τοῦ ἀνδρὸς προτερημάτων, ἀντέταστον ἀσθενῆ φραγμὸν εἰς τὴν ἀνεξαρτησίαν τῶν ἀρίστων.

Αἱ πλεῖστοι τῶν μεγάλων οἰκονομειῶν κατοικοῦν συνήθως ἐν τῇ πόλει, ἐν ᾗ ἔδρευε καὶ ὁ βασιλεὺς, αὐτὴ δὲ ἐνεῖτο ἐπὶ ὑψώματος τετειχιμένου. Καὶ γίνεται μὲν ἐν τῇ Ὀδυσσεΐα πολλὰκις μνεία περὶ τῶν μεμονωμένων αὐτῶν ἀγροτικῶν κατοικιῶν (Σ. 358. Α, 188. Ω, 208. Δ, 517). Ἄλλὰ μακρὰ ἐκ τῶν πόλεων διατριβὴ δὲν ἦτο συνήθη, καὶ ἐβεβαίωτο, ὡς ἐξέστει (Ὀδυσ. Α. 138) οὐδ' ἐξάγεται ἀπὸ τοῦ Ὀμήρου, ὅτι ὁ βίος τῶν ἀρίστων τῆς Ἡρωικῆς ἐποχῆς εἶχεν ὁμοιοτήτᾳ τινὰ πρὸς τὸν βίον τῶν φεουδαλικῶν βαρῶν, καὶ ὅτι ἰδίως κατοικοῦν πύργους ὄχυροῦς, ἐξερχόμενοι ἐκεῖθεν ἐκ διαλειμμάτων εἰς λαπτεῦσας τοὺς διαβάτας ἢ τοὺς γείτονας αὐτῶν, ὡς συνέβαιεν ἐν τῷ μεσαιῶνι. Ἦστο τὸ πιθανώτερον εἶναι ὅτι ὅσας διέτριβον μακρὰν ὁπωσδήποτε τῆ; πρωτεύουσιν, μετήρχοντο ἰδίαν δικαιοδοσίαν, ὡς ἀρχηγοὶ τῶν φυλῶν αὐτῶν ἢ τῶν φρατρῶν.

Καὶ τοιοῦτος μὲν ἦτο ὁ τύπος τῆς μοναρχίας, τοιοῦτος δὲ ὁ χαρακτῆρ καὶ ὁ βίος τῆς ἀνωτέρας τοῦ ἐλευθέρου δῆμου τάξεως, ἦτοι τῶν ἀρίστων ὁ δὲ ἄλλος πολὺς δῆμος, οἱ λαοὶ, συνέκειτο τὸ πλεῖστον ἐκ βιομηγάνων, δημιουργῶν, γαλκίων (Ἰλ. Α. 187), στυτοτόμων. (Ἰλ. Η. 221) μάντεων, ἱατρῶν, δορατοποιῶν, αἰσῶν (Ὀδυσ. Ρ. 383 καὶ ἐπ.), κηρύκων (Ὀδ. Τ. 135) κλπ. Τὰ περὶ τῆς καταστάσεως αὐτῶν, δὲν εἶναι ἀκριβέστερον γνωστὰ, οὐδὲ ἠεὺρω διατὶ ὁ Γρότιος, καὶ τοὶ ὁμολογῶν τὴν ἀγνοίαν ταύτην, ἐπεχείρησε νὰ ἀντιπαραβάλλῃ τοὺς δημιουργοὺς ἐκείνους πρὸς τοὺς δημιουργοὺς τῆς Ἰνδικῆς. Ἐν τῇ Ἰνδικῇ ὁ ἱατρὸς, ὁ ἀστρολόγος, ὁ λεκτοὺργός, ὁ κεραμεὺς, ὁ πλυντήρ, ὁ κούρεὺς, ὁ βουκόλος, ἐκάστου χωρίου μετέρχοντο τὰ ἐπαγγέλματα ταῦτα κατὰ κληρονομίαν, καὶ θεωροῦντο ὡς δημόσιοι ὑπάλληλοι, μισθούμενοι ἐκ τῶν εἰσοδημάτων τοῦ χωρίου. Τοιοῦτον τι δὲν ἀναφαίνεται πλέον εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἐπὶ τῆ; Ἡρωικῆς ἐποχῆς. Ἰπῆρχον μὲν ἐν αὐτῇ διάφοροι βιομηγάνων τάξεις, καθὼς ὑπάρχονσι σήμερον ἀπανταχοῦ γῆς, μετὰ ὅμως τῶν ἐλευθέρων τούτων βιομηγάνων καὶ τῆς κληρονομικῆς εἰς βίους διατρέσεως τῶν Ἰνδῶν, καθ' ἣν οἱ τὰ διάφορα ἐκεῖνα ἐπαγγέλματα μετερχόμενοι θεωροῦνται ὡς δημόσιοι ὑπάλληλοι, οὐδεμίαν τῇ ἀληθείᾳ δυνάμεθα νὰ ἀνακαλύψωμεν σχέσιν.

Ἄν καὶ τμήματα ἀροσίμου γῆς ἀναρῶνται παραχωρηθέντα ὡς καθαρὰ ἰδιοκτησία κατ' ἰδίαν ἀνθρώπων, μετὰ ὅριον ἀκριβῶς κεκατανομημένων καὶ ζηλοτυπότατα ἐπιτηρουμένων (Ἰλ. Β, 421. Φ, 405), τὸ πλεῖστον ὁμοῦ τῆς ἐπιρροῆς τῆς γῆς κατελιπετο πρὸς τὴν τῶν βοσκημάτων νομήν. Τὰ βοσκήματα ἀπετέλουν τῶντι τὸ κύριον ἀντικείμενον τῆς περιουσίας τοῦ πλουσίου ἀνδρὸς, τὸ κύριον ὄργανον τῆς πληρωμῆς, καὶ τὴν κυριωτάτην πρὸς τὰς δικὰς ἀφορμῆν. Ἀφρονος ἄρτος, καὶ ἀφρονον κρέας ἦσαν ἡ μόνιμος ἐκάστου ἀνθρώπου τροφή (Ἰλ. Α, 155. Γ, 154. Σ, 122). Ἦς ἐπὶ τὸ πλεῖστον αἱ γαῖαι τῶν ἰδιοκτητῶν ἐκαλλιεργοῦντο ὑπὸ δούλων, καὶ τὰ ποιμνα ὑπὸ δούλων ἐφυλάττοντο, μέχρι τινὸς ὅμοια καὶ ὑπὸ πενήτων ἐλευθέρων, τῶν καλουμένων *θητῶν*,

ἐπὶ μισθῷ. Οἱ ἐπισημότατοι δούλοι, εἰς οὓς ἀνετίθετο ἡ ἐπιμέλεια μεγάλων ποιμνίων, βοῶν, χοίρων, καὶ αἰγῶν, ἦσαν ἀναγκαῖως ἀνθρώποι ἀξιοὶ πολλῆς πίστεως, διότι, ὡς ἐκ τῆς ἀσυχίας ἐκείνης, διετέλουν συνήθως μακρὰν τῆς ἀμέσου ἐπιβλέψεως τῶν κυριῶν αὐτῶν. Ὁ Ὀδυσσεὺς λ. γ. καὶ οἱ ἄλλοι ἡγήτορες τῆς Ἰθάκης εἶχον βόας, πρόβατα, ἡμίονους καὶ ἄλλα τοιαῦτα ζῶα ἐπὶ τῆς στερεῆς καὶ εἰς τὴν Πελοπόννησον, καθὼς καὶ σήμερον συμβαίνει εἰς τοὺς κατοικοῦς τῆς Ἑπταήτου, ὑπὸ μόνων τῶν ποιμένων ἐπιτηρούμενα (Ὀδ. Δ. 636. Σ, 100). Οἱ ἀνώτεροι ἐκεῖνοι δούλοι εἶχον ὑφ' ἑαυτοὺς ἄλλους δευτερευόντας, οἱ δὲ κύριοι ἐφέροντο, ὡς φαίνεται, ἐπιεικῶς πρὸς αὐτοὺς. Ἡ βαρεία καὶ ἀδιάπειστος προσήλωσις τοῦ σιβάτου *Εὐμαίων* καὶ τοῦ βουκόλου *Φιλοτίλου* πρὸς τὴν οἰκονομίαν καὶ τὰς ὑποθέσεις τοῦ ἀπόντος Ὀδυσσεῦς, εἶναι μίᾳ τῶν ἐρασιμωτέρων εἰκόνων τῆς ἀρχαίας ἐπικῆς ποιήσεως. Ἡ δουλεία κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν, καθ' ἣν τὸ κράτος τοῦ εὐτυχέστερου καὶ ἰσχυροτέρου διεῖπε τὴν τύχην τῶν ἀνθρώπων, ἢ δουλεία ἦτο συμφορὰ, τὴν ὁποίαν ἐκάστος ἠδύνατο νὰ πάθῃ. Ὁ μέγας καὶ πολὺς ἠήτωρ, ὁ ἐπιχειρήσας ἐπιδρομῆν, εὐδοκίμῆσας μὲν, ἐπανήρχετο συναγόμενος πολυάριθμον δούλων ὄμιλον (Ἰλ. Σ. 28. πρὸλ. καὶ Ὀδ. Α. 397. Φ. 357. μάλιστα Ρ. 441), ἀτυχῆσας ὁμοῦ ἠδύνατο εὐχερέστατα νὰ ἀποθῇ ὁ ἴδιος δούλος ὥστε πολλὰκις ὁ δούλος ἦτο τῆς αὐτῆς καταγωγῆς μετὰ τοῦ δεσπότου αὐτοῦ. Αὐτὸς ὁ Εὐμαῖος ἦτο υἱὸς ἡγήτορος, τὸν ὁποῖον, παῖδα ὄντα, ἠ τροφὸς αὐτοῦ ἀπήγαγε, φοίνικας δὲ λησταὶ ἐπώλησαν εἰς τὸν Λαέρτην. Τοιοῦτος δούλος, καλῶς κολιτευόμενος, ἠδύνατο πολλὰκις νὰ ἐλπίσῃ ὅτι θέλει λιτευόμενος, ἠδύνατο πολλὰκις νὰ ἐλπίσῃ ὅτι θέλει ἐλευθέρου πολίτου (Ὀδυσ. Σ. 64. Ο, 412).

Ἐν γένει ἡ δουλεία, κατὰ τὴν μυθικὴν ταύτην περίοδον τῆς Ἑλληνικῆς ἱστορίας, δὲν φαίνεται τραχιὰ καὶ γαλεπῆ, μάλιστα ἐὰν ἀναλογισθῶμεν, ὅτι πᾶσαι αἱ τάξεις τῆς κοινωνίας δὲν διέφερον κατ' ἐκείνο τοῦ χρόνου, πολὺ ἀπ' ἀλλήλων, λόγῳ τῶν αἰσθημάτων, τῶν ἔξεων καὶ τῆς ἀνατροφῆς. Ἐν ἑλλείψει πάσης νομίμου ἀσφαλείας, καὶ πάσης ἰσχυρᾶς κοινωνικῆς κυρώσεως, τὸ πιθανώτερον εἶναι ὅτι ὁ δούλος εἶχε πρὸς τὸν κύριον τὸν αὐτὸν λόγον, καθόλου εἰπεῖν, τὸν ὁποῖον καὶ οἱ ἐλεύθεροι *θητῆς*. Ἡ τάξις τῶν δούλων, τῶν ὁποίων ἡ τύχη φαίνεται μάλιστα οἰκτρὰ, ἦσαν αἱ γυναῖκες, αἰτίνας, πολυαριθμότεραι οὖσαι τῶν ἀρρένων δούλων, ἐπιμελοῦντο ἰδίως τὴν ἐσωτερικὴν τῆς οἰκίας ἐργασίαν, διότι οὐ μόνον τραχύτερον μετεχειρίζοντο αὐτὰς ἢ τοὺς ἀνδρας, ἀλλ' εἰς αὐτὰς ἀνέετον καὶ τὰ βαρύτερα καὶ ἐπιποχότερα τῶν ἔργων. Αὐταὶ ἐκόμιζον τὸ ὕδωρ ἀπὸ τῆς κρήνης, αὐταὶ ἐστρεφον ἰδίαις χερσὶ τὸν μύλον, ἐνῷ ἠλθῆτο τὸ μέγα πλήθος τῆς ἀλεύρου, τὸ ὁποῖον κατηναλίσκετο εἰς τὰς οἰκίας τῶν ἀρίστων (Ὀδυσ. Η, 101, Γ, 116. Ἰλ. Ζ. 457) καὶ ὁ Τηλέμαχος ἀπειλεῖ θάνατον τὰς δούλας, ὅσαι κακῶς φέρονται (Ὀδυσ. Χ, 461). Τὸ δὲ βαρὺ ἐκεῖνο τῆς ἀλέσεως ἔργον, καὶ εἰς τοὺς ἱστορικοὺς ἐπιχρόνους, ὑπὸ γυναικείων δούλων,

των λεγομένων ἀλετριδων, ἐγένετο (Λυσ. λογ. 1ος. Σελ. 93. Πλουτάρχου, ὅτι οὐδὲ ζῆν ἐστὶ ἡδέως κατ' Ἐπίκουρον, κεφ. 21. Καλλιμάχου ὕμνος εἰς Ἀθλον). Τὸ κλῶθαι καὶ ὑφαίνειν ἦτον ἡ διαρκῆς τῶν γυναικῶν ἐργασία, δούλων τε καὶ ἐλευθέρων, ἀνωτέρας καὶ κατωτέρας τάξεως. Ἄπαντα τὰ ἐνδύματα ὅσα ἔφερον καὶ ἄνδρες καὶ γυναῖκες κατασκευάζοντο ἐν τῇ οἰκίᾳ, καὶ αὐτὴ δὲ ἡ Ἑλένη, καὶ αὐτὴ ἡ Πηνελώπη ἦσαν ἐμπειροὶ καὶ ἐπιμελεῖς περὶ τὸ ἔργον τοῦτο (Ὀδυσ. Δ. 131. Τ. 230). Αἱ θυγατέρες τοῦ βασιλέως τῆς Ἑλευσίνος Κελεῦς ὑπάγουσι μετὰ τῶν ἀμφοτέρων αὐτῶν εἰς τὸ φρέαρ, ἵνα ἀντλήσωσιν ἀπὸ αὐτοῦ ὕδωρ (ὕμνος εἰς Δῆμητραν, 105), ἡ δὲ Ναυσικαία, ἡ τοῦ Ἀλκινόου θυγάτηρ, βοηθεῖ τὰς δούλας αὐτῆς εἰς τὴν πλύσιν τῶν ἱματίων ἐν τῷ ποταμῷ (Ὀδ. Ζ, 96). Τοιαύτη εἶναι ἡ ἀφέλεια πάσης νηπιώδους κοινωνικῆς καταστάσεως: Μήπως ἡ Ρεβέκκα καὶ ἡ Ραχὴλ, μήπως ἡ γυνὴ τοῦ Τημενίδου Περδίκου, τοῦ προπάτορος τοῦ Φιλίππου καὶ τοῦ Ἀλεξάνδρου, δὲν ἐμαγειρεύαν ἰδίαις χερσίν; (Ηροδ. VIII, 137).

Οἱ δὲ θῆτες ἐμισθοῦντο, ὡς φαίνεται, εἴτε ἐν καιρῷ τῆς τῶν καρπῶν συγκομιδῆς, εἴτε εἰς ἄλλας ἐποχάς, καθ' ἃς ὑπῆρχον ἑκτακτοὶ γεωργικαὶ ἐργασίαι, καὶ εἰργάζοντο λαμβάνοντες τὴν τροφὴν αὐτῶν, τὴν κατοικίαν, καὶ τὸν ἱματισμόν. Αναφέρονται δὲ εἰς τὴν αὐτὴν μετὰ τῶν δούλων σειρὰν (Ὀδυσ. Δ, 643), καὶ, ὡς προείπομεν, δὲν διέφερον πολὺ ἀπὸ αὐτῶν. Ἀθλία πρέπει τῶν τῶν κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν ἡ τύχη τοῦ πένητος ἐλευθέρου ἀνδρός, ὅστις οὐδεμίαν μὲν εἶχεν ἰδίαν σπιθαμὴν γῆς, ἀλλὰ ἀπὸ μιᾶς προσκαίρου ἐργασίας εἰς ἄλλην μετέβαινε, μηδεμίαν δὲ ἰσχυρὰν οἰκογένειαν, καὶ οὐδεμίαν κοινωνικὴν ἀρχὴν, ἀπὸ τῆς ὁποίας νὰ ἐλπίσῃ προστασίαν. Ὄταν ὁ Εὐμαιοὺς συνέλαβε τὴν ἐλπίδα, ὅτι οἱ κύριοι αὐτοῦ θέλουσι τὸν ἀπελευθερώσει, ἐφρόντισε συγχρίνωσιν νὰ τῷ δοθῶσι καὶ γυνὴ καὶ οἰκία καὶ γῆς τεμάχιον πλησίον αὐτῶν, διότι ἄνευ τῶν παραπολιουμένων τούτων, ἡ ἀπλή ἀπελευθέρωσις δὲν ἤθελεν ἴσως βελτιώσῃ τὴν κατάστασίν του. (Ὀδ. Ξ. 61). Θῆς εἰς τὴν ὑπηρεσίαν πένητος γεωργοῦ, θεωρεῖται ὑπὸ τοῦ Ἀχιλλέως ὡς τὸ ἔσχατον τοῦ ἀνθρωπίνου παθήματος, διότι ὁ γεωργὸς ἐκεῖνος δὲν δύναται νὰ δώσῃ εἰς τὸν ἴητα αὐτοῦ οὔτε τόσον ἄφθονον τροφὴν, οὔτε τόσον καλὰ πέδιλα καὶ ἱμάτια, ὅσα ὁ πλούσιος ἡγήτωρ Εὐρύμαχος, καὶ ἐν τούτοις ἐπιβάλλει εἰς αὐτὸν πολὺ βαρυτέραν ἐργασίαν (Ὀδ. Δ, 490 καὶ Σ, 358). Οἱ δὲ θῆτες εὕρισκον ἐργασίαν παρὰ τοιοῦτοις μικροῖς γαιοκτηταῖς, διότι πιθανώτατα οὗτοι δὲν ἠδύναντο νὰ πορισθῶσι τὸ ἀναγκαῖον πρὸς ἀγορὰν δούλων κεφάλαιον, καὶ πρὸς τούτοις θεώρουσι συμφέρον νὰ οἰκονομῶσι τὰ ἔξοδα τῆς συντηρήσεως, ὅσακις δὲν εἶχον ἐργασίαν. Πολλοὶ ὅμως πάλιν ἐκ τῶν πενήτων ἐκείνων γεωργῶν, μάλιστα οἱ γενναῖοι-εἶροι καὶ ῥωμαλεώτεροι, ἐπρωτιμῶν νὰ παρακολουθῶσι τοὺς ἐπὶ λαφυραγωγίᾳ ἐξερχόμενους ἡγεμόνας, καὶ γὰρ ζῶσιν οὕτως ἀπὸ τῆς προσλαμβανόμενης λείας

(Θουκυδ. 1, 5). Ὁ βετικὸς Ἡσιόδος συμβουλεύει τὸν μισθωτὴν αὐτοῦ, ὅστις διὰ δούλων κυρίως διεξῆγε πᾶσαν τὴν ἐργασίαν του, νὰ ἐνασχολῆ καὶ νὰ συντηρῇ τὸν ἴητα ἐν καιρῷ θερούς, ἅμα δὲ συγκομισθέντος τοῦ καρποῦ, νὰ τὴν ἀποπέμψῃ, παραλαμβάνων ἔπειτα διὰ τὸν χειμῶνα ἄτεκνον ἐρεῖον, δηλαδὴ ἐργάτην, ἧτις εἶναι, φυσικῶ τῷ λόγῳ, διὰ τὰς οἰκιακὰς τοῦ χειμῶνος ἐργασίας, πολὺ τοῦ θετός χρησιμώτερον (Ἔργα καὶ ἡμέραι 603).

Ἄλλ' ὅσα δῆποτε θλιβερὰ καὶ ἂν ἦτο ἡ κατάστασις τῶν τινῶν τοῦ πλήθους, ὁ δῆμος φαίνεται ἔχων ἕκτοτε ἐν Ἑλλάδι πολιτικὰ τινὰ δίκαια τὰ ὁποῖα, ἂν δὲν ἐδελτίουν ἀμέσως τὴν ὑλικὴν αὐτοῦ τύχην, περιστέλλοντα ὅμως τὸ ἀκόλαστον κράτος τῆς βασιλείας καὶ τῶν ἀρίστων παρεσκευάζον ἐν τῷ μέλλοντι τοῦλάχιστον τὴν ὀλοσχερτέραν αὐτοῦ εὐημερίαν. Ὁ βασιλεὺς, ἀποφασίσας περὶ τοῦ πρακτέου, ὡς εἴπομεν, μετὰ τῆς βουλῆς, ὥρειλε νὰ υποβάλῃ τὰ δόξαντα εἰς τὸν δῆμον οἱ κήρυκες προσεκάλουν τὸ πλῆθος νὰ καθῆται καὶ νὰ σιωπῆται. Σπουδαιότατον δὲ ἐθεωρεῖτο τὸ νὰ καθῆται ὁ δῆμος, ἐν τῇ ἀγορᾷ (Ἰλ. Ε. 96)· διότι ὅσακις ἴστατο ὀρθιος, τοῦτο ἐλογίζετο ὡς σημεῖον ταραχῆς ἢ τρόμου (Ἰλ. Σ. 246)· ἐπίσης ἀγορὰ περὶ δυσμίας ἡλίου συγκαλουμένη, εἰς ἣν οἱ υἱεὶς Ἀχαιῶν προσήρχοντο οἶνω βεβαρηότες, ἐλογίζετο ὡς συμφορῶν πρόδρομος (Ὀδ. Γ. 138). Ἐκαστος τῶν ἡγεμόνων ἠδύνατο νὰ ἀγορεύσῃ, ἀλλ' οὐχί, ὡς φαίνεται, καὶ ἐκ τοῦ δήμου τις (Ἰλ. Γ. 100 — Ἀριστοτελ. Ἠθ. Νικομάχ. 111, 6). Πρὸ πάντων ἐξέφραζε τὴν γνώμην αὐτοῦ ὁ βασιλεὺς, περὶ ἧς ἔπειτα ἐδίδον τὰς ἀπαιτούμενας διασαφήσεις οἱ λοιποὶ ἡγεμόνες· καὶ ψηφοφορία μὲν δὲν ἐγένετο, οὐδὲ ἀπόφασις ὀριστικὴ τοῦ πλήθους. Δὲν εἶναι ὅμως ἀληθὲς ὅτι οὐδεμία συνέβαινε εἰς τὰς συνεδριάσεις ταύτας συζήτησις, ἀλλ' ἀπλῆ τῶν δοξάντων τῇ βουλῇ ἐκθέσις· διότι γνωστὴ εἶναι ἡ γενομένη, εἰς μίαν τοιαύτην συνεδρίαν, περιδότης τοῦ Θεραίου κατὰ τοῦ Ἀγαμέμνονος κατηγορία (Ἰλ. Β. 213 — 277). Οὐδὲ δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν ὅτι ὁ δῆμος ἐν τῇ ἀγορᾷ συγκαλούμενος, οὐδεμίαν εἶχεν ἐπίρροην εἰς τὰς ἀποφάσεις τῆς κυβερνήσεως, διότι πᾶσι βεβαίως ἐτροπολόγει τὴν γνώμην τοῦ βασιλέως καὶ τῆς βουλῆς ἢ διὰ βῆθις μεγάλης ἐκφερομένη συμπάθεια ἢ ἀντιπάθεια αὐτοῦ, τὴν ὁποῖαν οἱ κήρυκες δὲν ἠδύναντο πάντοτε νὰ περιστέλλωσι

... οἱ δ' ἀνόρουσαν ἰκνήμιδες Ἀχαιοὶ
ἠλῆ θεσπέσιη. Ὀδυσ. Γ. 419 — 450.

Ὁμολογοῦμεν ὅτι τὰ ἀμοιβαῖα καθήκοντα καὶ δίκαια τοῦ βασιλέως, τῆς βουλῆς καὶ τῆς ἀγορᾶς, ῥητῶς δὲν ἦσαν ὀρισμένα. Ἐκ τούτου δὲ καὶ τῆς νηπιώδους ἐστὶ τῶν πολιτικῶν ἰδεῶν καταστάσεως, καὶ τῆς πολλῆς δυνάμεως, ἣν ἀπὸ τοῦ πολέμου ἐπορίζοντο οἱ βασιλεῖς, πολλάκις βεβαίως παρετράπησαν εἰς πράξεις αὐτογνώμονας, ὀλιγοῦσαντες καὶ τῆς βουλῆς καὶ τῆς ἀγορᾶς. καὶ διὰ τὴν δεινὴν καταδυναστείαν, ἣν ὁ πολὺς ὄμιλος ἐπασχεν ἀπὸ τῶν ἀκα-

κάτων μεγιστάνων, πολλάκις ἀναμειβόλας, οἱ πολλοὶ ἀνέκραζαν τὸ τοῦ Ὀδυσσεῶς.

Οὐκ ἀγαθὸν πολυκοιρανίη· εἰς κόρανος ἔστω, εἰς βασιλεὺς. (Ἰλ. Β. 204 — 205).

Ἐκ τούτου ὅμως δὲν ἔπεται ὅτι οἱ Ἕλληνες ἕκτοτε δὲν ἀπέδιδον πλειστήν ἀξίαν εἰς τὰ βουλευτικὰ ἐκεῖνα σώματα, οὐδ' ὅτι τὸ κράτος τῶν βασιλέων δὲν ἦτο περιορισμένον ὡς ἰσχυρίζεται ὁ Γρότιος, (*) διότι λαός, ὅστις ἐστερεῖτο, ὡς οἱ Κύκλωπες, τοιούτων βουλευτικῶν ἀγορῶν, ἐλογίζετο περιφρονητέος ἀξίος. Πολὺ δὲ μάλλον ἢ διὰ τῶν ῥημάτων τῆς δικαιοσύνης καὶ τῆς μετριότητος, ὑπὸ τοῦ γενναίου ἐκείνου ἐθνικοῦ φρονήματος καὶ πνεύματος, τὸ ὁποῖον οὐδεμίαν μὲν ἀνείχετο μόνιμον αὐθαιρεσίαν, πρωϊμώτατα δὲ περιστοίχισε τὸν ὑπερτατόν ἄρχοντα διὰ θεσμῶν, οἵτινες βραδύτερον τοσοῦτον ἐξαιτίας ἐμελλον νὰ ἀναπτυχθῶσιν.

Τῶντι ἀπὸ τῶν ἀφελῶν τούτων τῆς ἠρωικῆς ἐποχῆς ἀγορῶν, προέκυψαν, διὰ βαθμιαίας καὶ φυσικῆς τροπολογίας τῶν περιστάσεων καὶ τῶν πνευματικῶν ἐκκλησιῶν ἐκεῖναι τοῦ δήμου, ἐνώπιον τῶν ὁποίων ἐλάλησαν ὁ Περικλῆς, ὁ Δημοσθένης, καὶ οἱ ἄλλοι τοῦ Ἑλληνικοῦ λόγου ἡγεμόνες· ὁ βασιλεὺς τῶν ἠρωικῶν χρόνων, διὰ τὰ καταστήσει εὐμενῆ τὰ ἀκροώμενα αὐτοῦ πλήθη, διὰ νὰ τὰ ἀναστῆσιν, διὰ νὰ τὰ παρασύρῃ, ἠναγκάζετο νὰ παραστήτῃ ἐπιτηδεῖας εἰς αὐτὰ τὰ ἴδια βουλευτάματα, νὰ κοσμήσῃ αὐτὰ δι' εἰκότων ἱκανῶν νὰ μετεωρίσῃ τὴν τοσοῦτον εὐπετῆ τοῦ ἔθνους ἐκείνου φαντασίαν, νὰ ἐπικαλῆται τὴν συνδρομὴν αἰσθημάτων ἐπιτηδεῖων νὰ κατανοήσῃ τὴν τοσοῦτον εὐπαθῆ τοῦ ἔθνους ἐκείνου καρδίαν. Ἐντεῦθεν πρωϊμώτατα παρήχθη ἐν τῇ Ἑλλάδι ἡ περὶ τὸν λόγον ἀσκήσις καὶ δεινότης· διότι ἀνέκαθεν ὁ λόγος μάλιστα ὑπῆρξε τὸ κυριώτατον κυβερνητικὸν ὄργανον τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους. Ὁ Ἀγαμέμνων, μελετῶν νὰ ἐπιχειρήσῃ ὑπάτην τινὰ καὶ κρίσιμον κατὰ τοῦ Ἰλίου ἔφοδον, ἀλλὰ θέλων πρὸ τούτου νὰ δοκιμάσῃ τὴν ἀνδρίαν τοῦ μαχίμου πλήθους, ἀποφασίζει νὰ προσποιηθῆ ἐνώπιον αὐτοῦ, ὅτι θεωρεῖ τὴν ἄλωσιν ἀκατόρθωτον, καὶ ὅτι οὐδὲν ἕτερον ὑπολείπεται ἢ νὰ ἐπιβιβασθῶσιν ἅπαντες εἰς τὰ πλοῖα καὶ νὰ ἐπανέλθωσιν οἰκαδε. Συνανοεῖται ὅμως προηγουμένως μετὰ τοῦ Νέστορος καὶ τοῦ Ὀδυσσεῶς, κοινολογεῖ εἰς αὐτοὺς τὴν ἀλήθειαν αὐτοῦ πρόθεσιν, καὶ προσκαλεῖ συγχρόνως αὐτοὺς νὰ ἀναλάβωσι τὴν ἀντίρρησην τῶν λόγων αὐτοῦ, ἵνα ἀνατρέψωσι τὴν ἐπὶ τοῦ πλήθους ἐντύπωσιν. Συγκαλεῖται λοιπὸν ἐν τῷ ἅμα ἀγορᾷ, καὶ ὁ ἀναξ ἀνδρῶν ἀπευθύνει πρὸς αὐτὴν λόγον πλήρη ἀθυμίας καὶ πικρίας, συμπεραίνων ὅτι ἅπαντες ὀφείλουσιν ἤδη ἀμέσως νὰ ἀνακάμψωσι μετὰ τῶν νεῶν εἰς τὴν φίλην πατρίδα. Οὕτως ἐλάλησεν ὁ Ἀγαμέμνων.

(*) Σιλ. 438, σημ. 7. Τὸν ἱστορικὸν τοῦτον πολλάκις, εἰς τὸ πρῶτον μάλιστα μέρος τῆς παρούσης ἐκθέσεως, κατὰ γράμμα ἠκολούθησαμεν· παραπέμποντες εἰς αὐτὸν μόνον ὅσακις διαφωνοῦμεν.

Κινῆθ' ὁ ἀγορῆ ὡς κύματα μακρὰ θαλάσσης
Πόντου Ἰκαρίου, τὰ μὲν τ' εὐρὸς τε νότος τε
Ἄρορ' ἐπαίξας πατρὸς Διὸς ἐκ νεφελῶν.

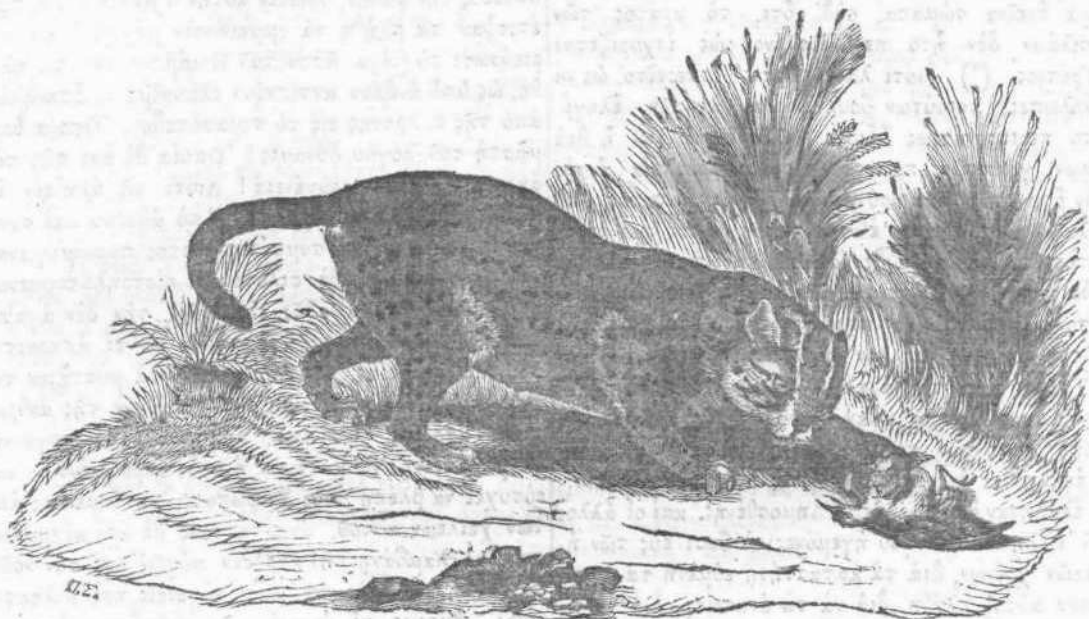
Ἐν ἀκαρεῖ ἐτραπήσαν πάντες πρὸς τὴν θάλασσαν.
μόνος ὁ Ὀδυσσεὺς ἴστατο ἀφορῶν μετὰ θλιψέως καὶ σιωπῆς εἰς τὸ θέαμα· ἀλλὰ μετ' ὀλίγον ὕψωσεν ὁ Ὀδυσσεὺς τὴν φωνήν, ὕψωσεν αὐτὴν ὁ Νέστωρ, καὶ προέτρεψαν τὰ πλήθη νὰ ἐμμείνωσιν μέχρις ὅτου κυριεύσωσι τὸ μέγα ἄστυ τοῦ Πριάμου· καὶ τὰ πληθύνωσιν ὑπὸ ἀνέμου ἀντιπνοῦ ἐλαυνόμενα, ἐπανῆλθον ἀπὸ τῆς θαλάσσης εἰς τὸ στρατόπεδον. Ὅποια θαυμαστὴ τοῦ λόγου δύναμις! Ὅποια δὲ καὶ τῆς τῶν ἀκροατῶν ψυχῆς εὐγένεια! Διότι τῇ ἀληθείᾳ ἂν ζηλωτὸς ἦναι ὁ ἀνὴρ, ὅστις, ὑπὸ ἀδόλου καὶ συνετοῦ πρὸς τὸ κοινὸν συμφέρον ἐρωτος παρορμώμενος, ὑπὸ μεγαλόφρονος δὲ φιλοτιμίας οἰστρηλατούμενος, καὶ φύσεως μὲν ἀγαθῆς εὐμοιρῶν, τὴν δὲ ἀγαθὴν ταύτην φύσιν ἀσκήσας διὰ τῆς ἐν παντὶ ἀπαραιτήτου καλλιέργειας, καὶ μνηθεῖς δὲ καὶ τὰ τῆς ἀνθρωπίνης γλώσσης, μνηθεῖς δὲ καὶ τὰ τῆς ἀνθρωπίνης καρδίας μυστήρια, κατορθώνει νὰ συγκινή, νὰ μεταπειθῇ, νὰ κατευναζῇ τοὺς ἀκροωμένους, καὶ εὐτυχεῖ νὰ βλέπῃ τοὺς ἀνθρώπους ἀνηρτημένους ἀπὸ τῶν χειλέων αὐτοῦ, ἀναρπάστους δὲ καὶ αἰχμαλώτους νὰ λαμβάνῃ τὴν καρδίαν αὐτῶν καὶ τὸν νοῦν, τὰ πάθη καὶ τὰς γνώμας· εὐγενεῖς καὶ ἐκλεκταὶ εἶναι ὁμοίως αἱ ψυχαὶ τῶν ἀνθρώπων ἐκείνων, ὅσοι δύναται νὰ ἐκτιμήσῃ τὸ μέγα τοῦ λόγου δῶρον, ὅσοι δύναται νὰ θερμανθῶσιν ὑπὸ τῶν ἀκτίων αὐτοῦ, ὅσοι δύναται νὰ αἰσθανθῶσι τηκομένους ὑπὸ τοῦ εὐεργητικοῦ τῶν ἀκτίων τούτων θάλπου τὰς προδιαθέσεις αὐτῶν, καὶ τὰς προλήψεις, καὶ νὰ ὁμολογήσωσι τὴν παντοδυναμίαν τῆς χρηστότητος, τῆς ἀληθείας, τῆς δικαιοσύνης! Ἡ εὐεπία καὶ ἡ πειθὴ ὑπῆρξαν αἱ αἰώνια συμπάρεδροι τῆς ἐλευθερίας παντοῦ ὅπου ἦνθησεν ἡ ἀληθὴς ἐλευθερία, ἔστε βέβαιοι ὅτι συγχρόνως ἦνθησεν καὶ ὁ λόγος. Ἰδέτε τὰς ἀρχαίας Ἀθήνας, ἰδέτε τὴν Γαλλίαν, ἰδέτε τὴν Ἀγγλίαν· παντοῦ βλέπετε ἀκμάζουσαν τὴν δύναμιν ἐκείνην, ἧτις ἐπέχει ἐν τῷ ἠθικῷ κόσμῳ, ἣν τῆς ἐπέχει ἐν τῷ φυσικῷ, ὁ ἀτμός, ἀλλ' εἶναι τοσοῦτον αὐτοῦ ὑπερτέρα, ὅσον τὸ πνεῦμα εἶναι ὑπερτερον τῆς ὕλης. Καὶ ἂν οὐδεμίαν ἄλλην εἶδῃσιν εἶχομεν περὶ τοῦ χαρακτῆρος τῶν παναρχαίων Ἑλλήνων, αὐτὴ μόνη ἡ ἀξία τὴν ὁποίαν ἀπέδιδον εἰς τὸν λόγον, αὐτὴ μόνη ἡ ἰσχὺς τὴν ὁποίαν εἶχεν εἰς τὰς ψυχὰς αὐτῶν, ἦ'ελον ἀρκέσει νὰ πείσωσιν ἡμᾶς, ὅτι τὸ ἔθνος ἐκεῖνο ἦτο προωρισμένον νὰ ἀπολαύσῃ τὰ πολυτιμότερα τῆς ἐλευθερίας ἀγαθὰ καὶ νὰ καθιερώσῃ τὰς ὑγειεστεράς αὐτῆς ἀρχάς.

(Ἔπεται συνέχεια.)

ΠΟΛΥΣΤΙΚΤΟΣ ΓΑΛΗ ΤΗΣ ΣΥΜΑΤΡΗΣ.

Τὸ θηρίον τὸ ὁποῖον παριστᾷ ἡ παρούσα εἰκὼν εὐρίσκεται, καὶ τοῦτο σπανίως, εἰς Συμάτρην, μεγάλην καὶ πολύφορον νῆσον τοῦ Ἰνδικοῦ ὠκεανοῦ. Οἱ

κεμφέρουσιν ἐπαισθητῶς πρὸς τὰ τῆς κατοικίδιου γαλῆς. Τὸ δέρμα αὐτῆς, λευκόφαιον συνήθως, γίνεται ἐνίοτε βαλύτερον ἢ τερραῖον, καὶ εἶρει ἀτάκτως στίγματα μεγάλα καὶ μελανὰ ἢ δὲ ῥαχίς διατέμνεται ὑπὸ μιᾶς ἢ καὶ δύο μακρῶν ταινιῶν μελανῶν καὶ στιλπνῶν. Εἰ καὶ ἀγρία ἢ πολύστικτος γαλῆ ἐκτι-

Πολύστικτος γαλῆ τῆς Συμάτρης.

ἐντόπιοι ὀνομάζουσιν αὐτὸ βίμῶν δαχᾶν, ἄλλοι τὸ ἐπεκάλεσαν γαλῆν μακρόσκελον, καὶ ἄλλοι, ὡς ἀνωτέρω, γαλῆν πολύστικτον.

Καὶ ἡ μὲν κεφαλὴ τῆς γαλῆς ταύτης εἶναι μικρὰ συγκρινομένη πρὸς τὰ λοιπὰ μέλη τοῦ σώματός της, οἱ δὲ ὀφθαλμοί, καὶ ἐν γένει τὸ πρόσωπόν της, π-

θασσαεύεται εὐκόλως· ἔχει δὲ τὴν χάριν καὶ τὴν εὐστροφίαν τῆς λεοπαρδάλεως. Συνεχῶς εὐρίσκεται περί τῶν χωρίων τῆς Συμάτρης. Οἱ κάτοικοι λέγουσιν ὅτι κοιμάται ἐνεδρευούσα ὑψῶν, καὶ κρεμαμένη ἀπὸ τῶν δένδρων. Ἐκ τούτου ὀνομάσθη δαχᾶν, λέξις σημερινῶσα σγαλίδα, δίκρανον.

ΔΙΑΦΟΡΑ.

Ἡ Ἱατρικὴ Μέλισσα, γράφουσα ἐσχάτως, περὶ τῆς νόσου γρίπης, λέγει ὅτι ἀγνοεῖ τὴν καταγωγὴν καὶ τὸ σημαίνονμενον τῆς λέξεως αὐτῆς.

Καὶ τῶντι, ὅλαι αἱ γλῶσσαι ἔχουσι λέξεις τῶν ὁποίων ἡ ἔτυμολογία κρύπτεται εἰς τὰ σκότη τῶν αἰώνων.

Εἶναι ἄρα ἐκ τῶν λέξεων τούτων καὶ ἡ γρίπη;

Εἰ καὶ μὴ ὄντες ἱατροί, τολμῶμεν νὰ προτείνωμεν τὴν ἔτυμολογίαν της.

Gripper λέγουσιν οἱ Γάλλοι τὸ ἐπιτηδείως, λάβρα, καὶ ἐπιβούλως δρᾷττεσθαι τινος οἶον ce chat a grippé un morceau de viande. — On lui a grippé sa bourse.

Παράγεται δὲ ἡ λέξις ἀπὸ τοῦ Λατινικοῦ corrigeo, σημαίνοντος τὸ αἰφνης καὶ ἀπροσδοκῆτως ἀρπάζειν.

Τί ἐστὶ γρίπη;

Ἡ Ἱατρικὴ Μέλισσα λέγει ὅτι εἶναι νόσος αἰφνιδίως ἀναπτυσσομένη, χαρακτηρὰ κύριον ἔχουσα

τὴν διὰ μιᾶς γινομένην ἀγρᾶν ἐκπτώσιν τῶν δυνάμεων.

Ἀηλαδῆ, ἡ νόσος γρίπη δρᾷττεται αἰφνης καὶ ἐπιβούλως τῶν ἀνθρώπων, ὡς αἰφνης καὶ ἐπιβούλως ἡ γαλῆ ἀρπάζει τὸ κρέας ἢ ὁ κλέπτης τὰ βαλάντια.

Ἐννοεῖται ὅτι μετὰ δισταγμοῦ προτείνομεν τὴν ἔτυμολογίαν ταύτην, καθόσον μάλιστα, μὴ παθόντες πώποτε γρίπην, τὰ συμπτώματα αὐτῆς γνωρίζομεν ἐκ μόνης τῆς γλαφυρᾶς περιγραφῆς τῆς Ἱατρικῆς Μέλισης.

Ἐὰν δὲ καὶ ὁ συντάκτης αὐτῆς εὖρη εὐλογοῦν τὴν παραγωγὴν, ἀξιοῦμεν εἰς ἀμοιβὴν τῆς ἀνακαλύψεως νὰ ἐξελέσῃ τὴν ἐπιβούλον γρίπην, ὅπως φειδῆ, ὡς καὶ μέχρι τοῦδε, καὶ τῆς βίβδος, καὶ τῶν ὀφθαλμῶν, καὶ τῆς κεφαλῆς καὶ τοῦ οἰσοράγου ἡμῶν, καὶ μὴ καταπέμψῃ ἐπὶ τὸ στήθος ἡμῶν τὸν πολύφορον βῆχα, τὸν ὁποῖον ἀγαπῶμεν νὰ προφέρωμεν καὶ νὰ γράφωμεν ἀρσενικῶς, οὐχὶ μόνον ἐπομενοι τῇ συνηθείᾳ, ἀλλὰ καὶ αὐτῶ τῷ Θουκυδίδη. « Καὶ . . . κατέβαιναν εἰς τὰ στήθη ὁ πόνος μετὰ βηχῶς ἰσχυροῦ. » (Βιβ. Β. 49).